

JAARVERSLAG 2023

Stichting Christelijk
Speciaal Onderwijs

Inhoudsopgave

1	Algemene gegevens.....	4
1.1	Inleiding.....	4
1.2	Jaarrekening.....	4
1.3	Kernactiviteiten en Beleid.....	4
1.4	Doelstelling van de organisatie (Missie en visie).....	4
1.5	Toelating en toegankelijkheid.....	5
1.6	Juridische structuur.....	5
2	Organisatie en governance.....	6
2.1	Organisatiestructuur.....	6
2.2	Governance ontwikkelingen.....	6
2.2.1	Code goed bestuur.....	7
2.2.2	Bestuurssamenstelling.....	7
2.2.3	Bezoldiging bestuur en toezichthouders.....	7
3	Leerlingen.....	8
4	Financieel beleid.....	9
4.1	Belangrijkste kenmerken van het gevoerde financiële beleid.....	9
4.2	Allocatie van bekostiging.....	9
5	Onderwijs en kwaliteit.....	10
5.1	Uitvoering strategisch beleidsplan.....	10
5.2	Onderwijsresultaten.....	13
5.3	Passend Onderwijs.....	13
5.4	Onderwijsachterstanden.....	13
5.5	Nationaal Programma Onderwijs.....	14
5.6	Toetsing en examinering.....	14
5.7	Sociale veiligheid.....	14
6	Personeel.....	15
6.1	Strategisch personeelsbeleid.....	15
6.2	Inzet middelen werkdrukverlichting.....	16
6.3	Reg. bijz. bekostiging professionalisering en begeleiding starters en schoolleiders.....	17
6.4	Personele bezetting.....	17
6.5	Zaken met een behoorlijke personele betekenis en personele ontwikkeling.....	17
6.6	Ziekteverzuim.....	19
6.7	Beleid inzake beheersing aanvragen uitkeringen na ontslag.....	20
7	Diverse gegevens.....	21
7.1	Horizontale verantwoording.....	21
7.2	Klachtenafhandeling.....	21

7.3	Verbonden partijen	21
7.4	Samenwerking	22
7.5	Huisvesting	22
7.6	Duurzaamheid	23
7.7	Stellige bestuurlijke voornemens	23
8	Deelverslagen	24
	Verslag toezichthoudend bestuur	25
	Jaarverslag de Prinsenhof	28
	Jaarverslag de Zonnehoeck SO	32
	Jaarverslag de Zonnehoeck VSO	37
	Jaarverslag De Boog	43
	Jaarverslag GMR-platform CSO Apeldoorn	48
	Jaarverslag externe vertrouwenspersoon IJsselgroep	50
9	Financieel beleid	51
9.1	Financiële positie op balansdatum	51
9.2	Analyse resultaat	53
9.3	Analyse realisatie 2023 vs realisatie 2022 en realisatie 2023 vs begroting 2023	54
9.4	Investerings- en financieringsbeleid	57
9.5	Treasuryverslag	57
10	Continuïteitsparagraaf	58
10.1	Kengetallen	58
10.2	Balans	59
10.3	Staat van baten en lasten	60
10.4	Financiële kengetallen	62
10.5	Normatief eigen vermogen	62
10.6	Overige rapportages	63
10.6.1	Rapportage interne risicobeheersings- en controlesysteem	63
10.6.2	Risicomanagement en beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden	63

1 Algemene gegevens

1.1 Inleiding

In dit bestuursverslag wordt aandacht besteed aan de financiële activiteiten van de Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn in het jaar 2023.

1.2 Jaarrekening

De in dit verslag opgenomen jaarrekening 2023 van de Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn is opgesteld door Dyade Onderwijsbedrijfsvoering B.V. Deze jaarrekening is gecontroleerd door accountantskantoor RA12 Accountants BV.

1.3 Kernactiviteiten en Beleid

Onder het bevoegd gezag van de Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn, met bevoegd gezag nummer 72464, vallen de onderstaande scholen:

<u>School</u>	<u>Brinnummer</u>
De Prinsenhof	01FJ
De Zonnehoeck	02VX
De Boog	15DN

1.4 Doelstelling van de organisatie (Missie en visie)

Missie

CSO Apeldoorn is een stichting voor speciaal, primair en voortgezet (regulier) onderwijs voor leerlingen van 4 tot en met 19 jaar. Wij bieden onze leerlingen leer- en ontwikkelingsmogelijkheden afgestemd op hun specifieke onderwijs- en ondersteuningsbehoeften en aansluitend bij hun talenten. Dit doen we vanuit ons hart en onze expertise.

Met ons onderwijs willen we bereiken dat onze leerlingen zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren als volwaardig lid van onze maatschappij.

Visie

Hoe wij het onderwijs willen verzorgen en inrichten wordt ingegeven door onze christelijke levensbeschouwing en daaruit voortvloeiende kernwaarden. Onze aanpak en (dagelijkse) keuzes liggen hiermee als het ware 'in lijn'.

Vanuit onze levensbeschouwing is voor ons essentieel het gegeven dat iedereen erbij hoort, mag zijn wie hij of zij is. Iedereen is anders en iedereen is even waardevol. De verschillen zien we eerder als een verrijking dan als een beperking. Vanuit onze christelijke levensovertuiging maken wij ons sterk voor een inclusieve samenleving. Een samenleving die zich openstelt voor iedereen. In woord en daad geven wij in onze scholen daaraan invulling. Inclusie is voor ons dan ook een kernwaarde van waaruit wij willen werken.

In ons dagelijks handelen gaan wij uit van de goede bedoelingen van de ander. We tonen respect in woord en gebaar en werken samen op basis van vertrouwen. Vanuit vertrouwen geven we ruimte om beslissingen te nemen, is er ruimte voor eigen identiteit en werken we aan eigenaarschap van medewerkers en leerlingen. Vertrouwen heeft voor ons ook te maken met betrokkenheid, aandacht hebben voor elkaar en open en duidelijke communicatie. Tot slot realiseren we ons dat we dienstbaar moeten zijn aan de ander en dat we hierin, zonder onszelf te verloochenen, elke dag een stukje beter kunnen worden.

We werken in de overtuiging dat ieder kind recht heeft op een ononderbroken ontwikkeling, aansluitend bij zijn onderwijs- en ondersteuningsbehoeften, en op onze scholen moet kunnen leren met plezier. Leren en ontwikkelen formuleren we breed. Het is zowel kwalificerend (doorstroom naar vervolgonderwijs, beschermde arbeidsplaats of arbeidsmarkt) alsook socialiserend (gericht op samen leven) en gericht op de persoonlijkheidsontwikkeling. Leerlingen die onze school verlaten, vertellen mooie verhalen over hun periode op een van onze scholen. Ze hebben de tijd van hun leven gehad.

Daarbij is het onze 'drive' een lerende organisatie te zijn, voortdurend op zoek naar mogelijkheden ons onderwijs ten gunste van de leerlingen die aan ons zijn toevertrouwd te verbeteren.

De identiteit en de daarop gebaseerde kernwaarden inclusie, vertrouwen, ononderbroken ontwikkeling en CSO als lerende organisatie zijn de verbindende elementen in en tussen onze vier unieke en ambitieuze scholen.

1.5 Toelating en toegankelijkheid

Om toegelaten te worden tot één van de scholen van CSO is een TLV (Toelaatbaarheidsverklaring) nodig van het Samenwerkingsverband voor plaatsing in het SBO, (V)SO en PrO. Leerlingen zonder christelijke achtergrond zijn welkom op de scholen. Van de leerlingen en de ouders wordt verwacht dat zij respect hebben voor de christelijke opvattingen volgens welke het onderwijs wordt vormgegeven.

1.6 Juridische structuur

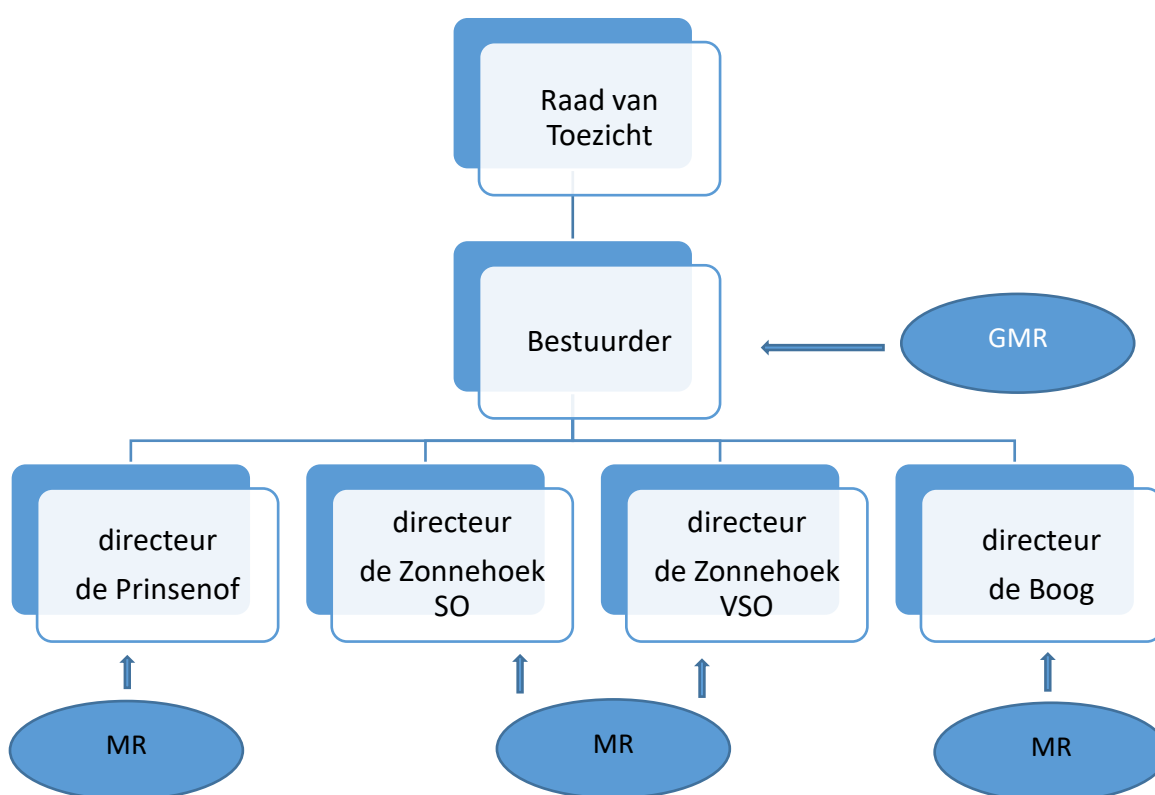
De rechtspersoonlijkheid van het bevoegd gezag is een stichting. De Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn is op 2 november 1982 opgericht en is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel te Apeldoorn onder dossiernummer 40103192. De juridische structuur is in 2023 niet gewijzigd. De statuten zijn ook niet aangepast.

2 Organisatie en governance

2.1 Organisatiestructuur

De stichting kent een eenvoudige structuur. De bestuurstaken worden uitgeoefend door één bestuurder. Er is een Raad van Toezicht (RvT) die toezicht op de bestuurder uitoefent en onafhankelijk functioneert. Iedere school heeft een directeur. Vanaf 1 januari 2022 heeft de Zonnehoek twee directeuren, één voor het SO en één voor het VSO. In 2023 is de organisatiestructuur niet gewijzigd.

Dit geeft het volgende organogram:

2.2 Governance ontwikkelingen

De stichting heeft een Raad van Toezicht-model. De eindverantwoordelijkheid voor het onderwijs van de stichting en de kwaliteit hiervan ligt bij het College van Bestuur. Het College van Bestuur stelt het strategisch beleidsplan vast en legt dit ter goedkeuring voor aan de Raad van Toezicht.

De Raad van Toezicht werkt met het dynamic-governancemodel. De leden van de raad houden toezicht op de kwaliteit van het onderwijs en de uitvoering van het strategisch beleid.

De dagelijkse leiding van de scholen berust bij de directeuren van de scholen. Zij zijn onder de eindverantwoordelijkheid van het College van Bestuur verantwoordelijk voor het onderwijs op hun scholen en de kwaliteit hiervan.

De taken en verantwoordelijkheden van het College van Bestuur en de vier directeuren zijn vastgelegd in een managementstatuut. In het strategisch beleidsplan 2023-2027 is opgenomen:

“Het bestuur bewaakt de kwaliteit van het onderwijs en de identiteit van de stichting, de leidinggevenden ieder op de eigen school. De Raad van Toezicht houdt op de uitvoering hiervan toezicht. De dialoog over de te leveren kwaliteit en de gerealiseerde kwaliteit op alle niveaus in de organisatie is daarbij essentieel.

In het leidinggeven zijn onze kernwaarden inclusie en vertrouwen dagelijks zichtbaar en merkbaar. Leidinggevenden laten zien dat iedereen erbij hoort en een volwaardige plaats inneemt. De inspirerende en coachende wijze waarop leiding wordt gegeven draagt bij aan CSO als lerende organisatie.”

Het verslag van de Raad van Toezicht is na het algemeen deel van het bestuursverslag opgenomen.

2.2.1 Code goed bestuur

CSO hanteert de Code Goed Bestuur van de PO-Raad en er zijn geen afwijkingen van die code. De scheiding tussen bestuur en toezicht is statutair vastgelegd.

2.2.2 Bestuurssamenstelling

Het College van Bestuur is ultimo 2023 als volgt samengesteld:

Bestuurder : dhr. L.H. Wijtsma

De Raad van Toezicht is ultimo 2023 als volgt samengesteld:

Voorzitter : mevr. E.G. Vos - van de Weg
Lid : dhr. W.P. Boomgaard
Lid : dhr. J.P.M. van Casteren
Lid : dhr. A.A. Rödel
Lid : dhr. D. Wakker

2.2.3 Bezoldiging bestuur en toezichthouders

De bestuurder heeft een benoeming bij de stichting en ontvangt bezoldiging conform de CAO bestuurders Funderend Onderwijs.

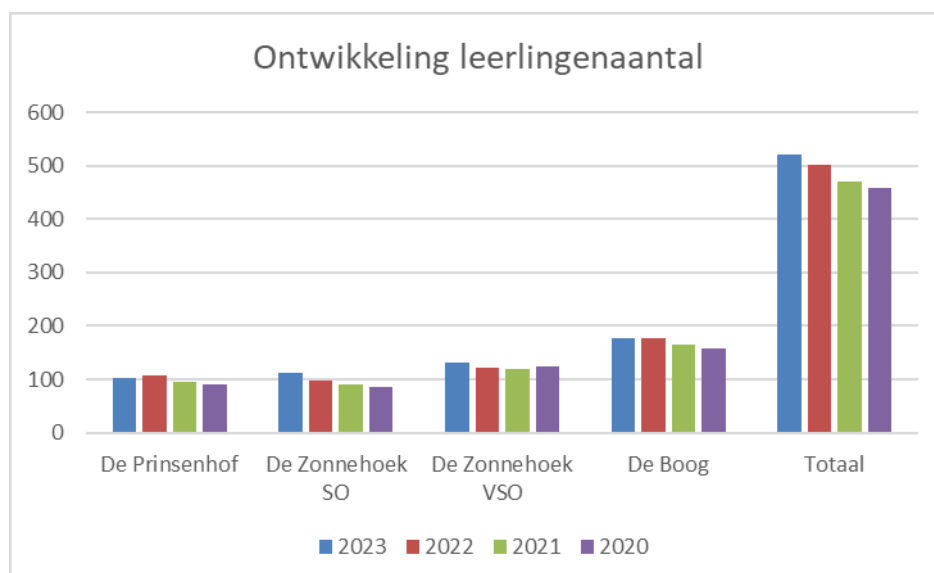
De leden van de RvT ontvangen een jaarlijkse onkostenvergoeding ter hoogte van € 1.500 per lid en € 2.000 voor de voorzitter. De leden van de RvT hebben geen dienstverband bij de stichting. Er zijn geen voornemens om de leden van de RvT een dienstverband bij de stichting te geven. De vergoedingen vallen ruim binnen de kaders van de Wet bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector.

3 Leerlingen

Het aantal leerlingen op 1 oktober vormde de grondslag voor de bekostiging. Voor de Prinsenhof en de Zonnehoek is de teldatum verschoven naar 1 februari. De bekostiging voor 2023 werd bij deze twee scholen bepaald door het leerlingenaantal op 1 februari 2022. Bij de Boog werd de bekostiging 2023 bepaald door het leerlingenaantal van 1 oktober 2022.

In onderstaand overzicht is het aantal leerlingen op de teldata van 2023 en de drie jaren daarvoor opgenomen.

	1-2-2023 1-10-2023	1-2-2022 1-10-2022	1-10-2021	1-10-2020
De Prinsenhof	102	106	96	91
De Zonnehoek SO	111	97	90	85
De Zonnehoek VSO	132	122	119	124
De Boog	176	176	164	157
Totaal	521	501	469	457

In het leerlingenaantal 2023 van de Zonnehoek zijn drie leerlingen opgenomen die les volgen bij de onderwijsvoorziening het KoningsCollege.

4 Financieel beleid

4.1 Belangrijkste kenmerken van het gevoerde financiële beleid

De hoofddoelstellingen voor het financiële beleid zijn:

- CSO voert een gezond financieel beleid, waarvoor de volgende kerncijfers een indicatie zijn: solvabiliteit, rentabiliteit en de ratio weerstandsvermogen.
- CSO bewaakt permanent de mate waarin financiële middelen met name ten dienste van de leerlingen worden aangewend, voor zowel de korte als de lange termijn.

De stichting stelt jaarlijks een meerjarenbegroting op voor de komende vier jaar. In 2023 is de meerjarenbegroting 2024-2028 opgesteld. Deze meerjarenbegroting is gebaseerd op:

- de verwachte ontwikkeling van het leerlingenaantal
- het aantal groepen dat op basis van het leerlingenaantal moet worden gevormd en dus het aantal fte dat nodig is
- de gewenste investeringen.

In het strategisch beleidsplan is op het resultaatgebied financiën een gezond financieel beleid als te realiseren resultaat geformuleerd.

4.2 Allocatie van bekostiging

Binnen de stichting vindt geen reallocatie van de middelen plaats. De scholen ontvangen die vergoedingen die het ministerie, het samenwerkingsverband of anderen toekennen.

Met ingang van 2021 wordt een deel van de administratielasten waar de scholen geen invloed op kunnen uitoefenen via de bovenschoolse exploitatie verwerkt. Hierbij moet worden gedacht aan de lasten van het administratiekantoor, de accountant, bestuur- en managementondersteuning e.d.

Om de bovenschoolse lasten te dekken werd een percentage van de personele bekostiging afgedragen door de scholen.

Voor 2022 moest de afdracht worden aangepast door de vereenvoudiging van de bekostiging van het voortgezet onderwijs en dus de Boog. Voor 2023 moest dit opnieuw worden gedaan omdat op dat moment de bekostiging van ook de Prinsenhof en de Zonnehoek ook werd vereenvoudigd. Door de vereenvoudiging wordt er geen onderscheid meer gemaakt tussen de personele en materiële bekostiging. In 2023 was de afdracht voor de bovenschoolse en overkoepelende kosten 4,5% van de reguliere bekostiging. De afdracht is in het directiebestuur besproken.

5 Onderwijs en kwaliteit

Het algemeen instellingsbeleid op stichtingsniveau is beschreven in het strategisch beleidsplan. Dit plan heeft betrekking op de periode van 2023 tot en met 2027.

In onderstaande tekst wordt ingegaan op de uitvoering van het strategisch beleid op stichtingsniveau. De jaarverslagen van de scholen zijn opgenomen na het algemene deel van het bestuursverslag.

5.1 Uitvoering strategisch beleidsplan

De overkoepelende doelstellingen uit het strategisch beleidsplan zijn SMART beschreven in vier actieplannen. Het strategisch beleidsplan is de basis voor de schoolplannen. Naast de vier actieplannen op stichtingsniveau zijn de specifieke doelen per school ook opgenomen in de schoolplannen. De doelen op stichting en schoolniveau zijn vertaald in een doelenmatrix voor de planperiode 2023-2027. De uitvoering van de actieplannen is belegd bij de directeuren en vertegenwoordigers van de vier scholen in professionele leergemeenschappen (PLG's) en of werkgroepen. Er heeft in december 2023 een eerste tussenevaluatie plaatsgevonden gekoppeld aan de doelen in de actieplannen verwerkt in de doelenmatrix.

De schoolplannen zijn vastgesteld aan de doelen op schoolniveau wordt uitvoering gegeven op schoolniveau.

PLG identiteit

De beleidsvoornemens betreffende de identiteit zijn:

- Er is een professionele leergemeenschap (PLG) geformeerd vanuit de medewerkers van de vier scholen.
- Er is een notitie identiteit opgesteld gebaseerd op de vijf pijlers. De notitie is het kader voor het op stichtingsniveau en schoolniveau vorm en inhoud geven aan de christelijke identiteit.
- De scholen hebben de notitie uitgewerkt voor de schoolspecifieke situatie. Daarbij is een verbinding gelegd met de inhoud en vormgeving van het burgerschapsonderwijs.
- Door de PLG is een werkwijze ontwikkeld voor het jaarlijks verzamelen en actief (digitaal) verspreiden van 'good-practices'. Scholen leren daardoor van elkaar.
- Het beleid met betrekking tot de identiteit en de invulling hiervan op stichtings- en schoolniveau is geëvalueerd en geborgd in de PDCA cyclus.
- Medewerkers tonen zich ambassadeur van het CSO.

Een bezinning op de identiteit van CSO is afgerond per juli 2021. De notitie heeft kaders en concrete doelen verwerkt in een actieplan en de doelenmatrix op stichtingsniveau. De PLG identiteit is twee keer bij elkaar geweest en de eerste evaluatie binnen het directeuren overleg heeft in december 2023 plaats gevonden.

PLG Autismesteunpunt

De beleidsvoornemens betreffende het Autisme Steunpunt zijn:

- Het Autisme Steunpunt functioneert als een zelfstandige entiteit binnen CSO Apeldoorn. Het steunpunt werkt vraag gestuurd voor de scholen, de CvB's en de ondersteuningsteams. Het Autisme Steunpunt ressorteert onder het bestuur.
- Er is een organisatienotitie gemaakt waarin de positionering, de werkprocessen de actoren van het Autisme Steunpunt beschreven zijn.

- Elke CSO-school heeft expertiseportfolio opgesteld. De portfolio's worden met elkaar uitgewisseld, zodat de scholen van elkaar kunnen leren.
- Het Autisme Steunpunt heeft een eigen expertiseportfolio met daarin een programmatisch aanbod van arrangementen, scholing en adviestrajecten gericht op systeembegeleiding en leerlingbegeleiding voor de CSO-scholen en biedt het aanbod aan derden aan.
- De scholen hebben in samenwerking met het Autisme Steunpunt (aanvullende) onderwijszorgarrangementen en maatwerktrajecten gerealiseerd en bieden daarmee, vanuit de kernwaarde inclusie, onderwijs op maat. De onderwijszorgarrangementen worden uitgewisseld.
- De expertise op de scholen en de mogelijkheden om leerlingen met specifieke hulpvragen, vallend onder onze doelgroep, een passende plaats op onze scholen te bieden is uitgebreid en geborgd. Het Autisme Steunpunt ondersteunt de scholen hierbij.

De positie en meerwaarde van de CSO scholen en het Autisme Steunpunt is binnen de gemeente Apeldoorn en samenwerkingsverbanden beter bekend dan voorheen. De basis is op orde. Naast arrangementen op stichtingsniveau maakt CSO ook inclusie / passend onderwijs waar in het reguliere onderwijs. De visie op het Autisme Steunpunt en de werkwijze zijn herijkt. Het beleid Autisme Steunpunt is vastgesteld en geborgd in het jaarplan van het Autisme Steunpunt. Er is een beleidsnotitie geschreven vanuit de PLG autismesteunpunt en vastgesteld in het directeurs overleg.

Zowel intern als extern worden we met onze specifieke kennis over autisme al veel meer gevraagd als het gaat om scholing. We zien een toename van het aantal deelnemers bij onze cursussen. De vraag naar Ambulante begeleiding (AB) blijft achter en kan in de huidige vorm financieel gezien niet uit. Deze AB 'oude' stijl wordt door natuurlijk verloop van personeel per augustus 2024 gestopt. Er is een nieuw portfolio (menukaart) met arrangementen en een cursusaanbod met commerciële prijzen ontwikkeld vanuit het KoningsCollege (KC). Het 'vermarkten' ligt nu nog op een laag pitje. De focus ligt qua personeelsbezetting nu nog op het KC. Uitvoering arrangementen / menukaart in het regulier onderwijs kan als het KC qua leerlingen aantallen stabiliseert en de werkwijze van het KC geborgd is en ook financieel gezond is.

Interne arrangementen

- Koningscollege voor thuiszitters of ter voorkoming van thuiszitters
- Leerlijn Kompasklas SO Zonnehoeck is gestart in 2022
- Leerlijn Kompasklas VSO Zonnehoeck is doorgegroeid naar inmiddels 3 groepen

PLG Pedagogisch didactisch handelen

De beleidsvoornemens betreffende het pedagogisch didactisch handelen zijn:

- Er is een jaarlijkse scholingsagenda voor leraren en onderwijsassistenten gericht op verhoging en borging van de pedagogisch-didactische vakbekwaamheid.
- Collegiale visitatie is als methodiek voor de verdere ontwikkeling van de pedagogisch-didactische vakbekwaamheid van de medewerkers (leren van elkaar) ingevoerd.
- Op alle CSO-scholen is beleid ontwikkeld en geïmplementeerd voor het voeren van ontwikkelgesprekken rond het pedagogisch-didactisch handelen (leraar en onderwijsassistent). Uitgangspunt bij het ontwikkelgesprek is de reflectieve dialoog (dus niet beoordelend).
- De vier CSO-scholen hebben een beleidsdocument opgesteld waarin tenminste is opgenomen:
  - de visie op kwalitatief hoogwaardig didactisch handelen - de op de school toe te passen systematiek om de kwaliteit van het didactisch handelen te monitoren en te borgen.
- Er is een systematiek van periodieke (interne) auditering ingevoerd. Onderwerp van de interne audits is het op schoolniveau zicht krijgen op de pedagogisch-didactische vakbekwaamheid van de leraren en onderwijsassistenten.

- De pedagogisch-didactische bekwaamheid staat voor alle scholen eenduidig weergegeven op de dashboards van de scholen (bijvoorbeeld start-, basis- en vakbekwaam). School specifiek behouden (bv. Sterk Speciaal kleuren), eenduidigheid creëren op dashboard.

De PLG pedagogisch didactisch handelen verzorgt de CSO studiedag op 28 maart 2024. De studiedag is volledig gericht op het pedagogisch handelen.

Iedere CSO school heeft zijn eigen opbrengstrapportage en dashboard wat tweejaarlijks met de bestuurder uitgebreid wordt geanalyseerd, bijgesteld en besproken. Op stichtingsniveau wordt dit gedaan met de RvT commissie onderwijskwaliteit. In de RvT vergaderingen in juni worden de bevindingen van de commissie besproken en vastgesteld.

In 2023 is er een steekproef van de onderwijsinspectie geweest bij het VSO de Zonnehoek. Daarnaast is er een gesprek met de bestuurder en de directie van het SBO de Prinsenhof geweest. Ook heeft er nog een bestuur gesprek plaatsgevonden met de contact inspecteurs op stichtingsniveau. De gesprekken geven de inspectie voldoende vertrouwen. Conclusie vanuit de inspectie is dat er geen vierjaarlijks onderzoek gaat plaats vinden omdat er voldoende vertrouwen is in onze opbrengsten en werkwijze. In het voorjaar van 2024 krijgt de Praktijkschool de Boog nog wel een steekproef.

We zijn gestart met de tweede ronde m.b.t. scholing van leadauditors.

Eén groep is gestart met basiscursus een tweede groep doet een verdiepingscursus bij CKMZ.

De interne audits zijn onderdeel van onze 2 jaarlijkse PDCA cyclus. In het voorjaar van 2024 worden er bij de vier scholen vraag gestuurd vanuit het team en de commissie van begeleiding of ondersteuningsteam een audit uitgevoerd.

PLG De vitale medewerker.

De beleidsvoornemens betreffende de vitale medewerker zijn:

- Er is in een overtuigende visie vitale medewerker geschreven.
- Binnen CSO Apeldoorn is er sprake van leeftijdsbewust personeelsbeleid. De wijze waarop leeftijdsbewust wordt gerealiseerd is opgenomen in het personeelsbeleid.
- Op het niveau van het CSO is het beleid voor functiedifferentiatie opnieuw ontwikkeld en opgenomen in het personeelsbeleid.
- Het beleid is geïmplementeerd en op alle CSO-scholen operationeel.
- Jaarlijks worden in het kader van verbetering van de vakbekwaamheid en duurzame inzetbaarheid ontwikkelgesprekken gevoerd met alle medewerkers.
- Binnen CSO-Apeldoorn zijn de mogelijkheden voor 'een leven lang leren' voor alle medewerkers gerealiseerd. Dit is vastgelegd in het scholingsbeleid.
- Waar nodig en gewenst zijn directeuren en medewerkers getraind in thema's rond duurzame inzetbaarheid (jaarlijkse scholingsagenda).

De PLG de vitale medewerker is gestart. In het voorjaar van 2024 zal fase 1 waarschijnlijk kunnen worden afgerond. Fase 1 bestaat uit onderzoek, document- en datastudie, enquête en interviews. Fase 2 bestaat uit analyse en advies voor herijking en actualisering van beleid met het oog op duurzame inzetbaarheid. De planning is dat fase 2 in schooljaar 2024-2025 wordt afgerond, waarna het beleid wordt geborgd in het bestaande strategische personeelsbeleidsplan. Het nieuw eventuele nieuwe of herijkte beleid kan geïmplementeerd worden in schooljaar 2025-2026.

CSO borgt zijn documenten uit de monitor goed onderwijs in een digitale omgeving en maakt daarin onderscheid op stichting en schoolniveau. De borgingsdocumenten worden cyclisch minimaal 4-jaarlijks besproken en herijkt. Door het te digitaliseren voorkomen we een wirwar en dus overlap van alle documenten op de vier locaties. De kwaliteitsmedewerker borgt.

5.2 Onderwijsresultaten

Voor alle scholen geldt dat naast de onderwijskwaliteit de verdere implementatie van Inclusief Onderwijs het belangrijkste aandachtspunt is.

De onderwijskundige doelstellingen zijn omschreven in het strategisch beleidsplan en geformuleerd op schoolniveau in de schoolplannen. De actieplannen gekoppeld aan het strategisch beleidsplan 2023-2027 kennen binnen de ruime kaders veel overlap met verschillen per school.

Zo is het actieplan pedagogisch, didactisch handelen een van de speerpunten op stichtingsniveau die bij de onderwijsresultaten in het dashboard en evaluatie per school is terug te vinden.

Voor de onderwijsresultaten per school wordt verwezen naar de aparte jaarverslagen per school die na het algemeen instellingsbeleid zijn opgenomen.

5.3 Passend Onderwijs

De scholen van de stichting verzorgen regulier voortgezet praktijkonderwijs en speciaal onderwijs voor leerlingen die binnen het regulier onderwijs geen passende ondersteuning kunnen krijgen. Leerlingen hebben een TLV nodig om toegelaten te worden tot één van de scholen. De scholen zijn daarmee een belangrijke schakel in de keten van Passend Onderwijs binnen de regio en het volledige onderwijsveld in Apeldoorn.

In het strategisch beleidsplan is opgenomen:

“CSO Apeldoorn biedt een breed aanbod voor leerlingen met speciale onderwijs- en ondersteuningsbehoeften. Onze scholen investeren in het welbevinden en de veiligheid van onze leerlingen. Dit vormt de basis van ons onderwijs.

We leiden onze leerlingen op voor een passende plaats in het voortgezet onderwijs, dagbesteding of een (beschermde) arbeidsplaats. Daarvoor werken we samen met ketenpartners.

Het onderwijs en de ondersteuning zijn op elke school afgestemd op de doelgroep en op een ononderbroken ontwikkeling van de leerlingen. Leerlingen worden uitgedaagd om persoonlijke (toekomstige) (leer)doelen te formuleren. We stimuleren zelfsturing en eigenaarschap en waken voor aangeleerde hulpeloosheid. Eigenaarschap nemen in het eigen leerproces is ook voor onze leerlingen van belang.”

5.4 Onderwijsachterstanden

Scholen voor het speciaal onderwijs ontvangen geen aanvullende bekostiging onderwijsachterstandenbeleid op basis van de CBS-indicator. Voor de middelen die op basis van de cumi-regeling worden ontvangen is geen apart beleid ontwikkeld. Zij worden ingezet conform het reguliere zorgbeleid van de scholen.

5.5 Nationaal Programma Onderwijs

In 2021 heeft het ministerie het steunprogramma Nationaal Programma Onderwijs (NPO) gestart. In de schooljaren 2021-2022 en 2022-2023 gaat ongeveer € 5,8 miljard uit het NPO naar scholen in het primair en het voortgezet onderwijs en naar gemeenten. Het is de bedoeling dat zij tot uiterlijk schooljaar 2024-2025 met dit geld leerlingen helpen om door corona ontstane leervertragingen of vertragingen op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling en welzijn in te lopen.

Het NPO ondersteunt:

- Leerlingen en studenten in het onderwijs die het moeilijk hebben, bijvoorbeeld door extra lessen in kleine groepjes mogelijk te maken.
- Docenten en andere medewerkers in het onderwijs, bijvoorbeeld met speciale trainingen.

Het NPO is gericht op:

- De persoonlijke en praktische ontwikkeling van leerlingen en studenten.
- Het inhalen en goedmaken van vertragingen, bijvoorbeeld door het onderwijs toe te spitsen op de kern van de vakken.

Met het extra geld kunnen scholen coronavertragingen aanpakken. Daarvoor kiezen ze uit een menukaart van kansrijke interventies.

De scholen hebben in het voorjaar van 2021 een schoolscan uitgevoerd om te inventariseren op welke gebieden de grootste vertragingen waren ontstaan. Op basis van die scan is in samenspraak met het team en waar mogelijk met de leerlingen en de ouders van de leerlingen een keuze gemaakt uit de diverse interventies. De medezeggenschapsraden hebben allen ingestemd met de keuzes. De financiële middelen worden volledig op schoolniveau ingezet. Er is geen sprake van boven-schoolse inzet. Er was in 2023 ook geen sprake van externe inleen op basis van de NPO-middelen. Voor een beschrijving van de scan en de gemaakte keuzes wordt verwezen naar de aparte jaarverslagen per school die aan het einde van het algemeen instellingsbeleid zijn opgenomen.

5.6 Toetsing en examinering

De afgelopen jaren is op de Boog hard gewerkt aan het uitbreiden van het aanbod cursussen en IVIO-examens, zodat de leerlingen gedurende hun schoolloopbaan een certificaat kunnen behalen. Het gaat dan om branchegerichte certificaten en/of IVIO-certificaten voor Nederlands, rekenen of Engels. Van de 32 schoolverlaters hebben alle leerlingen meer dan 31 certificaat gehaald. Zie hiervoor ook het jaarverslag van de Boog.

5.7 Sociale veiligheid

In het strategisch beleidsplan is betreffende sociale veiligheid opgenomen:

‘In onze samenleving is veel aandacht voor sociale veiligheid. Veiligheid van leerlingen en medewerkers is een belangrijke indicator in het vernieuwde toezicht van de onderwijsinspectie. Uit de jaarlijkse monitoring blijkt dat onze leerlingen zich veilig voelen op onze scholen. Dit wordt bevestigd door resultaten van de tevredenheidspeilingen onder leerlingen en ouders. Het pedagogisch klimaat en het veiligheidsbeleid worden door de Inspectie van het Onderwijs zonder meer als positief beoordeeld. Dit vraagt van ons het voortzetten van ons beleid en het borgen van de resultaten.’

De scholen meten ieder jaar de sociale veiligheid. Zie hiervoor ook de verslagen van de scholen die als bijlage zijn toegevoegd.

6 Personeel

6.1 Strategisch personeelsbeleid

Het strategisch personeelsbeleid is afgestemd op de onderwijskundige visie en de richtinggevende doelen van de stichting. Er wordt personeel aangetrokken dat de visie op onderwijs en de richtinggevende doelen kan vormgeven. Daarnaast wordt er ook gekeken of het te benoemen personeel aansluit bij de specifieke visie op onderwijs van de school.

In het Strategisch beleidsplan is bij het onderwerp personeel beschreven waar de stichting voor gaat: “De leerkrachten die dagelijks het onderwijs verzorgen, bepalen voor een belangrijk deel de kwaliteit van het onderwijs. Zij worden daarbij op deskundige wijze ondersteund door het onderwijs-ondersteunend personeel. Iedere medewerker draagt bij aan het bereiken van de doelen van de organisatie en van de eigen school. Door vertrouwen te krijgen van leidinggevend en collega’s en door uitdagende taken kunnen medewerkers eigenaarschap ontwikkelen, voor ons een belangrijke succesfactor.

Voor CSO Apeldoorn is het dan ook vanzelfsprekend dat we veel aandacht hebben voor onze medewerkers, hun welbevinden en professionalisering. CSO Apeldoorn zorgt ervoor dat medewerkers zich betrokken voelen bij de organisatie en hun werk met plezier en voldoening doen in een fijn werkklimaat.

Alle medewerkers accepteren onze leerlingen zoals ze zijn met hun talenten en hun beperkingen. Ze laten in het onderwijs en in hun omgang met de leerlingen zien dat alle leerlingen erbij horen en geven daardoor handen en voeten aan het inclusieve karakter van ons beleid. Vanuit hun pedagogische en didactische kwaliteit realiseren de medewerkers een ononderbroken ontwikkeling door onderwijs en zorg af te stemmen op de mogelijkheden van de leerlingen. Dit doen we planmatig en beredeneerd.

De professional krijgt binnen CSO Apeldoorn de ruimte te laten zien wat hij of zij kan. We investeren in kwaliteit en professionalisering van de medewerkers en leidinggevend. Dit vertaalt zich in tevreden en ambitieuze medewerkers.

Een goede zorg voor personeel is een voorwaarde voor het goed functioneren van de medewerkers en dus van de school. Met alle medewerkers worden periodiek ontwikkelingsgerichte gesprekken gevoerd. Kern van deze gesprekken is het welbevinden en de vraag hoe de medewerker zich verder kan ontwikkelen in zijn/haar bekwaamheid en expertise.”

De belangrijkste geplande activiteiten voor de komende jaren op het gebied van het personeelsbeleid zijn:

- We herijken en actualiseren het personeelsbeleid. Specifieke aandacht gaat daarbij uit naar leeftijdsbewust personeelsbeleid, functiedifferentiatie en ontwikkelgesprekken. Bij het herijken betrekken we het personeel.
- Scholing en ontwikkeling van de medewerkers gericht op verhoging en borging van de vakbekwaamheid als basis voor de na te streven hoogwaardige kwaliteit blijft een speerpunt en is geïncorporeerd in onze organisatie. We stimuleren collegiale visitatie in onze scholen en schooloverstijgend.
- Het tijd- en plaatsafhankelijk leren wordt gestimuleerd door verdere ontwikkeling van de CSO-lerarenacademie. Mogelijkheden e-learning in te zetten in combinatie met ‘blended

- learning' worden onderzocht en besproken. Professionele leergemeenschappen en blended learning zijn goede werkwijzen in het kader van samen leren, samen ontwikkelen.
- We richten een activiteitengroep in die gezamenlijke CSO-dagen gaat organiseren. We willen hiermee het ontmoeten en leren van elkaar en de betrokkenheid bij onze organisatie stimuleren. CSO-dagen dragen bij aan CSO als lerende organisatie.

6.2 Inzet middelen werkdrukverlichting

Vanaf augustus 2018 worden extra middelen voor de werkdrukverlaging ontvangen.

Om te bepalen hoe de middelen ingezet moesten worden is een enquête afgenomen waarin de medewerkers konden aangeven hoe zij de middelen wilden inzetten. Op basis hiervan is een voorstel gemaakt.

Het proces bestond uit de volgende stappen:

1. Brief en akkoord besproken in de MR-vergadering en in overleg met PMR is een plan gemaakt om met het team te bespreken wat de bestemming van het geld kan worden.
2. PMR heeft een bijeenkomst voor het team georganiseerd.
3. De uitkomsten zijn besproken in een vergadering van de PMR.
4. De directie schrijft een bestedingsplan.
5. De PMR keurt dit bestedingsplan goed.
6. Eventuele vacatures worden uitgezet.
7. Op de teamvergadering wordt de werkdrukscan uitgezet.
8. Een jaar later wordt deze nogmaals afgenomen om te bezien wat het resultaat is van de genomen maatregelen.

Zowel de Prinsenhof als de Zonnehoeck hebben de middelen ingezet voor extra handen in de klas. Er zijn meer onderwijsassistenten benoemd.

De middelen zijn in 2023 op dezelfde manier ingezet als de afgelopen jaren.

Via het Onderwijsakkoord is er vanaf schooljaar 2022-2023 structureel 300 miljoen euro per jaar beschikbaar voor de verlichting van werkdruk in het voortgezet onderwijs. 50% van de werkdrukk-middelen die de school ontvangt wordt via de collectieve aanpak uitgegeven. In de cao VO zijn afspraken gemaakt over de besteding van deze middelen. De werknemers zijn hierbij gezamenlijk aan zet en gaan met elkaar in overleg over het nemen van maatregelen om de werkdruk te verminderen. De afspraken in het Onderwijsakkoord zijn pas eind 2022 gemaakt. In 2023 zijn afspraken gemaakt over de te nemen maatregelen om de werkdruk te verlagen.

De uren zijn in overleg met het team en de MR ingezet door het aanstellen leerwerkmeester en extra uren avo leerkracht, zodat er extra handen in de klas zijn. Collega's worden hierdoor qua werkdruk ontlast. Bijvangst is dat er hierdoor minder invaluren nodig zijn op het persoonlijke rooster.

6.3 Regeling bijzondere bekostiging professionalisering en begeleiding starters en schoolleiders

De stichting heeft in 2023 in totaal € 33.000 ontvangen in het kader van de Regeling bijzondere bekostiging professionalisering en begeleiding starters en schoolleiders. Deze middelen zijn volledig ingezet. Er is sprake van een inwerkplan voor alle nieuwe medewerkers. Deze medewerkers hebben gedurende de inwerktijd een vaste begeleider en aanspreekpunt.

De hiervoor beschreven activiteiten op het gebied van scholing gelden ook voor de nieuwe medewerkers.

6.4 Personele bezetting

In onderstaande tabellen is de opbouw van het personeelsbestand per 31 december 2023 en 2022 weergegeven. De formatieve inzet op 31 december 2023 is 13,1 fte hoger dan de formatieve inzet op 31 december 2022. Deze hogere formatieve inzet hangt samen met het hogere leerlingenaantal en de inzet van extra subsidies. Aangezien het de laatste jaren moeilijk is om vervangers te vinden, is in de formatie al rekening gehouden met voor vervanging beschikbare uren.

In de tabellen zijn de tijdelijke vervangingsbenoemingen niet opgenomen.

Personele bezetting op 31 december 2023

functie	wtf totaal	wtf Prinsenhof	wtf Zonnehoek	wtf Boog	wtf Bestuur
directie	5,20	1,40	2,00	0,80	1,00
leerkrachten	67,81	9,76	36,40	18,00	3,65
ondersteunend personeel	46,38	6,50	33,70	4,13	2,05
totaal	119,39	17,66	72,10	22,93	6,70

Personele bezetting op 31 december 2022

functie	wtf totaal	wtf Prinsenhof	wtf Zonnehoek	wtf Boog	wtf Bestuur
directie	5,20	1,40	2,00	0,80	1,00
leerkrachten	61,01	10,06	31,60	16,90	2,45
ondersteunend personeel	40,08	4,10	30,85	4,33	0,80
totaal	106,29	15,56	64,45	22,03	4,25

6.5 Zaken met een behoorlijke personele betekenis en personele ontwikkeling

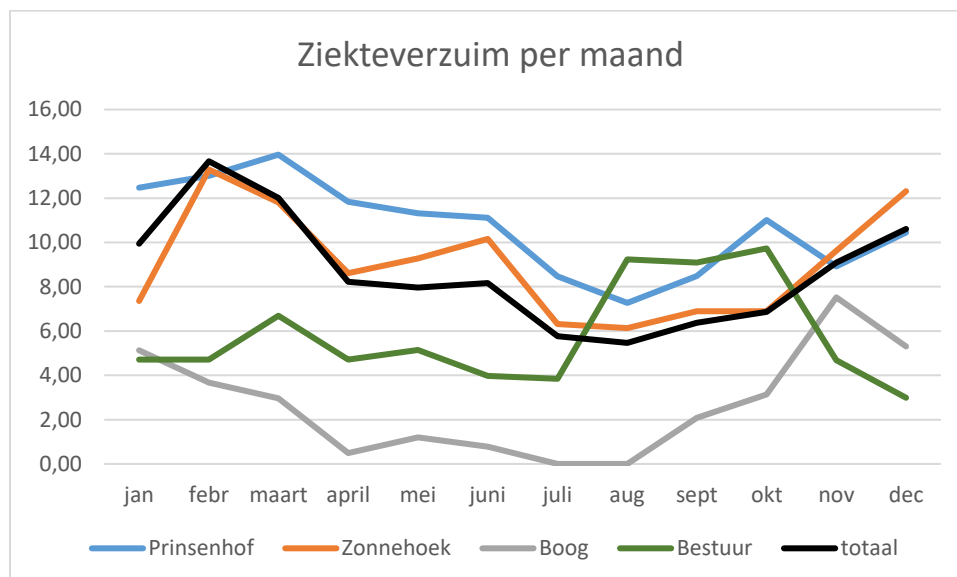
Door het Passend Onderwijs is het aantal leerlingen dat verwezen wordt naar het speciaal (basis) onderwijs de afgelopen jaren gedaald. Leerlingen krijgen in beginsel binnen het reguliere onderwijs aanvullende zorg. Het uitgangspunt is ook dat niet voor een duurdere onderwijsvorm wordt gekozen, als een goedkopere mogelijk is. Daarnaast is er sprake van een daling van het totale leerlingenaantal, waarvan de gevolgen de komende jaren met name in het Voortgezet Onderwijs zichtbaar zullen worden. Dit betekent dat de scholen de afgelopen jaren te maken hebben gehad met dalende leerlingaantallen, wat voor lagere inkomsten zorgde.

Sinds 2021 is het totale leerlingenaantal van de scholen weer aan het stijgen. De scholen staan goed aangeschreven, wat zorgt voor een hogere instroom. Daarnaast is er sprake van extra aanbod via de Kompass-klassen en het KoningsCollege.

Voor de komende jaren wordt met name bij de Zonnehoek een stijging van het leerlingenaantal verwacht. Deze stijging zal slechts ten dele zorgen voor een stijging van de formatieve inzet. Het hogere leerlingenaantal zal ervoor zorgen dat de baten en lasten weer met elkaar in evenwicht zullen komen, waardoor het niet nodig zal zijn de formatieve inzet terug te brengen.

6.6 Ziekteverzuim

Het ziekteverzuim was in 2023 gelijk aan het ziekteverzuim in 2022, namelijk 8,7%. Binnen de scholen was het percentage ook redelijk gelijk aan 2022, met uitzondering van de Prinsenhof, daar is het ziekteverzuim sterk gedaald. Bij het bestuur is het verzuim gestegen omdat het autismesteunpunt is ondergebracht bij het bestuur i.p.v. de Zonnehoek scholen.

Het gemiddelde verzuim in de afgelopen twee jaar is opgenomen in onderstaande tabel.

	2023	2022
Prinsenhof	10,7%	15,6%
Zonnehoek	9,1%	9,1%
Boog	2,7%	2,9%
Bestuur	6,0%	1,9%
totaal	8,7%	8,7%

Het verzuim is met name langdurig verzuim. Het verzuim uitgesplitst naar verzuimklasse bedraagt:

	2023	2022
kort (1-7 dgn)	9%	11%
middel (8-42 dgn)	10%	17%
lang (43-730 dgn)	67%	71%
lang (> 2 jrn)	14%	1%

Het grootste deel van het verzuim betreft dus verzuim langer dan 43 dagen.

6.7 Beleid inzake beheersing aanvragen uitkeringen na ontslag

Het beleid van het bestuur is erop gericht dat wordt voorkomen dat personeelsleden worden ontslagen. Indien daarvan wel sprake is, ondersteunt het bestuur het betreffende personeelslid op een adequate en financieel verantwoorde manier in het vinden van een andere betrekking. Hierbij kan ook worden gedacht aan het aanbieden van een loopbaanbegeleidingstraject waarbij een nieuwe werkring buiten het onderwijs wordt gevonden.

In 2023 was er geen sprake van gedwongen ontslag op basis van formatiedaling. Er was wel sprake van een regeling met medewerkers om de arbeidsovereenkomst te kunnen ontbinden.

In 2023 is € 23.000 aan uitkeringslasten voor rekening van de stichting gekomen. Dit is exclusief de bijdrage van de Boog aan de collectieve uitkeringen van het voortgezet onderwijs.

7 Diverse gegevens

7.1 Horizontale verantwoording

De formele horizontale verantwoording is vormgegeven via de medezeggenschapsraden en het platform gemeenschappelijke medezeggenschapsraad.

Ten behoeve van het strategisch beleidsplan is een stakeholder/issue analyse uitgevoerd. Er is bepaald:

- wie de belangrijkste stakeholders zijn
- issues die bij de stakeholders m.b.t. CSO leven
- succesfactoren die van belang zijn in het omgaan met de stakeholders
- de wensen van CSO naar de stakeholders (issues vanuit het CSO)

In het kader van de kwaliteitszorg worden jaarlijks tevredenheidsonderzoeken uitgevoerd. Op basis van de resultaten van de onderzoeken zijn per school verbeterpunten in kaart gebracht. De vervolgacties in de vorm van ontwikkeling van beleid, of directe implementatie van de aanpassingen vinden plaats in het schooljaar na het onderzoek.

Zie hiervoor ook de jaarverslagen van de scholen.

7.2 Klachtenafhandeling

CSO beschikt over een klachtenregeling. De kern van het klachtenbeleid is dat klachten over de dagelijkse gang van zaken in de school in onderling overleg tussen ouders, leerlingen, personeel en de schoolleiding op een adequate manier worden afgehandeld. Indien dat gelet op de aard van de klacht niet mogelijk is of als afhandeling niet naar tevredenheid is verlopen, kan men een beroep doen op de klachtenregeling.

Samengevat zijn de volgende stappen beschreven:

- 1 naar de schoolcontactpersonen
- 2 naar de externe vertrouwenspersoon
- 3 naar de landelijke klachtencommissie

De scholen zijn aangesloten bij de Landelijke Geschillencommissie Bijzonder Onderwijs.

Er zijn in 2023 geen klachten ingediend bij de landelijke klachtencommissie. De externe vertrouwenspersoon is wel geconsulteerd, er heeft een adviesgesprek plaatsgevonden. Zie hiervoor ook het verslag van de externe vertrouwenspersoon welke als bijlage is toegevoegd.

7.3 Verbonden partijen

Vanaf 1 augustus 2014 zijn De Zonnehoek (SO) en De Prinsenhof verbonden aan het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Apeldoorn PO. De Zonnehoek (VSO) en De Boog zijn verbonden aan het Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Apeldoorn VO. Door de aangesloten schoolbesturen wordt gezamenlijk vormgegeven aan een stelsel waarbij sprake is van flexibele inrichting van de speciale onderwijszorg. Hierdoor zijn besturen en scholen in Apeldoorn en omstreken in staat aan de zorgvraag en zorgplicht te voldoen.

De middelen van de samenwerkingsverbanden worden grotendeels ingezet voor de reguliere bedrijfsvoering. Het gaat hierbij om de basisbekostiging die via het samenwerkingsverband wordt

ontvangen. Vanaf 2023 wordt deze alleen nog door de Boog ontvangen. De Prinsenhof en de Zonnehoeke ontvangen geen basisbekostiging van het samenwerkingsverband meer. Zij ontvangen allen nog aanvullende vergoedingen. In 2023 waren deze van zeer beperkte omvang. Indien aanvullende vergoedingen worden ontvangen, dan worden deze ingezet voor het doel dat het samenwerkingsverband aan de middelen heeft toegekend.

De Boog besteedt de ontvangen middelen aan de zorgstructuur en de verbetering ervan. Het gaat hierbij om een beperkt bedrag.

7.4 Samenwerking

De scholen werken al meerdere jaren met diverse organisaties samen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om andere onderwijsinstellingen of landelijke overkoepelende organisaties. Hierbij moet worden gedacht aan het Landelijk werkverband speciaal basisonderwijs, Lecso (Landelijk Expertise Centrum Speciaal Onderwijs), Landelijk Werkverband Praktijkonderwijs.

Er wordt tevens samengewerkt met ondersteunende organisaties als Kentalis, de IJsselgroep, zorginstellingen s-Heerenloo en Passarel, de arbodienst en de landelijke besturenorganisaties. Binnen de gemeente Apeldoorn wordt samengewerkt met de gemeente en met de andere scholen, onder andere via de LEA (lokaal educatieve agenda).

De samenwerking met de jeugdzorginstaties is voor ons als organisatie voor speciaal onderwijs en praktijkonderwijs belangrijk om onze leerlingen een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod te bieden. Deze samenwerking is voor verbetering vatbaar.

Knelpunten die bij de zelfevaluatie worden genoemd zijn onder andere het ontbreken van een regierol, privacy, geldstromen en het niet betrekken van het onderwijs bij ondersteunings- en begeleidingstrajecten.

Onze expertise en met name het Autisme Steunpunt wordt positief en breed gewaardeerd. Het bieden van een passende plaats aan leerlingen vallend onder onze doelgroepen wordt breed gedragen. De daarvoor benodigde expertise en mogelijkheden kunnen uitgebreid en versterkt worden. Winst is nog te behalen in het verbinden van de op de scholen aanwezige expertise en het uitdragen van onze deskundigheden.

7.5 Huisvesting

De scholen streven naar een huisvestingssituatie die voldoet om de onderwijskundige doelstellingen te realiseren. Hiervoor beschikken de scholen over een eigen schoolgebouw. In 2023 hebben geen grote wijzigingen op huisvestingsgebied plaatsgevonden.

Met name bij de Zonnehoeke heeft groot onderhoud plaatsgevonden. Dit betrof voornamelijk het gebouw van het VSO. Het betrof groot onderhoud dat oorspronkelijk voor 2021 was gepland en waar in 2022 mee was gestart. In 2023 is het afgerond.

De komende jaren zal de huisvestingssituatie een belangrijk aandachtspunt zijn. Het gebouw van de Prinsenhof is eigenlijk te groot voor de school. Een groot deel van het gebouw wordt momenteel gebruikt door het Hofpark. De samenwerking met het Hofpark heeft tot nu toe minder opgeleverd dan gedacht.

Het aantal leerlingen van VSO de Zonnehoeke groeit dusdanig dat het niet meer mogelijk is alle leerlingen in de gebouwen te huisvesten. Naar verwachting zal er in 2024 sprake zijn van tijdelijke huisvesting.

Voor de Boog wordt de komende paar jaar geen wijziging van de huisvestingssituatie verwacht het capaciteitsvraagstuk van een tekort aan vierkante meters zal in eerste instantie tijdelijk binnen de

huidige locatie moeten worden opgelost. De school is wel opgenomen in het integraal huisvestingsplan voor nieuwbouw omstreeks 2028.

Op 24 december heeft een brand gewoed in de dependance van de Zonnehoek VSO. De entree van het schoolgebouw raakte zwaar beschadigd. De totale schade wordt geschat op ongeveer een half miljoen euro. Dit komt ten laste van de gemeente en de verzekering van de gemeente. Ondanks de grote schade is het gelukt om na de kerstvakantie de school direct weer te openen en de leerlingen les te geven.

7.6 Duurzaamheid

Stichting CSO maakt daar waar mogelijk duurzame keuzes bijvoorbeeld rond inzetbaarheid van medewerkers, inkopen, energiegebruik en onderhoud schoolgebouwen. In het strategisch beleidsplan is over duurzaamheid de volgende tekst opgenomen: “We hebben de aarde in bruikleen en volgen de ontwikkelingen rondom duurzaamheid nauwgezet.”

Drie van de vier scholen zijn voorzien van zonnepanelen. Het realiseren van de energiedoelstellingen wordt niet alleen nagestreefd door het zelf opwekken van energie. Ook energiebesparing is een belangrijke doelstelling binnen de stichting. Alle scholen gebruiken groene energie en nemen elektriciteit af van officieel geregistreerde windmolens. De CO2 uitstoot van het aardgas is vergroend door middel van aankoop van Gold Standard certificaten (VER's). Bij het nieuwe energiecontract via 'Energie voor Scholen' is gekozen voor de optie 100% groen.

Bij uit te voeren groot onderhoud wordt gekozen voor verdere verduurzaming van de gebouwen.

7.7 Stellige bestuurlijke voornemens

De stichting heeft voor 2024 geen stellige voornemens met grote financiële impact anders dan de voornemens zoals zijn opgenomen bij de diverse onderdelen van het jaarplan. Er zijn in 2024 nog geen bestuursbesluiten genomen die een belangrijke wijziging van het beleid betekenen of die een grote financiële impact hebben.

8 Deelverslagen

Verslag toezichthoudend bestuur

Het intern toezicht wordt uitgevoerd door de Raad van Toezicht, bestaande uit:

Naam	Functie Raad van Toezicht	Periode
Liesbeth Vos- van de Weg	Voorzitter RvT, lid Remuneratiecommissie	Geheel 2023
Wim Peter Boomgaard	Lid RvT, lid Remuneratiecommissie	Geheel 2023
Jan van Casteren	Lid RvT, lid Financiële Auditcommissie en lid CIE Identiteit, Onderwijs & Kwaliteit	Geheel 2023
Freek ten Klooster	Lid RvT, lid Financiële Auditcommissie en lid CIE Identiteit, Onderwijs & Kwaliteit	T/m 19 juni 2023
Bert Rödel	Lid RvT, lid Financiële Auditcommissie	Miv 1 april 2023
Dirk Wakker	Lid RvT, lid CIE Identiteit, Onderwijs & Kwaliteit	Miv 1 september 2023 <i>meegedraaid miv 1 april 2023</i>

De Raad van Toezicht (Raad van Toezicht) van CSO Apeldoorn heeft drie hoofdtaken:

- toezicht houden op naleving van vastgestelde beleid en andere wet- en regelgeving
- klankbord evt ook adviseur zijn voor het bestuurder
- de werkgeversrol vervullen voor de bestuurder

De Raad van Toezicht heeft in 2023 vijfmaal regulier vergaderd, in januari, april, juni, oktober en november (de geplande vergadering in maart is vervangen door sollicitatiegesprekken, waarna twee nieuwe RvT-leden konden worden aangesteld). Bij deze vergaderingen was de bestuurder aanwezig. Tijdens deze vergaderingen is hij actief bevraagd over de actualiteiten bij de vier scholen, maar ook over de voortgang en ontwikkeling van de CSO-organisatie als zodanig met specifieke aandacht voor de thema's identiteit, governance, financiën, kwaliteit, en bestuur/management. Belangrijk aspect is ook de maatschappelijke waarde van CSO breed gezien. Waar kunnen wij voor kind, ouder/verzorger en omgeving van toegevoegde waarde zijn.

Voorafgaande aan deze bijeenkomsten heeft de bestuurder de raad schriftelijk voorzien van kwartaalrapportages en overige actuele of urgente ontwikkelingen. De toezichthouders hebben tussentijdse korte (digitale) besprekingen ter voorbereiding of afronding van de vergaderingen gehad. Hierbij is de bestuurder niet betrokken geweest .

De tevredenheid van de RvT is tot uiting gekomen in o.a. het vaststellen van de begroting en het goedkeuren van het jaarverslag. Maar ook het opgestelde strategisch beleidsplan is door de RvT met enthousiasme ontvangen. Met positivisme ziet de raad de uitwerking hiervan tegemoet op de diverse onderwerpen.

In 2023 zijn de volgende specifieke onderwerpen aan de orde geweest:

- Financiële tussenrapportages
- Jaarverslag RvT 2022
- Dynamic Governance en Financiën
- Vacatures, samenstelling RvT en benoeming twee nieuwe RvT-leden (360-graden)beoordeling voorzitter CvB
- Huisvesting
- Actieplannen nav Strategisch Beleidsplan 2023-2027
- Onderwijskwaliteit, dashboard op stichtingsniveau
- Personeel - Analyse tevredenheidsonderzoeken medewerkers
- Jaarplanning 2023-2024
- Toolbox
- Identiteit
- Evaluatie Commissie Identiteit, Onderwijs en Kwaliteit
- Grip op Kwaliteit
- Scholenbezoek november 2023
- Scholing RvT
- Autisme Steunpunt Apeldoorn en het KoningsCollege
- Bezoeken inspectie aan bestuur, VSO De Zonnehoek en SBO De Prinsenhof

In 2023 heeft de Raad van Toezicht haar deels ook statutair bepaalde taak uitgevoerd door:

- het goedkeuren van de jaarrekening en het jaarverslag 2022
- het goedkeuren van het financieel beleidsplan 2023-2026 (Meerjarenbegroting)
- het goedkeuren van het advies Dyade inzake voorziening groot onderhoud miv 1-1-24

Het jaar 2023 was tevens de start van twee nieuwe Raad van Toezicht leden.

Met ingang van 1 april 2023 is Bert Rödel toegetreden als lid Raad van Toezicht (aandachtsgebied: CIE Financiële Audit).

Met ingang van 1 september 2023 is Dirk Wakker toegetreden als lid Raad van Toezicht (aandachtsgebied: CIE Identiteit, Onderwijs en Kwaliteit). Hierbij moet worden opgemerkt dat Dirk Wakker met ingang van 1 april 2023 heeft meegedraaid bij de RvT op vergaderbasis.

Freek ten Klooster is afgetreden op 19 juni 2023.

Er waren leden van de RvT aanwezig bij de Nieuwjaarsbijeenkomst op 12 januari 2023.

De voorzitter van de RvT heeft een speech gehouden voor de medewerkers.

In 2023 zijn er verder nog twee overleggen over financiële zaken geweest tussen de bestuurder en vertegenwoordiging van de Raad van Toezicht.

In 2023 zijn er verder nog twee overleggen over identiteit, onderwijs en kwaliteit geweest tussen de bestuurder en een vertegenwoordiging van de Raad van Toezicht.

De Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad (GMR) was te gast tijdens de bijeenkomsten in juni en november. Tijdens deze overleggen is onder andere gesproken over de stand van zaken ten aanzien van het Autisme Steunpunt Apeldoorn en de ontwikkelingen bij het KoningsCollege. Ook is tijdens deze overleggen stilgestaan bij het afscheid van één lid van de RvT en een aantal leden van de GMR (waaronder de voorzitter) en het kennismaken met de nieuwe leden RvT en GMR.

In november heeft de renumerationcommissie een functioneringsgesprek met de bestuurder gevoerd. De uitkomsten hiervan zijn vastgelegd en schriftelijk ook aan de bestuurder verstrekt.

De Raad van Toezicht kijkt met plezier terug op het bezoek dat zij op 27 november jl. aan een tweetal scholen heeft gebracht. “Het directe contact met schooldirecteuren en anderen op de diverse locaties is voor ons een belangrijk onderdeel om het wederzijds inzicht en begrip te vergroten,” aldus de leden van de RvT.

Terugkijkend naar 2023 is de Raad van Toezicht van mening dat dankzij inzet van velen 2023 een waardevolle bijdrage is geleverd aan het realiseren van de doelstellingen zoals zijn opgenomen in het Strategisch Beleidsplan. Daarbij is ook de RvT van mening dat de rijksbijdragen op doelmatige wijze zijn besteed ten behoeve van het onderwijs en dat aan de wettelijke voorschriften is voldaan.

Een veelbewogen jaar, met ups en downs, met verdriet en geluk is weer afgesloten. Maar met dankbaarheid mogen wij omzien en met vertrouwen de toekomst ingaan.

Liesbeth Vos-van de Weg (voorzitter),
namens Raad van Toezicht CSO Apeldoorn

Jaarverslag de Prinsenhof

Schoolprofiel

CSO De Prinsenhof is een christelijke school voor speciaal basisonderwijs (SBO) voor leerlingen van 4 tot 12 à 13 jaar. Vanuit een christelijke levensbeschouwing bieden wij de leerlingen die aan ons zijn toevertrouwd onderwijs aansluitend en voortbouwend op de pedagogische en didactische behoeften van het kind. Voor ons is het een gegeven dat iedereen erbij hoort en mag zijn wie hij of zij is. We werken vanuit onze kernwaarden zelfstandigheid, veiligheid en respect en werken samen op basis van vertrouwen. De Prinsenhof biedt de leerlingen onderwijs dat stimulerend, uitdagend en veilig is, onderwijs waarin de leerlingen hun talenten kunnen ontwikkelen. We geven onze leerlingen de ruimte om te groeien. Ons doel is om leerlingen met een speciale hulpvraag een sterke basis mee te geven voor het vervolgonderwijs en dat zij later zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren als volwaardig lid van onze maatschappij. Daarbij gaat het niet alleen om kennis en vaardigheden, maar ook om persoonsvorming en socialisatie.

Leerlingenaantal

Op 1 februari 2023 waren er 103 leerlingen ingeschreven. De leerlingen zijn verdeeld over 8 groepen. De ondersteuningsbehoeften zijn divers. Het IQ varieert sterk en er is uitstroom van VSO cluster 3-ZML tot mavo. Bij veel leerlingen is er sprake van een disharmonisch ontwikkelingsprofiel met daarbij behorende leerstoornissen. Een groot deel van onze leerlingen heeft sociaal emotionele problemen waarvan een aanzienlijk deel gediagnosticeerd is.

Onderwijsinhoudelijke ontwikkelingen

We hebben met het gehele team (verder) gewerkt aan de volgende ontwikkelingen:

1. Implementatie jaar 4 Positive Behaviour Support (PBS)
2. Borgen van Effectieve Directie instructie
3. Implementatie nieuwe rekenmethode Getal en ruimte junior
4. Implementatie vernieuwde cyclus opbrengstgericht werken
5. Implementatie Jeelo en burgerschap

Ad 1. Begin 2023 hebben we onze certificering op groen voor PBS ontvangen. We zijn gaan werken met het incidentregistratiesysteem Swiss. Elke maand maken leerkrachten uit het kernteam van PBS een analyse van de incidenten. Dit wordt besproken met het gehele team en van daaruit volgen nieuwe actiepunten. Dit kan zijn op school-, groeps-, of individueel niveau. Eind 2023 zijn we ook gestart met het bespreken van de incidenten analyse met de leerlingen. Dit doen we in alle groepen. De leerkracht analyseert samen met de leerlingen de incidenten in de groep. Vervolgens bespreken de leerlingen met elkaar waar ze aan willen werken en stellen ze een maanddoel op. We hebben alle PBS gedragsverwachtingen opnieuw bekeken en daar ook de executieve functies aan gekoppeld.

Ad 2.

Ook in 2023 heeft Expertis weer 2 scholingen verzorgd op het gebied van Effectieve Directie Instructie (EDI). Naast de scholing gaat het MT samen met een deskundige van Expertis 2x per jaar op lesbezoek. Dit om de doorgaande onderwijskundige lijn te waarborgen. We zien dat er bij alle leerkrachten sprake is van groei. De fase van begeleide inoefening behoeft nog aandacht.

Ad 3. Na analyse van onze rekenopbrengsten zagen we een dalende trend. Zie voor een uitgebreide analyse ook het dashboard en onze opbrengstenanalyse. Onze rekenmethode was verouderd en na

onderzoek en het uitproberen van twee methodes hebben we gekozen voor Getal en Ruimte junior. We zijn hier inmiddels mee gestart en gebruiken ook de daarbij horende doelenplanners. We volgen hier teamscholing voor.

Ad 4. We hebben de vernieuwde jaarcyclus OGW met daaraan gekoppeld het werken met groepsplannen voor de hoofdvakken geïmplementeerd. Tijdens IB en teambesprekingen hebben we gewerkt aan het hebben van hoge verwachtingen en het stellen van haalbare doelen. Het evalueren van de opbrengsten die leidt tot actie (PDCA Cyclus). Hulpmiddel hierbij is het dashboard. Analyses van het dashboard hebben een plek op de teamvergaderingen en dragen bij aan het vergroten van het eigenaarschap van leerkrachten. Twee keer per jaar bespreken en analyseren we met hele team de opbrengsten. Hierbij wordt inzichtelijk welke doelen zijn behaald (per leerling, op groepsniveau en op schoolniveau). Op basis daarvan zetten we weer nieuwe acties uit.

Ad 5. Inmiddels zitten we in het 2^e implementatiejaar van Jeelo. Hier worden we bij begeleid. Met behulp van Jeelo werken we van groep 1 t/m 8 aan maatschappelijk relevante projecten. Deze sluiten aan bij de leefomgeving en belevingswereld van de leerlingen. Leerlingen leren zorgen voor zichzelf, voor anderen en voor de omgeving. Zes weken lang staat de hele school in het teken van een project. In 2023 hebben we gewerkt aan de volgende projecten:

1. Maak je eigen product
2. Omgaan met jezelf
3. Zorgen voor dieren
4. Leren voor later
5. Omgaan met elkaar
6. Omgaan met geld

Bij elk project worden (maatschappelijke) organisaties in de buurt van de school betrokken om te helpen met het bereiken van leerdoelen. Ze krijgen een gastles en/of gaan op excursie.

In de projecten komen o.a. wereldoriëntatie, kunstzinnige oriëntatie, cultuur, praktische vaardigheden, burgerschap, verkeer, EHBO, techniek en digitale geletterdheid geïntegreerd aan bod.

Op de Prinsenhof bieden we burgerschap niet aan als apart vak. Het komt terug in ons schoolklimaat, verschillende vak- en leergebieden, schoolbrede projecten, dagelijkse situaties en het betrekken van de omgeving van de school bij ons onderwijs. Dit hebben we in 2023 vastgelegd in het document Burgerschap en onderwijsaanbod. De mogelijkheden en ondersteuningsbehoeften van onze leerlingen bepalen deels waar we de focus op leggen. In de methode Jeelo komen de verschillende leerdoelen op het gebied van burgerschap aan bod. Met het bijbehorende leerlingvolgsysteem is het mogelijk om deze leerdoelen per leerling te monitoren en evalueren. Duidelijke, goed uitgewerkte leerdoelen maken concreet waarover het gaat, maken duidelijk welke lesinhoud en aanpak nodig zijn, en helpen het gesprek over 'wat burgerschap is' op een concrete manier te voeren.

Sociale veiligheid

We monitoren de sociale veiligheid bij leerlingen en personeel doormiddel van diverse vragenlijsten, persoonlijke gesprekken en groepsgesprekken. Zie ook hierboven. We bevragen de leerlingen drie keer per jaar op het gebied van welbevinden en sociale veiligheid. Daarnaast nemen we één keer per twee jaar een leerling tevredenheidspeiling af. Dit zal in 2024 weer gedaan worden. We scoren op alle onderdelen (schoolklimaat, onderwijsleerproces en sociale veiligheid) op of boven de landelijke norm. Uit de verschillende data blijkt een afname van negatief gedrag.

Nationaal Programma Onderwijs

We hebben het plan zoals in 2022 opgesteld gecontinueerd. Ook voor 2023 is er samen met het bestuur, de directie en het team besloten om vanuit de NPO-gelden en de financiële reserves te investeren in klassenverkleining door het formeren van een extra groep. Klassenverkleining blijkt leerlingen gemiddeld ongeveer drie maanden extra vooruitgang op te leveren.

De twee extra onderwijsassistenten die zijn aangesteld vanuit het NPO budget geven instructie aan kleine groepjes. We zien mogelijk dat dit effect heeft op de vooruitgang van de leerlingen mb.t. methodetoetsen. De hierboven genoemde scholing EDI en PBS zijn met NPO-middelen bekostigd.

Subsidie Basisvaardigheden

In april 2023 hebben we de subsidie basisvaardigheden aangevraagd. Deze is toegekend voor de periode 1 september 2023 t/m 31 juli 2025. Aan de hand van de beschikbare data, gesprekken, observaties en vragenlijsten hebben we met het team een keuze gemaakt uit de interventies op de menukaart en een plan van aanpak opgesteld. Dit plan van aanpak is besproken met het team en vastgesteld door de MR. We zetten in op de basisvaardigheden taal en rekenen/wiskunde en leergebied overstijgend.

We combineren dit met een aantal lopende schoolontwikkelingen (EDI en bewegend rekenen) en starten met een aantal nieuwe interventies (Taal in Blokjes, Met sprongen vooruit, Cito in Beeld).

Opbrengsten

Jaarlijks worden de leeropbrengsten van de schoolverlaters in kaart gebracht.

Eindtoets Route 8 groepsoverzicht 2022:

Eindtoets Route 8 in 2023

- 12 leerlingen hebben de Eindtoets Route 8 gemaakt (24 schoolverlaters in totaal).
- Voor de onderdelen Leesvaardigheid (taal), Taalverzorging (taal) en Rekenen totaal wordt een functioneringsniveau berekend op IIn-niveau en voor de hele groep, uitgedrukt in %
- Lezen scoort 67% op 1F en dat is hoger dan het landelijk gemiddelde (64%).
- Voor Taalverzorging scoort 91% op 1F of 2F. Dat is boven het landelijk gemiddelde (84%).
- Rekenen scoort 8% 1F. Dat is fors lager dan het landelijk gemiddelde en de norm van de school. We zien al langer een dalende trend op rekengebied. We hebben dit grondig geanalyseerd en actie ondernomen. We zijn in 2023 gestart met een nieuwe rekenmethode en zijn gaan werken met doelenplanners horende bij deze methode.
- Rekenen valt op en is ook aandachtspunt bij de scores LOVS groep 8 en ook daar onder het gemiddelde wat verwacht mag worden in relatie tot gemiddeld IQ van de groep.
- Advisering voor VO opgesteld in februari door de Prinsenhof is passend en er heeft geen bijstelling plaatsgevonden. Dit is in lijn met de uitstroom volgens prognose OPP twee jaar voor schoolverlaten.

Ontwikkelingsperspectief van de schoolverlaters

Voor elke leerling wordt jaarlijks, bij de start van het schooljaar, een Ontwikkelingsperspectiefplan (OPP) opgesteld. Daarin wordt aan de hand van de ondersteuningsbehoeften van de leerling doelen gesteld. Ook wordt een prognose van de uitstroombestemming gegeven.

Wanneer we kijken naar de uitstroom volgens prognose OPP twee jaar voor schoolverlaten zien we dat deze helaas niet valt binnen de norm van de inspectie en de ambitie van de school.

62% van de leerlingen stroomt uit volgens de prognose van het OPP. Het betreft hier 13 leerlingen. 8 leerlingen stromen uit op het niveau in het OPP, 2 leerlingen stromen hoger uit dan niveau in het OPP en 3 leerlingen stromen lager uit. Deze schoolverlaters hebben te maken gehad met een schoolsluitingen door Covid-19. Hierdoor hebben we maar gegevens van één toetsmoment in plaats van drie toetsmomenten. De prognose in het OPP twee jaar voor schoolverlaten is daardoor minder betrouwbaar. We gaan ervan uit dat we in 2024 weer boven onze ambitie van 80% uitkomen.

Bestendinging

Op 1-10-2023 zit 100% van de leerlingen na 1 jaar op dezelfde plek waarnaar de leerlingen zijn uitgestroomd. Op 1-10-2023 zit 95% van de leerlingen na 2 jaar op dezelfde plek waarnaar de leerlingen zijn uitgestroomd.

We zijn zeer tevreden met dit resultaat en zien de afgelopen jaren een positieve trend. We hopen dat dit zich zo blijft ontwikkelen.

Monitoring leerresultaten alle leerlingen

Uiteraard monitoren we ook de toetsresultaten van de leerlingen in de groepen 1 t/m 7. Deze gegevens worden verwerkt in ons dashboard en de analyse is te lezen in de opbrengstrapportage van De Prinsenhof. We zien daar een voorzichtige stijging van de resultaten op de vakgebieden rekenen en spelling.

Jaarverslag de Zonnehoek SO

Schoolprofiel

SO De Zonnehoek is een onderwijs- en expertisecentrum voor leerlingen van 4-12 jaar met een verstandelijke beperking. Leerlingen zijn voor ons: UNIEK, PUUR, TALENTVOL en INSPIREREND. Ze zijn een bron van inspiratie om ons werk te doen. Iedere leerling heeft zijn eigen talenten en ontwikkelt zich op zijn eigen manier. Elke leerling vraagt zorg, veiligheid en perspectief op ontwikkeling en elke leerling wil gezien worden. Dit zien we terug in hoe we elke dag ons onderwijs verzorgen, onze omgang met de leerlingen en hun ouders, de zorg en begeleiding die we de leerlingen bieden, de samenwerking met andere instanties, ons gebouw en de schoolomgeving.

Vanuit onze christelijke levensbeschouwing werken we aan een brede ontwikkeling van elke leerling. We geloven in de mogelijkheden van ieder kind en willen hen begeleiden naar een passende plek in de maatschappij. Met de Bijbel als inspiratiebron, stimuleren we elkaar tot verantwoordelijkheid voor onze aarde en de samenleving. Dit willen we uitstralen in de wijze waarop we met elkaar omgaan: met een open houding en respect voor ieders mening.

Algemene ontwikkelingen in 2023

In het afgelopen jaar hebben we bij SO De Zonnehoek stappen gezet op het gebied van onderwijskwaliteit en -innovatie. We hebben kritisch gekeken naar verschillende facetten van het onderwijsproces, variërend van operationele aspecten op het dashboard tot diepgaandere discussies over zicht op ontwikkeling, leerlingenzorg en didactisch handelen. Een van de belangrijkste focuspunten was het dashboard, waar we aanpassingen hebben doorgevoerd om de inhoud te verbeteren. We hebben ervoor gezorgd dat onderdelen die te weinig informatie gaven, zijn verwijderd. Ook zijn we ons bewust geworden van het belang van een juiste registratie van incidenten en omgaan met moeilijk verstaanbaar gedrag en hebben we hier een duidelijk stappenplan over vastgesteld.

Op het gebied van zicht op ontwikkeling hebben we uitdagingen en kansen besproken. Met de inbreng van nieuw personeel zien we mogelijkheden voor vernieuwing van de rol en invulling van taken van disciplines zoals de orthopedagoog en IB-ers. Daarnaast hebben we grip op zicht op ontwikkeling en instroom, maar het sturen op de instroom en het maken van keuzes in het aannemen van welke doelgroep blijkt lastig en ligt buiten onze directe invloedssfeer.

Op het didactische vlak hebben we goed gescoord met (nieuw) personeel dat zich positief onderscheidde in Expliciete Directe Instructie (EDI). We stimuleren collegiale consultatie als een manier voor leerkrachten om van elkaar te leren en plannen flitsbezoeken voor de directie.

Als actiepunten voor de toekomst hebben we onder meer de implementatie van aangepaste dashboardgegevens en het bewaken van de sociale veiligheid. Ook blijven we ons inzetten voor een continue verbetering van het aanbod voor al onze doelgroepen en het bevorderen van zicht op ontwikkeling.

Onderwijsinhoudelijke ontwikkelingen en uitkomsten van verbeteractiviteiten

Er is met een flinke vaart gewerkt aan de ontwikkeling van de school. Drie ontwikkelteams hebben hun werkzaamheden afgerond en dit is vastgelegd in F5 van Sterk Speciaal:

- Methode SOVA
- Spelend Leren
- Visiegerichte Leeromgeving

Twee andere ontwikkelteams zijn momenteel nog in F3 van Sterk Speciaal en hebben nog een doorlooptijd:

- NT2
- Pedagogisch handelen

Stand van zaken schoolplan 2023-2027:

Beleidsvoornemens/doelen schoolplan					
		23-24	24-25	25-26	26-27
aantal doelen		25	26	24	22
aant. doelen gereed		48%	0%	0%	0%
niet gereed in fase	niet gestart	0%	100%	100%	100%
	mee gestart	0%	0%	0%	0%
	mee bezig	28%	0%	0%	0%
	af rond. fase	24%	0%	0%	0%

Nationaal Programma Onderwijs

Voor de ontwikkeling van het NPO-plan heeft een schoolscaan plaatsgevonden en zijn enquêtes uitgezet bij zowel ouders als het team. Het onderzoek onder de ouders en personeel gaven hetzelfde beeld.

Advies was om de gelden in te zetten op:

- Sociaal emotionele ontwikkeling
- Sociale veiligheid/weerbaarheid
- Taal

Keuze en resultaten van de interventies voor SO de Zonnehoeck:

- Extra Leerkracht die ondersteunt bij Instructie lessen
Op maandag was er een leerkracht extra beschikbaar voor instructie lessen taal en lezen. Deze wordt bovendien vervangen door een OA.
- Extra logopedie
Door de lockdowns en quarantaines hadden de leerlingen gemiddeld 17 weken therapie moeten missen in 16 maanden. Het spreekt voor zich dat de therapieën daardoor ernstig gestagneerd zijn. De leerlingen hebben minder therapie gehad, maar moesten ook steeds weer opnieuw opstarten, hetgeen geen goed effect had op de leercurve. Leerlingen waren dus veel minder vooruit gegaan, waardoor therapieën niet gestopt konden worden. De aanwas van nieuwe, juist jonge, communicatief beperkte, leerlingen was echter groter dan normaal. Het gevolg was een groeiende wachtlijst voor logopedie. Door het inzetten van extra logopedie is de wachtlijst weggewerkt.
- OA SEO/Weerbaarheidslessen (5 dagen per week, half jaar)
Er is een lesaanbod op het gebied van SEO ontwikkeld, geïmplementeerd en geborgd binnen de school. Dit programma is uitgevoerd in de klassen. Het zal ook de komende jaren worden uitgevoerd.
- Professionalisering team (e-learning)
In de NPO-periode heeft veel nascholing plaatsgevonden op de gebieden van:
  - Didactisch handelen
  - De zelfsturende leerling
  - Duidelijke uitleg geven
  - Executieve functies

- Gepersonaliseerd leren en de inzet van ICT in de klas
- Strategieën voor denken en leren
- Werken met stappenplan in de les Notendop:
- Klassenmanagement
- Bevorderen van leesmotivatie en leesplezier
- Directe instructie
- Passend onderwijs

Deze nascholing heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het signaleren van de achterstanden en de keuze voor de benodigde acties op leerlingniveau.

- NT2 onderwijs
Het NT2 onderwijs is binnen de school vormgegeven en uitgevoerd. Er is een leerkracht ingezet om dit vorm te geven.
- Extra handen in de klas
Inzet extra OA, bijvoorbeeld voor begeleiden van de leerlingen, zorg, ondersteunen bij omkleden etc.
- Extra ondersteuning op school en thuis
Er zijn extra uren voor maatschappelijk werk op school en thuis ingezet.
- Inzet van Advisium binnen school.
Advisium is extra ingezet voor de weerbaarheidstraining en seksuele voorlichting.
- Familiedag
Door het organiseren van een familiedag zijn de gemiste contacten met ouders deels gecompenseerd. Op de familiedag is extra uitgepakt om het sociale aspect te bevorderen. Het onderhouden van goede contacten blijft door de leerlingpopulatie zeer belangrijk.
- Ouderavond
Er hebben extra ouderavonden plaatsgevonden op de gebieden waarop er ontwikkelingsachterstanden zijn ontstaan.

Verbetering basisvaardigheden rekenen en taal

In 2022 is de aanvullende subsidie voor de verbetering van de basisvaardigheden ontvangen. Voor de inzet van deze middelen is een projectplan opgesteld. Dat zou in eerste instantie eind 2023 volledig uitgevoerd moeten zijn, maar begin 2023 werd bekend dat uitloop tot juli 2024 was toegestaan. Van deze mogelijkheid is gebruik gemaakt.

We hebben de basisvaardigheden voor uitstroom vastgelegd in ons dashboard. Hierin staat of de leerlingen het beoogde uitstroomniveau behaald hebben op deze vaardigheden. Jaarlijks volgen we tussentijd ook de voortgang van de leerlingen op het referentieniveau aan de hand van individuele analyses. De referentieniveaus die we hanteren zijn ambitieuzer dan wat vereist is voor de uitstroom, maar we geloven dat deze uitdagende doelen bijdragen aan een nog betere voorbereiding op de toekomst voor onze leerlingen.

Burgerschap is een integraal onderdeel van ons curriculum, waarbij het wordt beschouwd als een essentiële basisvaardigheid. Hoewel het een vast onderdeel is van ons onderwijsprogramma, hebben we nog geen meetinstrumenten ontwikkeld om de voortgang op dit gebied te meten.

Einde school periode	2022-2023				2023-2024				2024-2025			
	aantal	% < ref.	% op ref.	% > ref.	aantal	% < ref.	% op ref.	% > ref.	aantal	% < ref.	% op ref.	% > ref.
Rekenen/Wis.	17	35%	59%	6%								
Taal/BL	17	6%	94%	0%								
Technisch lezen	15	6%	80%	13%								
Spelling	14	36%	64%	0%								
SEO	17	6%	88%	6%								
Leren leren	17	6%	94%	0%								
Totaal	16	16%	80%	4%	0				0			

Sociale veiligheid

De jaarlijkse veiligheidsmonitor is afgenomen. Hierbij scoorden de leerlingen in gemiddeld onder de norm en benchmarks. Er hebben observaties plaatsgevonden en er zijn interventies gepleegd om de sociale veiligheid en schoolklimaat te verbeteren.

Veiligheidsbeleving (Q school)			
Aspect	20-21	21-22	22-23
	score	score	score
Schoolklimaat	3,2	3,2	3,1
Onderwijsleerproces	3,3	3,3	3,3
Sociale veiligheid	2,9	2,9	2,9

De norm is 3,2, het ambitieniveau is 3,6.

Tevredenheid

De tevredenheid bij ouders en personeel is gepeild in november 2022. De scores waren ruim boven de externe benchmark en ongeveer gelijk aan de ambitie. In 2023 is de tevredenheid niet gepeild, dat zal in november 2024 weer plaatsvinden.

Tevredenheid				
Doelgroep	personeel		ouders	
	2020	22-23	2021	22-23
Score	8,5	8,2	8,47	8,4
externe benchmark	8,2	7,5	7,7	7,8
Ambitie	8,5	8,5	8,5	8,5

Verantwoording opbrengsten SO De Zonnehoek

Gerealiseerde uitstroom in relatie tot vastgesteld uitstroomperspectief

De volgende tabel laat het aantal leerlingen zien dat in de afgelopen drie schooljaren is uitgestroomd en hun uitstroombestemming. Deze data zijn voor de jaarlijkse risicobepaling doorgegeven aan de inspectie.

Tussen tijds		Einde school periode	20-21								21-22								22-23														
			naar		volg. OPP		> OPP		< OPP		naar		volg. OPP		> OPP		< OPP		naar		volg. OPP		> OPP		< OPP								
			aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%							
schooljaar	aantal	1	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	3	18%	3	18%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%							
		2	2	10%	2	10%	0	0%	0	0%	4	24%	1	6%	3	18%	0	0%	4	22%	2	11%	1	6%	1	6%							
		3	5	25%	5	25%	0	0%	0	0%	4	24%	3	18%	0	0%	1	6%	11	61%	10	56%	0	0%	1	6%							
		20-21	3	4	10	50%	8	40%	2	10%	0	0%	5	29%	5	29%	0	0%	2	11%	2	11%	0	0%	0	0%							
		21-22	4	5	3	15%	1	5%	2	10%	0	0%	1	6%	1	6%	0	0%	0	0%	1	6%	0	0%	1	6%							
		22-23	5	6	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%							
		23-24	1	7	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%							
Totaal		20	100%	16	80%	4	20%			17	100%	13	76%	3	18%	1	6%	18	100%	14	78%	2	11%	2	12%								
Ondergrens inspectie					75%																												
Norm school					80%																												
Legenda profiel		2. SO-ZML niveau 3								4. SO-ZML niveau 9 en Basislijn niveau 4 > FN E3-M5								6. Basislijn niveau 9 FN M7-M8 / REF 1F															
		1. Planclus niveau 1-6								3. SO-ZML niveau 6, FN < E3								5. Basislijn niveau 6 > FN E5-E6								7. Basislijn niveau 10, FN > M8 HI / REF 15/2F							

In de OPP's worden de uitstroomperspectieven vastgesteld. Jaarlijks wordt door de CvB gekeken of het uitstroomperspectief van elke leerling moet worden bijgesteld op grond van de ontwikkeling van de leerlingen. De volgende tabel laat per uitstroomperspectief zien hoeveel leerlingen conform het uitstroomperspectief, hoger of lager zijn uitgestroomd dan het twee jaar voorafgaande aan het geplande moment van uitstroom vastgestelde uitstroomperspectief.

Plaatsbestendinging

De inspectie hanteert als ondergrens dat tenminste 75% van de uitgestroomde leerlingen na één jaar nog op hetzelfde niveau zitten als waar ze naar zijn uitgestroomd.

Bestendinging					
uitstroom in schooljaar	uitstroom aantal lln.	na 1 jr.		na 2jr	
		aantal lln.	%	aantal lln.	%
18-19	24	20	83,3%	19	79,2%
19-20	12	10	83,3%	9	75,0%
20-21	20	17	85,0%	9	45,0%
21-22	17	13	76,5%		
norm			85%		80%

De verminderde successcores voor vervolgtrajecten kunnen worden toegeschreven aan een verandering in het VSO-systeem. Hierbij worden leerlingen in het OPP beoordeeld op hun cognitieve niveau, maar ook op sociaal-emotionele ontwikkeling, werknemersvaardigheden en praktische bekwaamheden. Hierdoor worden veel uitstroombestemmingen naar een lagere score aangepast. In het SO wordt een algemene beoordeling uitgevoerd op alle leerlijnen, wat resulteert in een ander beeld van het verwachte uitstroomniveau.

Jaarverslag de Zonnehoek VSO

Schoolprofiel

VSO De Zonnehoek is een onderwijs- en expertisecentrum voor leerlingen van 12-20 jaar met een verstandelijke beperking.

Leerlingen zijn voor ons: UNIEK, PUUR, TALENTVOL en INSPIREREND. Ze zijn een bron van inspiratie om ons werk te doen. Iedere leerling heeft zijn eigen talenten en ontwikkelt zich op zijn eigen manier. Elke leerling vraagt zorg, veiligheid en perspectief op ontwikkeling en elke leerling wil gezien worden. Dit zien we terug in hoe we elke dag ons onderwijs verzorgen, onze omgang met de leerlingen en hun ouders, de zorg en begeleiding die we de leerlingen bieden, de samenwerking met andere instanties, ons gebouw en de schoolomgeving.

Vanuit onze christelijke levensbeschouwing werken we aan een brede ontwikkeling van elke leerling. We geloven in de mogelijkheden van ieder kind en willen hen begeleiden naar een passende plek in de maatschappij. Met de Bijbel als inspiratiebron, stimuleren we elkaar tot verantwoordelijkheid voor onze aarde en de samenleving. Dit willen we uitstralen in de wijze waarop we met elkaar omgaan: met een open houding en respect voor ieders mening.

Korte samenvatting van 2023

In 2023 heeft VSO De Zonnehoek zich gericht op voortdurende evaluatie en verbetering, met een succesvol inspectiebezoek dat onze inspanningen erkende.

We hebben sterk ingezet op de verbetering van basisvaardigheden, burgerschap en sociale veiligheid, cruciaal voor het succes van onze leerlingen. Ons kwaliteitszorgdashboard is herzien door zorgvuldige evaluatie van elke component en bijstelling van onze normen en ambities, inclusief het streven naar uitstroomvereisten voor kernvakken.

We hebben de uitstroom volgens IQ-categorieën en OPP scherp in de gaten gehouden, met aandacht voor vervolgsucces. De uitdagingen bij het invullen van Cito SEO zijn geïdentificeerd, waarbij we alternatieve methoden overwegen. Tegelijkertijd hebben we ons gericht op het verminderen van tussentijdse uitstroom en het voorbereiden van leerlingen op geschikte uitstroombestemmingen.

Het belang van gestructureerde stage-ervaringen en het behalen van certificaten wordt erkend als cruciaal voor succesvolle uitstroom. Daarom is ons stagetraject vernieuwd, tot grote tevredenheid van stageverleners, leerlingen en personeel. We werken aan een plan voor uitbreiding van branche-gerichte cursussen om leerlingen nog beter voor te bereiden op het werkveld. Ons pedagogisch beleid is herzien in lijn met Positive Behavior Support (PBS), dat enthousiast werd omarmd door het personeel.

Initiatieven zoals de pilot Rots en Water en de implementatie van PBS tonen ons voortdurende streven naar verbetering en evaluatie. We blijven ons richten op het optimaliseren van ons beredeneerde aanbod en het benadrukken van burgerschap, terwijl we ons inzetten voor de beste leeromgeving voor al onze leerlingen.

De ingevoerde diplomering en vernieuwde portfolio zijn een belangrijke stap voorwaarts in het betrekken van leerlingen bij hun eigen leerproces, zelfreflectie en doelgericht onderwijs, wat bijdraagt aan hun betrokkenheid en zelfvertrouwen.

Daarnaast wordt ons PA-programma voortdurend doorontwikkeld, met toevoeging van nieuwe cursusopties zoals Media PA. Nieuwe leerlijnen zijn ontwikkeld en leerlingen worden nu beoordeeld

aan de hand van een vernieuwd kader voor 7 essentiële werknemersvaardigheden. Deze aanpassingen versterken de relevantie en effectiviteit van ons PA-programma en verbeteren de leerervaring van onze leerlingen.

Onderwijsproces

In 2023 is een nieuw schoolplan opgesteld, gebaseerd op het strategisch beleidsplan. De evaluatie van het eerste jaar moet nog plaatsvinden, vandaar dat in dit verslag daar geen gegevens over worden opgenomen.

Nationaal Programma Onderwijs

Voor de ontwikkeling van het NPO-plan heeft een schoolscan plaatsgevonden en zijn enquêtes uitgezet bij zowel ouders als het team. Het onderzoek onder de ouders en personeel gaven hetzelfde beeld.

Advies was om de gelden in te zetten op:

- Sociaal emotionele ontwikkeling
- Sociale veiligheid/weerbaarheid (Weerbaarheidslessen 2 dagen per week)
- Stagekantoor (Methodisch aanbod stage)

Op basis van de schoolscan is gekozen voor de volgende interventies in de NPO-periode:

- Extra ondersteuning stagekantoor (1 dag per week)
Extra personele administratieve inzet bij het stage bureau, zodat de stage coördinatoren meer begeleiding en bezoek op het stagetraject konden bieden. Daarnaast is het stagenetwerk uitgebreid, er zijn meer plekken gecreëerd in het vrije veld.
- Methodisch aanbod stage
Om kwetsbare jongeren succesvol naar werk te begeleiden blijken meerdere elementen belangrijk in de aanpak. Arbeidstoeleiding begint al gedurende de opleiding, waar aandacht is voor de praktijk en gaat door tot de daadwerkelijke arbeidsinpassing waarbij de begeleiding geleidelijk wordt overgedragen aan de werkgever. Bij het onderdeel praktijkvorming en stage is te lezen dat het stagebeleid in 2023 is herzien.
- Weerbaarheidslessen (2 dagen per week)
Je kunt hierbij denken aan het programma Rots en Water (of een vergelijkbaar programma). Resultaten laten zien dat leerlingen die de Rots en Water interventie hebben gehad een betere ontwikkeling laten zien op meerdere domeinen: mentaal welbevinden, seksuele autonomie, internaliserend gedrag, zelfcontrole en emotieregulatie. Daarnaast richt het programma zich op het voorkomen en of verminderen van depressieve gevoelens, agressie, seksueel grensoverschrijdend gedrag, pesten en gepest worden. Gedurende de NPO-periode hebben meerdere Rots en Water interventies plaatsgevonden.
- Professionalisering team (e-learning)
In de NPO-periode heeft veel nascholing plaatsgevonden op de gebieden:
Te denken valt aan:
  - Didactisch handelen
  - De zelfsturende leerling
  - Duidelijke uitleg geven
  - Executieve functies
  - Gepersonaliseerd leren en de inzet van ICT in de klas
  - Strategieën voor denken en leren
  - Werken met stappenplan in de les Notendop:
  - Klassenmanagement

- Bevorderen van leesmotivatie en leesplezier
- Directe instructie
- Passend onderwijs

Deze nascholing heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan het signaleren van de achterstanden en de keuze voor de benodigde acties op leerlingniveau.

- **Intensivering praktijkvak koken**
Voor het praktijkvak koken is meer tijd ingepland om de zelfredzaamheid van de leerlingen te vergroten. Ook bij de andere vakken is waar mogelijk het praktijkdeel vergroot.
- **Logopedie BEVO 1**
Er heeft inzet van de logopediste onder schooltijd plaatsgevonden voor de BEVO klas, met als voornaamste doel: het bevorderen van de mondelinge taalvaardigheid. De mondelinge taalvaardigheid is verbeterd, maar blijft een punt van aandacht.
- **Inzet Remedial Teacher**
Er is extra begeleiding aan de leerlingen geboden door gekwalificeerd en goed opgeleid personeel. Aandachtspunten voor rekenen waren: automatiseren, geldrekenen en getalbewerking. Uit de schoolscan is tevens gebleken dat het vak wereldoriëntatie extra aandacht behoeft. De aandachtspunten voor rekenen zijn verder ingevuld in het projectplan voor het verbeteren van de basisvaardigheden rekenen en taal.
- **Actieteam NT2 onderwijs**
In 2022-2023 is een actieteam NT2 onderwijs begonnen om het NT2-onderwijs binnen de school, vorm te geven. Dit is gedaan gezien het toenemende aantal NT2 leerlingen dat instroomt.

Verbetering basisvaardigheden rekenen en taal

In 2022 is de aanvullende subsidie voor de verbetering van de basisvaardigheden ontvangen. Voor de inzet van deze middelen is een projectplan opgesteld. Dat zou in eerste instantie eind 2023 volledig uitgevoerd moeten zijn, maar begin 2023 werd bekend dat uitloop tot juli 2024 was toegestaan. Van deze mogelijkheid is gebruik gemaakt.

We hebben de basisvaardigheden voor uitstroom vastgelegd in ons dashboard. Hierin staat of de leerlingen het beoogde uitstroomniveau behaald hebben op deze vaardigheden. Jaarlijks volgen we tussentijd ook de voortgang van de leerlingen op het referentieniveau aan de hand van individuele analyses. De referentieniveaus die we hanteren zijn ambitieuzer dan wat vereist is voor de uitstroom, maar we geloven dat deze uitdagende doelen bijdragen aan een nog betere voorbereiding op de toekomst voor onze leerlingen.

Burgerschap is een integraal onderdeel van ons curriculum, waarbij het wordt beschouwd als een essentiële basisvaardigheid. Hoewel het een vast onderdeel is van ons onderwijsprogramma, hebben we nog geen meetinstrumenten ontwikkeld om de voortgang op dit gebied te meten.

Uitroompercentages t.o.v. de beoogde uitroomniveaus van de kernvakken												
Einde school periode	2022-2023				2023-2024				2024-2025			
	aantal	% < UN	% op UN	% > UN	aantal	% < UN	% op UN	% > UN	aantal	% < UN	% op UN	% > UN
Rekenen/Wis.	21	24%	57%	19%								
Taal/BL	21	10%	86%	5%								
SEO	21	10%	90%	0%								
VDA+stage	21	5%	90%	10%								
Totaal	21	12%	81%	9%	0				0			
norm	75%		ambite	80%								

Schoolklimaat en sociale veiligheid

Voor het meten van de veiligheidsbeleving van de leerlingen gebruikt de school het instrument Q-school. De score wordt uitgedrukt in een 4 puntsschaal. De tevredenheid van zowel leerlingen, personeel en ouders zijn in november 2022 voor het laatst gepeild. In november 2024 zal de tevredenheid opnieuw worden gepeild.

Tevredenheid					
	EB	ambitie	18-19	22-23	24-25
Personeel	7,5	8	7,7	7,5	
Leerlingen	7,7	8	8,5	7,8	
Ouders	7,8	8	8	7,9	
Stageverleners	8	9	9	8,5	

Tevredenheid stagebieders			
	19-20	22-23	23-24
aantal reacties	4	22	
communicatie	3,4	3,14	
begeleiding door Zonneke	3,4	3,27	
praktische vaardig	3,1	3,27	
werknemersvaardig		3,36	
waard.alg.	3,6	3,41	
norm	3,2	ambitie	3,6

Verantwoording opbrengsten

Uitstroom VSO 2022-2023

De tabel laat het aantal leerlingen zien dat in het afgelopen jaar is uitgestroomd en hun uitstroombestemming. Deze data zijn voor de jaarlijkse risicobepaling doorgegeven aan de inspectie. In het jaar 2022-2023 zijn 31 leerlingen uitgestroomd, waarvan 10 leerlingen tussentijds zijn vertrokken.

In het onderstaande tabel is de uitstroom weergegeven t.o.v. het OPP en IQ.

Gerealiseerde uitstroom	Aantal leerlingen per profiel	Conform OPP	Percentage	Aantal leerlingen per IQ klasse	Conform IQ	percentage
Uitstroomprofiel 1 (IQ <20)	0	0	0	0	0	0
Uitstroomprofiel 2 (IQ 20-35)	5	5	100%	2	2	100%
Uitstroomprofiel 3 (IQ 35-50)	11	7	64%	4	2	50%
Uitstroomprofiel 4 (IQ 50-70)	1	1	100%	10	1	10%
Uitstroomprofiel 5 (IQ >70)	4	2	50%	5	4	80%
Totaal	21	15	71%	21	9	43%
Tussentijdse uitstroom	10	n.v.t	n.v.t.	n.v.t	n.v.t.	n.v.t.

Diploma:

Dagbesteding diploma:	16 leerlingen
Arbeid diploma:	2 leerlingen
MBO1 diploma:	3 leerlingen

Bestendinging

Eén van de doelstellingen Van VSO De Zonnehoek is dat 85% van de leerlingen één jaar nadat ze zijn uitgestroomd nog op de plaats zitten waarnaar ze zijn uitgestroomd.

Bestendinging					
uitstroom in schooljaar	uitstroom aantal lln.	na 1 jr.		na 2 jr	
		aantal lln.	%	aantal lln.	%
18-19	28	27	96,4%	26	92,9%
19-20	20	16	80,0%	16	80,0%
20-21	31	26	83,9%	24	77,4%
21-22	22	20	90,9%		
norm			85%		80%

Praktijkvorming en stage

Het stagebeleid is een belangrijk aspect van het onderwijs op VSO De Zonnehoek. Het volgen van de stages bereidt de leerlingen mede voor op het vinden van een voor de leerlingen passende plek in onze samenleving. In de stages wordt aangesloten bij de uitstroombestemming, maar zijn er ook hoge verwachtingen betreffende de leerlingen.

Werknemersvaardigheden VDA + stage	20-21			21-22			22-23		
	nooit	soms	altijd	nooit	soms	altijd	nooit	soms	altijd
Regels en afspraken	8%	45%	47%	6%	35%	59%	3%	34%	61%
Samenwerken en overleggen	11%	47%	42%	6%	62%	32%	5%	56%	38%
Werkhouding en reflectie	9%	66%	25%	3%	70%	27%	7%	68%	25%
Werken en verantwoordelijkheid	11%	55%	34%	6%	51%	43%	6%	58%	38%
Gemiddeld %behaalde doelen	9,8%	53,3%	37%	5,3%	54,5%	40,3%	5,4%	54,5%	40%
			norm soms & altijd			ambitie altijd			50%

De werknemersvaardigheden die de sociaal maatschappelijke competenties bevatten worden op hetzelfde niveau gescoord door de leerlingen als in de voorgaande jaren.

Aantallen leerlingen en gevolgde stages									
schooljaar	20-21			21-22			22-23		
	aantal lln.	met suc.	%	aantal lln.	met suc.	%	aantal lln.	met suc.	%
LOL Stage	30	30	100%	18	18	100%	28	25	89%
Orientatie Stage	23	23	100%	26	26	100%	15	13	87%
Stage Sector	23	22	96%	24	24	100%	29	24	83%
Uitstroom Stage	20	20	100%	22	21	95%	16	16	100%
Totaal	96	95	99%	90	89	99%	88	78	89%
				norm	ambitie				
				LOL Stage	90%	100%			
				Overige Stages	80%	90%			

We hebben het succes van stages kritisch geëvalueerd aan de hand van nieuwe criteria. Bovendien hebben we de opzet van de stages volledig aangepast aan de behoeften van onze leerlingen. Dit heeft geresulteerd in een meer samenhangende en doelgerichte aanpak, waardoor we een consistente lijn hebben gecreëerd richting geschikte uitstroomplekken voor onze leerlingen.

Jaarverslag De Boog

Schoolprofiel

De Boog is een kleine Christelijke school voor Praktijkonderwijs voor leerlingen van 12-18 jaar die moeite hebben met leren. Wij geloven in de mogelijkheden van ieder kind en zorgen ervoor dat zij later zo zelfstandig mogelijk kunnen functioneren in de maatschappij. Ons onderwijs bereidt hen daarop voor in een uitdagende omgeving met de praktijk van het dagelijks leven als uitgangspunt. Betrokken en bevlogen medewerkers bereiden de leerlingen voor op deelname aan het arbeidsproces en begeleiden ze naar een passende plek in het vervolgonderwijs of een baan op de arbeidsmarkt (evt. gecombineerd met een opleiding). Wij vinden het belangrijk dat de leerlingen zich gezien en begrepen voelen en staan open voor ontmoeting en dialoog. Op de Boog mag je zijn wie je bent.

We zijn steeds op zoek naar mogelijkheden om de talenten van leerlingen verder te ontwikkelen. Ouders/verzorgers zijn voor ons een belangrijke sparringpartner in de begeleiding en ontwikkeling van het kind.

Schoolorganisatie

De leerlingen zijn verdeeld over 6 leerjaren en 12 klassen. In klas 5 zitten leerlingen die een heel persoonlijk rooster hebben en niet meer als klas op school aanwezig zijn. In klas 6 zitten alle leerlingen die een Entreeopleiding volgen en alleen voor huiswerkbegeleiding op de Boog aanwezig zijn.

Klas 1	2 klassen (1x15 en 1x 14 leerlingen)
Klas 2	3 klassen (2x 12 leerlingen en 1x 11 leerlingen)
Klas 3	2 klassen (1x 15 en 1x 14 leerlingen)
Klas 4	2 klassen (1x 16 en 1x 16 leerlingen)
Klas 5	2x 14 leerlingen
Klas 6	1x 19 leerlingen

Bijzondere activiteiten en gebeurtenissen:

Om voor alle leerlingen zoveel mogelijk onderwijs op maat aan te kunnen bieden en een bijdrage te leveren aan het ontdekken en ontwikkelen van de talenten werken wij veel samen met de partners om ons heen. Er is een samenwerking met de VMBO-scholen waarbij de mogelijkheid bestaat om leerlingen mee te laten draaien met bestaande klassen tijdens de praktijkvakken.

Dit schooljaar hebben wij de samenwerking met het MBO en het bedrijfsleven weer verder uitgebreid. In het kader van de "Subsidie Versterkt Techniek" in het VMBO zijn er oriëntatie en verdiepingsmodules voor onze leerlingen op het VMBO ontwikkeld en hebben daar tot nu toe al 20 leerlingen aan deelgenomen. Samen met Bouwmensen hebben wij modules ontwikkeld om de leerlingen kennis te laten maken met de werkzaamheden in de bouw. Ook met het ROC Aventus zijn we modules aan het ontwikkelen voor leerlingen waarvoor Entree misschien niet haalbaar is, maar ze wel op praktisch vlak het niveau kunnen halen.

Voor leerlingen die 16 jaar of ouder zijn, hebben wij een samenwerking met ROC Aventus Yuverta en het Zone college. Leerlingen krijgen zo de mogelijkheid om een entreediploma te halen en eventueel door te stromen naar niveau 2.

Tijdens de gehele schoolcarrière is het voor alle leerlingen mogelijk om certificaten te halen. Dit kunnen ofwel branchegerichte certificaten zijn of certificaten op gebied van Nederlands, rekenen/wiskunde en Engels.

Onderwijsinhoudelijke ontwikkelingen en uitkomsten verbeteractiviteiten:

In 2023 heeft het MAT samen met het team gewerkt aan:

1. Woordenschatdidactiek op de Boog
2. Versterken inzet lesdoel en evaluatie gekoppeld aan lesbezoeken.
3. Scholing team: traumasensitief-en cultuursensitief werken
4. Versterken basisvaardigheden

Om aan te blijven sluiten bij de veranderende doelgroep is het noodzakelijk dat wij het team blijven scholen om de pedagogische en didactische rugzak van de collega's te blijven vullen en de kennis te onderhouden. Door de grotere instroom van ISK leerlingen en leerlingen met meer problematiek zijn we in augustus gestart met een bijeenkomst over traumasensitief werken en is dat een terugkerend thema gedurende het schooljaar. Ook zal woordenschat een vast onderdeel van onze lessen worden om te blijven aansluiten bij de taalzwakke leerlingen. Hiervoor hebben wij een traject van 3 jaar uitgezet. De didactische vaardigheden zijn ook een terugkerend thema tijdens de studiebijeenkomsten, waarbij dit jaar vooral de focus ligt op lesdoel en evaluatie van de les. Tijdens de lesbezoeken zal hier ook de aandacht op liggen.

Tot slot hebben wij het beleid burgerschap op de Boog beschreven en krijgen alle leerlingen uit klas 2, 3 en 4 nog extra les LOB op het rooster. Voor Nederlands en rekenen is er door de directeur en de avo coördinator een onderzoek gedaan naar de meest effectieve manier van aanbieden. Het werken in module(niveaugroepen) levert meer onrust, omdat dit klas doorbroken in zowel de onder-als bovenbouw wordt aangeboden. Na onderzoek is er toch besloten om dit door te zetten. Het geven van gerichte instructie is een belangrijke voorwaarde bij de ontwikkeling van de basisvaardigheden en dit is juist een sterk punt bij de modulegroepen. Wel zijn er meer begeleidingsgesprekken met de leerkrachten ingevoerd om dit nog meer te versterken. Dit is ook beschreven in on taal en rekenbeleid. Ook is er voor de NT2 leerlingen een extra aanvulling bij het taalbeleid beschreven en krijgen deze leerlingen extra taalonderwijs in kleine groepjes.

Nationaal Programma Onderwijs

De afgelopen jaren hebben wij de NPO gelden o.a. geïnvesteerd in de extra handen bij Nederlands en rekenen en inzet jongerenwerkers op school. Met name de kleinere 1e klassen en extra handen bij de vakken Nederlands en rekenen worden als zeer positief ervaren . Voor 2023 -2024 hebben wij de inzet extra handen en jongerenwerkers/DonBosco weer in ons plan opgenomen.

Welke resultaten zien we tot nu toe:

- score voor Nederlands en rekenen is bij de toetsen van januari 2024 omhoog gegaan t.o.v. toetsen in juni 2023
- leerlingen geven aan veel baat te hebben bij de instructie in kleine groepen voor Nederlands en rekenen (meer tijd en aandacht)
- onderzoek leerling tevredenheid geeft een positieve uitslag. Leerlingen zijn tevreden over de begeleiding van de leerkrachten
- de extra activiteiten voor leerlingen worden heel positief beoordeeld.

Opbrengsten

Het hoofddoel van het praktijkonderwijs is:

Ontwikkeling van (een optimale) maatschappelijke zelfredzaamheid m.b.t. burgerschap, wonen en vrijetijdsbesteding, toeleiding naar en behouden van een passende arbeidsplaats.

Om hier gestalte aan te geven hebben wij voor het schooljaar 2021-2022 de volgende ambities vastgesteld:

1. Tenminste 90% van de leerlingen die uitstromen heeft een passende (arbeids-)plaats en stroomt volgens het UPP uit.
2. Eén jaar na het schoolverlaten heeft tenminste 75% van de schoolverlaters nog een passende (arbeids-)plek.
3. Niet meer dan 5 % van de leerlingen heeft een leesniveau lager dan AVI E5 (niveau functionele geletterdheid).
4. Tenminste 50 % van de leerlingen heeft een leesniveau AVI E7 of hoger.
5. Alle schoolverlaters hebben minimaal 1 certificaat tijdens hun schoolloopbaan behaald.
6. Op de ProZo enquête voor leerlingen en ouders in het praktijkonderwijs scoren wij op het onderdeel veiligheid ten minste hetzelfde als de landelijke score of hoger
7. 80% van de leerlingen die deelnemen aan examens IVIO Nederlands, rekenen of Engels slagen voor het examen.
8. Ad 8: 80% van de leerlingen verlaten de school volgens uitstroomprofiel wat in leerjaar 4 is vastgesteld

Ad 1:

In het schooljaar 2022-2023 zijn er 32 leerlingen uitgestroomd.

	20/21	21/22	22/23
Werk	54%	44%	48%
Werk + BBL-opleiding	36%	36%	28%
Leren	11%	12%	15%
Anders	0%	8%	9%

2022-2023	Volgens UPP	Niet volgens UPP
Totaal 32 leerlingen	19	13

Van de uitstroom in 2022 heeft 91% een passende baan, een baan met opleiding of een opleiding gevonden. Ondanks het hoge percentage uitstroom naar een passende plek in de maatschappij is dat niet voor iedereen ook volgens het UPP dat in leerjaar 4 is vastgesteld. Na analyse van de gegevens zien wij dat 2 jaar na het vaststellen van het UPP in klas 4 er meer leerlingen met een BBL- of BOL-opleiding doorstromen naar niveau 2. Dit heeft enerzijds te maken met de groei die ze vaak vooral in het laatste schooljaar nog doormaken, maar ook met het makkelijker doorstromen naar niveau 2. Het niveau voor rekenen en Nederlands is voor de niveau 2 opleidingen niet van doorslaggevend belang waardoor er toch leerlingen vanuit het PRO met een niveau 1F kunnen doorstromen naar niveau 2. Dit zal komend jaar gaan veranderen doordat er nu instellingstoetsen voor Nederlands en rekenen worden afgenomen die met een voldoende afgesloten moeten worden.

Ad 2:

Van de 25 schoolverlaters in het schooljaar 2021-2022 hebben een jaar later 24 leerlingen nog een passende arbeidsplek, een passende arbeidsplek met BBL-opleiding of zijn bezig met een vervolgopleiding. 1 leerling is gestopt met de opleiding en gaan werken.

Van de leerlingen die in 2020-2021 de school hebben verlaten heeft in 2023 nog 96% werk, werk en opleiding of volgt nog een opleiding.

Ad 3:

Van de 32 schoolverlaters heeft 1 leerling een leesniveau < E5 en hebben de overige 24 leerlingen een leesniveau van AVI E5 of hoger. Het percentage leerlingen dat een leesniveau < E5 is 4% en ligt onder onze ambitie van 5%.

Leesniveau	Aantal leerlingen
< E5	1 (3%)
>E5	29 (91%)
E7 of >E7	26 (82%)

Ad 4:

Van de 25 schoolverlaters hebben 22 leerlingen een leesniveau van AVI E7 of hoger. Dit is 88 % en ruim boven de 50% die we als ambitie hadden vastgesteld.

Ad 5:

De afgelopen jaren hebben wij op de Boog hard gewerkt aan het uitbreiden van ons aanbod cursussen en IVIO-examens. Wij hebben gemerkt dat het halen van een certificaat een belangrijke bijdrage levert aan de eigenwaarde en het zelfvertrouwen van de leerlingen en dat het de kans op doorstroom naar een entreeopleiding en werk of vervolgopleiding vergroot. Vergroten van de kans van slagen in opleiding en/of werk wordt bevestigd door een onderzoek dat in 2017 is uitgevoerd in opdracht van 4 praktijkscholen in het Stedenvierkant waar de Boog ook aan mee heeft gewerkt. Eén van de conclusies uit dit onderzoek is dat het succesvol afronden van een entree- of niveau 2 opleiding relatie heeft met het wel of niet behalen van een certificaat gedurende de schoolloopbaan in het praktijkonderwijs. Het gaat dan om branchegerichte certificaten en/of IVIO-certificaten voor Nederlands, rekenen of Engels.

Van de 32 schoolverlaters hebben 31 leerlingen meer dan 1 certificaat gehaald.

Ad 6:

Leerling enquête:

Op alle items van het onderdeel Veiligheid en veiligheidsgevoel hebben net iets onder of hoger gescoord dat het landelijk gemiddelde. De gemiddelde score op alle items bij het onderdeel Veiligheid is 3.84 op een score van maximaal 4. Dit is ten opzichte van vorig jaar heel licht gedaald.

Details thema 'Veiligheid'

	2021-2022		2022-2023		2023-2024	
	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog	Landelijk	Boog
31. Andere leerlingen pesten mij op school.	3.81	3.93	3.79	3.88	3.77	3.78
32. Medeleerlingen pesten mij via internet / telefoon.	3.90	3.97	3.89	3.88	3.88	3.89
33. Andere leerlingen discrimineren mij op school.	3.87	3.90	3.83	3.86	3.82	3.83
34. Andere leerlingen slaan of schoppen mij op school.	3.86	3.97	3.84	3.83	3.83	3.86
Gemiddelde score	3.85	3.94	3.82	3.86	3.81	3.84

(een hoge score betekent dat er niet wordt gepest)

(een hoge score betekent dat er niet wordt gepest)

Ouder enquête

Dit jaar is er geen ouderenquête afgenomen. In april 2024 zal deze weer worden afgenomen

Ad 7:

IVIO diploma's														
Leergebied	Ned. Taal			Leergebied	Rekenen			Leergebied	Engels					
schooljaar	20-21	21-22	22-23	schooljaar	20-21	21-22	22-23	schooljaar	20-21	21-22	22-23			
aantal ln.	39	67	37	aantal ln.	17	23	9	aantal ln.	23	23	30			
% ln. geslaagd	92%	90%	97%	% ln. geslaagd	76%	61%	100%	% ln. geslaagd	74%	96%	93%			
aanta ln. diploma	KSE1	77%	52%	46%	aanta ln. diploma	KSE1	71%	39%	100%	aanta ln. diploma	A1	65%	65%	70%
	KSE2	15%	33%	54%		KSE2	6%	22%	0%		A2	9%	17%	23%
	KSE3	0%	4%	0%		KSE3	0%	0%	0%		B1	0%	13%	0%
	KSE4	0%	0%	0%		KSE4	0%	0%	0%		B2	0%	0%	0%

In 2023 hebben in totaal 76 leerlingen een IVIO examen voor Nederlands, rekenen of rekenen gemaakt. Voor alle onderdelen hebben wij de norm van 80% geslaagd gehaald en zelfs voor alle examens onze ambitie van 90% geslaagd. Afgelopen jaar hebben wij ons beleid wat betreft deelname IVIO aangepast en dit heeft geleid tot betere resultaten.

Ad 8:

Uitstroom einde schoolperiode																		
jaar	20-21						21-22						22-23					
Uitstroom naar	volgs. OPP		niet volgs. OPP		volgs. OPP		niet volgs. OPP		volgs. OPP		niet volgs. OPP		volgs. OPP		niet volgs. OPP			
	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%	aantal	%		
Arbeid	15	54%	13	46%	2	7%	13	52%	10	40%	3	12%	16	53%	14	47%	2	7%
BBL MBO 2	10	36%	5	18%	5	18%	11	44%	10	40%	1	4%	9	30%	3	10%	6	20%
BOL MBO 2	3	11%	0	0%	3	11%	1	4%	0	0%	1	4%	5	17%	0	0%	5	17%
Totaal	28	100%	18	64%	10	36%	25	100%	20	80%	5	20%	30	100%	17	57%	13	43%
Norm school			80%				80%				80%				80%			

Ook in 2023 hebben wij de norm van 80% niet gehaald. Uit de analyse is gebleken dat er meer leerlingen zijn doorgestroomd naar MBO 2 dan wij hadden verwacht.

Conclusie:

Wij zijn zeker tevreden met de behaalde resultaten. Het dashboard en het maken van de analyses heeft ervoor gezorgd dat wij anders naar onze opbrengsten zijn gaan kijken en waar nodig zijn er al verbeteringen doorgevoerd. Komend jaar gaan we onze eigen normen en ambities herijken en waar nodig aanpassen. Op het dashboard zullen ook de resultaten van de praktijkvakken en de algemene competenties worden toegevoegd. Betekent dat er ook voor de praktijkvakken analyses gemaakt gaan worden. Voor Burgerschap zijn we nog aan het onderzoeken hoe we dat kunnen monitoren en op ons dashboard kunnen toevoegen.

Jaarverslag GMR-platform CSO Apeldoorn

De samenstelling van de GMR:

- Marianne van der Plank tm 31-07 (voorzitter GMR tm 31-07), medewerker de Zonnehoek
- Monique Ypma, (voorzitter GMR per 01-08) medewerker de Zonnehoek
- Anja de Munnik per 01-08, medewerker de Zonnehoek
- Manuela Guerra tm 31-07, ouder de Zonnehoek
- Barbra Gerlich per 01-08, ouder de Zonnehoek
- Corinda van der Tas tm 31-07, medewerker de Boog
- Matthias Hutte per 01-08, medewerker de Boog
- Rianne Zwolsman per 01-08, medewerker de Boog
- Ronald Burger, (voorzitter OGMR, naast vz PGMR), ouder de Boog
- Inge Nicolay, medewerker de Prinsenhof
- Denise van der Elst, ouder de Prinsenhof

De GMR werd administratief ondersteund door Quinta van Middendorp, bestuurssecretaresse.

Vergaderingen

In 2023 kwam de GMR drie keer bij elkaar voor een overleg. Daarnaast is er twee keer een overlegmoment geweest met de Raad van Toezicht. Erik Wijtsma was als bestuurder aanwezig bij deze vergaderingen.

De agendapunten voor de vergadering worden normaliter twee weken voor de vergadering voorbereid door de voorzitter en de bestuurder en verwerkt door de secretaris in een agenda. Deze agenda wordt samen met de stukken in principe één week voor de vergadering verstuurd naar de GMR-leden. De vastgestelde notulen worden verstuurd naar de RvT en naar de MR-en van de CSO scholen.

De behandelde onderwerpen

Strategisch beleidsplan 2023-2027 en actieplannen, meerjarenbegroting, huisvesting, jaarverslag GMR 2022, vacature(s) RvT, personeelsbeleid (o.a. functieboek en duurzame inzetbaarheid en leeftijdsbewust personeelsbeleid), leerlingaantallen, nieuw personeelsadministratie-systeem Visma HR, jaarplanning GMR, speerpunten, jaarverslag CSO Apeldoorn 2022, professioneel statuut, kwaliteit, voorziening groot onderhoud per 1-1-2024, mogelijke uitbreiding GMR PO i.v.m. SO en VSO miv 2024 aparte geleding als gehele GMR daarmee akkoord gaat, GMR-reglementen en GMR medezeggenschapsstatuut en activiteitenplan GMR.

Gevolgde scholing

In oktober 2023 heeft er een basistraining (G)MR plaatsgevonden bij het VSO De Zonnehoek onder leiding van Joop Witteveen (CNV Academie).

Werkavond

In maart 2023 heeft een werkavond met de GMR, MR'en, directeuren en bestuurder o.l.v. Joop Witteveen (CNV Academie) plaats gevonden.

Betrokkenheid GMR bij sollicitatieprocedures

In 2023 is de GMR betrokken geweest bij een sollicitatieprocedure voor de Raad van Toezicht.

Het overleg met het bestuur en de achterban

De eerder gemaakte afspraken voor adequate samenwerking tussen het bestuur en het GMR-platform zijn nagekomen.

De bestuurder heeft drie keer per jaar overleg met de directeur van een school, hieruit komt een managementrapportage (schoolontwikkeling/personele zaken/financiën). Deze rapportage is een leidraad voor rapportage aan de Raad van Toezicht.

Regelmatig is er een directie-overleg met alle directeuren conform een vooraf opgestelde jaarplanning.

De GMR monitort direct het beleid van de bestuurder, de Raad van Toezicht doet dit op afstand. Dit is vastgelegd in een bestuurs- en managementstatuut. Overleg met de achterban vindt plaats via de MR van elke school: het uitgangspunt is dat elk lid van de GMR ook lid is van de MR op de desbetreffende school.

De GMR:

- is een bovenschools klankbord dat werkt aan kwaliteit in een gezonde organisatie die transparant is in financieel en onderwijskundig opzicht.
- wil strategisch meedenken over het beleid van de stichting. Dat moeten we doen door ons proactief op te stellen en gevraagd en ongevraagd advies te geven.
- wil open en duidelijk communiceren met de betrokkenen, Bestuurder, Raad van Toezicht en de Medezeggenschapsraden.
- overlegt, neemt standpunten in en maakt deze kenbaar.
- is deskundig en wil zich verdiepen en/of specialiseren. Wij willen een GMR zijn die gericht met diverse betrokkenen respectvol wil samenwerken door middel van heldere afspraken, duidelijke structuur en een open communicatie. Dit willen we bereiken door ons proactief op te stellen en een totaal overzicht van de beleids- en bestuur stukken.
- is door de Medezeggenschapsraden benaderbaar om zich te laten informeren en neemt hierin zelf ook initiatief.

Jaarverslag externe vertrouwenspersoon IJsselgroep

(Yvonne Kamsma)

Ongewenste omgangsvormen, het kan overal voorkomen. Zo kan het ook gebeuren dat binnen een school of het schoolbestuur er klachten en/of zorgen ontstaan rondom situaties van niet gewenst gedrag.

Deze kunnen van inhoud variëren tussen communicatie, pesten, agressie, discriminatie, intimidatie tot seksuele intimidatie, maar ook klachten of vermoedens van een zedendelict door een medewerker jegens een minderjarig leerling, bijvoorbeeld verkrachting, ontucht of grooming komen voor.

Sinds 2016 ben ik als onafhankelijk extern vertrouwenspersoon verbonden aan Stichting CSO. CSO heeft hiermee een laagdrempelige opvang gecreëerd voor (ouders van) leerlingen en medewerkers in geval van ongewenste omgangsvormen en integriteit. Dit betekent dat ik door betrokkenen benaderd kan worden om hen bij te staan. In deze rol vervul ik een aantal hoofdtaken nl.: opvang, ondersteuning en begeleiding van een klager. In de praktijk betekent dat, dat ik luister naar betrokkene, werk aan het opbouwen van een vertrouwelijke relatie en kom tot een goede definitie van de klacht/zorg om daarna samen mogelijke stappen te onderzoeken.

Tevens fungeer ik als achterwacht voor de schoolcontactpersonen. Zij kunnen altijd contact opnemen om te “sparren” rondom zaken die bij hen als schoolcontactpersoon spelen.

Wanneer er trends te zien zijn of opvallende zaken naar voren komen zal ik als extern vertrouwenspersoon aanbevelingen doen richting het bestuur.

Afgelopen jaar

- In het afgelopen jaar was ik als extern vertrouwenspersoon 1 keer betrokken bij een klacht/uiting van zorg. Dit betrof een vertrouwensgesprek met een ouder over het niet serieus genomen voelen door de school. De mogelijkheden zijn met elkaar besproken en er heeft ondersteuning in het proces plaatsgevonden.
- Er heeft geen evaluatiegesprek over 2022 plaatsgevonden.

Conclusie:

Op basis van de gegevens van het afgelopen jaar is het lastig een conclusie te trekken over de veiligheid en ongewenste omgangsvormen in de organisatie; het is belangrijk alert te blijven op signalen hiervan.

Graag kom ik in een persoonlijk gesprek met bestuurder het jaar evalueren

9 Financieel beleid

9.1 Financiële positie op balansdatum

Activa	31-12-2023	31-12-2022	Passiva	31-12-2023	31-12-2022
Materiële vaste activa	€ 1.307.228	€ 1.079.869	Eigen vermogen	€ 3.435.694	€ 3.810.684
Financiële vaste activa	€ 1.221.592	€ 1.695.766	Vorzieningen	€ 851.489	€ 778.552
Vorderingen	€ 231.525	€ 216.040	Langlopende schulden	€ -	€ 631
Kortlopende effecten	€ 504.486	€ -	Kortlopende schulden	€ 1.395.791	€ 1.216.127
Liquide middelen	€ 2.418.143	€ 2.814.319			
Totaal activa	€ 5.682.974	€ 5.805.994		€ 5.682.974	€ 5.805.994

Toelichting op de balans:

Activa

materiële vaste activa

In 2023 is € 438.000 geïnvesteerd in materiële vaste activa. Het grootste deel hiervan had betrekking op nieuw meubilair, namelijk € 242.000. Het SO heeft het leerlingmeubilair bijna volledig vervangen. In ICT-middelen is € 139.000 geïnvesteerd. Dit betrof met name chromebooks. De resterende investeringen betroffen installaties en machines. De meeste investeringen betroffen de Zonnehoek (€ 366.000).

In 2023 heeft een inventarisatie van de aanwezige materiële vaste activa plaatsgevonden. Op basis daarvan is € 194.000 aan materiële vaste activa gedesinvesteerd. Dit had nog een boekwaarde van € 9.000. De totale afschrijvingslasten bedroegen € 203.000. De boekwaarde van de materiële vaste activa is met € 227.000 toegenomen.

financiële vaste activa

De financiële vaste activa bestaan uit obligaties bij diverse banken en staatsobligaties. In 2023 hebben geen aankopen en verkopen plaatsgevonden. Van de obligaties is € 504.000 overgeboekt naar de kortlopende effecten. Deze zullen namelijk in 2024 worden afgelost.

De geamortiseerde waarde van de obligaties is met € 30.000 gestegen. De opgenomen waarde van de obligaties is lager dan de aanschafwaarde. Indien de obligaties tot de einddatum worden aangehouden, zal de aanschafwaarde worden ontvangen en niet de opgenomen lagere geamortiseerde boekwaarde. Het is de intentie om de obligaties tot de einddatum aan te houden.

vorderingen

De omvang van de vorderingen eind 2023 is € 15.000 hoger dan eind 2022.

De vorderingen op de gemeente zijn toegenomen door een in 2023 ontstane vordering betreffende het schoolplein. De andere vorderingen zijn eveneens toegenomen. De betreft onder andere een vordering in het kader van de vangnetregeling en voor de gratis schoollunch. Daarnaast is de nog te ontvangen rente toegenomen.

De overlopende activa sterk gedaald door een lager bedrag aan nog te ontvangen posten. De op 31 december 2022 nog te ontvangen posten zijn allemaal ontvangen.

Aan de vorderingen zijn geen risico's verbonden, waardoor geen voorziening wegens mogelijke oninbaarheid is opgenomen.

kortlopende effecten

In 2024 zullen obligaties met een boekwaarde van € 504.000 worden afgelost. Deze zijn daarom overgeboekt van de financiële vaste activa naar de kortlopende effecten.

liquide middelen

De omvang van de liquide middelen is in 2023 met € 396.000 gedaald. Dit is redelijk vergelijkbaar met het gerealiseerde tekort van 2023. De invloed van de andere posten was per saldo beperkt. De toevoegingen aan de voorzieningen hadden wel invloed op het resultaat, maar niet op de omvang van de liquide middelen. De hogere kortlopende schulden hadden geen invloed op het resultaat, maar hadden wel een positieve invloed op de omvang van de liquide middelen. De investeringen hadden wel een negatieve invloed op de omvang van de liquide middelen, maar juist niet op het resultaat.

In het kasstroomoverzicht wordt nader ingegaan op de ontwikkeling van de liquide middelen.

Passiva:

eigen vermogen

Het negatieve resultaat van € 375.000 is onttrokken aan het eigen vermogen. Bij de resultaatverdeling is € 374.000 aan de algemene publieke reserve onttrokken. De algemene reserve bedraagt op 31 december 2023 € 3.436.000.

Naast de algemene reserve was er de bestemmingsreserve nulmeting. Deze is ontstaan bij de invoering van de lumpsumbekostiging. De op dat moment aanwezige materiële vaste activa is tegen boekwaarde opgenomen in de administratie. Hier is de bestemmingsreserve nulmeting tegenover gezet. De reserve was bedoeld ter dekking van de afschrijvingslasten van de betreffende materiële vaste activa. In 2023 is de resterende materiële vaste activa nulmeting met boekwaarde gededuceerd. De afschrijvingslasten 2023 en het boekverlies zijn bij de resultaatverdeling ten laste van de bestemmingsreserve gebracht. In totaal ging het om € 1.000. De bestemmingsreserve heeft op 31 december 2023 een saldo meer.

voorzieningen

De stichting heeft vier voorzieningen:

- voorziening levensfasebewust personeelsbeleid
Deze is bedoeld ter dekking van de salarislasten bij de opname van gespaarde uren duurzame inzetbaarheid. In 2023 is € 56.000 aan de voorziening toegevoegd. De voorziening bedraagt op 31 december 2023 € 82.000.
- jubileumvoorziening
Deze voorziening is bedoeld ter dekking van de gratificaties bij een 25- of 40-jarig dienstverband. In 2023 is € 20.000 aan jubileumgratificaties betaald. Dit bedrag is aan de voorziening onttrokken. Aan de voorziening is € 73.000 toegevoegd ter dekking van toekomstige jubileumgratificaties. De voorziening bedraagt op 31 december 2023 € 202.000.
- voorziening langdurig zieken
De stichting is eigen risicodragers voor ziektevervangings. Hierdoor moest in 2022 een voorziening worden getroffen voor de loonkosten van de medewerkers die naar verwachting niet zouden terugkeren, maar zullen worden ontslagen na twee jaar ziekte. In 2023 is € 118.000

- uit de voorziening onttrokken. Aangezien de ontslagdatum bij twee medewerkers later zal zijn dan werd verwacht was in 2023 een extra dotatie van € 7.000 nodig.
- voorziening groot onderhoud
Deze voorziening is bedoeld ter dekking en egalisatie van de lasten van het groot onderhoud. In 2023 is op basis van de meerjarenonderhoudsplannen € 193.000 aan de voorziening toegevoegd. Aan de voorziening is € 118.000 onttrokken wegens uitgevoerde werkzaamheden. Dit betrof voor € 104.000 de Zonnehoek, met name het VSO-gebouw en voor € 14.000 de Boog. De voorziening bedraagt op 31 december 2023 € 540.000.

langlopende schulden

De langlopende schulden bestaan uit vooruit ontvangen investeringssubsidies. Deze subsidies zijn gebruikt om materiële vaste activa aan te schaffen. Jaarlijks valt een bedrag vrij ten gunste van de exploitatie ter compensatie van de afschrijvingen van deze materiële vaste activa. In 2023 is het laatste bedrag vrijgevallen.

kortlopende schulden

De kortlopende schulden bestaan voor 66% uit salaris gebonden schulden. Dit zijn de af te dragen loonheffing en pensioenpremies over december 2023 en het nog te betalen vakantiegeld over juni t/m december 2023. Deze schulden worden eind januari en eind mei betaald. De salaris gebonden schulden zijn in totaal € 161.000 hoger dan op 31 december 2022. Dit is veroorzaakt door een hogere formatieve inzet en de hogere salarissen en premies. De salaris gebonden schulden bedragen in totaal € 928.000.

De kortlopende schulden zijn in totaal € 180.000 hoger dan op 31 december 2022. Dit komt naast de hogere salaris gebonden schulden door een hoger crediteurensaldo en hogere overlopende passiva. Deze laatste bestaan onder andere uit een nog te besteden subsidie voor stagebegeleiding. De vooruit ontvangen subsidie van het ministerie is lager dan op 31 december 2022. Deze bestond uit de subsidie voor de verbetering van de basisvaardigheden van de Zonnehoek. De Zonnehoek heeft het grootste deel van de subsidie besteed. De Prinsenhof heeft deze subsidie in 2023 ook ontvangen. Hiervan staat een deel op de balans als vooruit ontvangen.

9.2 Analyse resultaat

De begroting van 2023 liet een negatief resultaat zien van € 179.000. Er is een resultaat van € 375.000 negatief gerealiseerd. Het resultaat is dus € 196.000 slechter dan begroot.

Het lagere dan begrote resultaat komt met name door hogere personele lasten. Deze zijn sterker gestegen dan de rijksbijdragen. Dit komt door een hogere formatieve inzet en door hogere dan begrote toevoegingen aan de personele voorzieningen.

De overige materiële lasten waren ook veel hoger dan begroot, maar daar stonden hogere baten tegenover van vergelijkbare omvang.

In de volgende paragraaf wordt nader ingegaan op de verschillen tussen realisatie en begroting.

9.3 Analyse realisatie 2023 vs realisatie 2022 en realisatie 2023 vs begroting 2023

	<u>Realisatie 2023</u>	<u>Begroting 2023</u>	<u>Vershil</u>	<u>Realisatie 2022</u>	<u>Vershil</u>
Baten					
Rijksbijdragen OCenW	11.629.738	11.365.916	263.822	10.385.063	1.244.675
Overige overheidsbijdragen	94.417	69.434	24.983	163.135	-68.718
Overige baten	471.693	161.500	310.193	262.334	209.359
Totaal baten	12.195.848	11.596.850	598.998	10.810.532	1.385.316
Lasten					
Personele lasten	10.268.241	9.738.948	-529.293	8.966.375	-1.301.866
Afschrijvingen	203.513	219.583	16.070	171.431	-32.082
Huisvestingslasten	839.108	791.321	-47.787	691.821	-147.287
Overige lasten	1.311.261	1.029.327	-281.934	1.080.801	-230.460
Totaal lasten	12.622.123	11.779.179	-842.944	10.910.428	-1.711.695
Saldo baten en lasten	-426.275	-182.329	-243.946	-99.896	-326.379
Financiële baten en lasten					
Financiële baten	51.685	4.000	47.685	8.659	43.026
Financiële lasten	400	400	-	66.404	66.004
Totaal financiële baten en lasten	51.285	3.600	47.685	-57.745	109.030
Totaal resultaat	-374.990	-178.729	-196.261	-157.641	-217.349

Toelichting op de staat van baten en lasten:

rijksbijdragen OCenW

De rijksbijdragen bestaan uit de reguliere en de overige subsidies van het ministerie van OCenW en de vergoeding van het samenwerkingsverband. Deze waren in totaal € 264.000 hoger dan begroot.

- De reguliere rijksbijdrage was € 370.000 hoger dan begroot door de aanpassing van de normbedragen. Deze zijn met ongeveer 5% gestegen. In de begroting was op advies van de PO-raad uitgegaan van een stijging met 1,3%.
- De overige subsidies waren € 92.000 lager dan begroot. Bij het opstellen van de begroting was de verwachting dat het project voor de verbetering van de basisvaardigheden bij de Zonnehoek in 2023 afgerond zou moeten zijn. In 2023 werd bekend, dat het project pas eind juli 2024 afgerond hoeft te zijn. De Zonnehoek heeft gebruik gemaakt van de mogelijkheid de termijn te verlengen. Een gevolg hiervan was dat de ontvangen subsidie niet volledig in 2023 is vrijgevallen. Hier was in de begroting wel vanuit gegaan. De subsidie voor de ernstig meervoudig beperkte leerlingen was begroot bij de rijksbijdragen, maar is in 2023 via een herverdeling tussen besturen als overige baat ontvangen.
- Bij het opstellen van de begroting was niet bekend hoeveel vergoeding van het samenwerkingsverband nog zou worden ontvangen. Er zijn minder incidentele vergoedingen ontvangen dan was verwacht. In totaal was de vergoeding van het samenwerkingsverband € 14.000 lager dan begroot.

De rijksbijdragen waren € 1.245.000 hoger dan in 2022. De rijksbijdragen in beide jaren zijn slecht vergelijkbaar. Per 1 januari 2023 is de bekostiging voor de Prinsenhof en de Zonnehoek vereenvoudigd. De bekostiging voor de Boog was al eerder vereenvoudigd. Eén van de gevolgen van de vereenvoudiging is de verschuiving van de teldatum naar 1 februari voor de Prinsenhof en de Zonnehoek. Hierdoor wordt voor een hoger aantal leerlingen bekostiging ontvangen, maar het bedrag per leerling is erop aangepast.

- De reguliere rijksbijdragen waren € 2.017.000 hoger dan in 2022. In 2022 werd de ondersteuningsbekostiging nog voor een groot deel via het samenwerkingsverband ontvangen. Vanaf 2023 is het opgenomen in de reguliere bekostiging. Deze is gestegen door de verhoging van de normbedragen in 2023. Daarnaast waren de rijksbijdragen in de laatste vijf maanden van 2022 lager door het betalingsritme van de personele bekostiging bij de Prinsenhof en de Zonnehoek. Hierdoor is in 2022 zo'n € 376.000 minder bekostiging ontvangen.
- De overige subsidies waren € 363.000 lager dan in 2022. Dit komt voor € 251.000 door de lagere NPO-subsidie. Deze werd in 2022 het hele jaar ontvangen en in 2023 maar zeven maanden. In 2022 was een aanvullende vergoeding voor de salarissen in het VSO ontvangen. Deze is in 2023 niet ontvangen. De subsidie voor de ernstig meervoudig beperkte leerlingen is in 2023 opgenomen bij de overige baten. Daar staat tegenover dat in 2023 € 175.000 subsidie voor de verbetering van de basisvaardigheden is ontvangen. In 2022 was het maar € 9.000.
- De vergoeding van het samenwerkingsverband was € 410.000 lager dan in 2022. Zoals hiervoor is aangegeven is de ondersteuningsbekostiging onderdeel geworden van de reguliere bekostiging. Ook de groeibekostiging is komen te vervallen. De in 2023 ontvangen vergoeding betreft met name de Boog.

overige overheidsbijdragen

In de begroting was uitgegaan van de ontvangst van de vaste gemeentelijke subsidie voor de gymzaal en de parkeergarage. Daarnaast was rekening gehouden met de ontvangst van ESF-subsidie. Deze vergoedingen waren allemaal hoger dan begroot. Daarnaast zijn enkele kleinere vergoedingen ontvangen voor o.a. stagebegeleiding. In totaal waren de gemeentelijke vergoedingen € 25.000 hoger dan begroot.

De vergoedingen waren € 69.000 lager dan in 2022. In dat jaar was een vergoeding van € 35.000 in het kader van het NPO ontvangen. Daarnaast was de ESF-subsidie in 2022 in totaal € 45.000 hoger.

overige baten

De overige baten waren € 310.000 hoger dan begroot. In de begroting was bij de overige baten rekening gehouden met verhuurbaten, een subsidie voor een combinatiefunctionaris en ouderbijdragen. Deze zijn ontvangen en waren hoger dan begroot. Daarnaast is een uitkering van de ziekteverzuimverzekering ontvangen € 148.000 wegens de hogere verzuimlasten in 2022. Deze vergoeding was bij het opstellen van de jaarrekening 2022 nog niet bekend en kon dus niet in de jaarrekening van 2022 worden opgenomen. Zoals bij de rijksbijdragen is aangegeven is de subsidie voor de ernstig meervoudig beperkte leerlingen in 2023 niet via het ministerie gekomen, maar via een herverdeling tussen betrokken besturen. Er zijn diverse meer incidentele vergoedingen ontvangen, zoals een vergoeding voor de gratis schoollunch en vergoedingen voor externe begeleiding.

De overige baten waren € 209.000 hoger dan in 2022. Dit komt met name door de uitkering van de ziekteverzuimverzekering en de subsidie voor de ernstig meervoudig beperkte leerlingen. De meer incidentele vergoedingen waren in beide jaren ongeveer gelijk.

personele lasten

De personele lasten bestaan uit de loonkosten en de overige personele lasten. Deze waren samen € 529.000 hoger dan begroot en € 1.302.000 hoger dan in 2022.

In de begroting was uitgegaan van een gemiddelde formatieve inzet van 113,1 fte incl. vervanging. De werkelijke gemiddelde formatieve inzet bedroeg 116,8 fte. Tegenover deze hogere formatieve inzet stond € 94.000 aan ontvangen UWV-uitkeringen. De totale loonkosten voor eigen rekening

waren € 423.000 hoger dan begroot. Deze stijging is voor het grootste deel veroorzaakt door de loonsverhoging conform de in 2023 afgesloten cao. Op basis van deze cao zijn de lonen met 10% gestegen per 1 juli 2023.

De overige personele lasten waren € 107.000 hoger dan begroot. In de begroting was uitgegaan van per saldo een onttrekking van € 47.000 uit de personele voorzieningen. In totaal moest € 18.000 worden toegevoegd wat zorgde voor € 65.000 hogere lasten. Daarnaast waren de lasten van de bedrijfsgezondheidszorg € 32.000 hoger dan begroot door het hogere ziekteverzuim.

De loonkosten verminderd met de ontvangen uitkeringen waren € 1.501.000 hoger dan in 2022. In 2022 was de gemiddelde formatieve inzet 108,3 fte. In 2023 was deze dus formatieve inzet dus 8,5 fte hoger. Gecombineerd met de genoemde loonsverhoging van 10% in 2023 en de loonsverhoging van 2022 van 4,75% die in 2022 zes maanden invloed had en in 2023 het hele jaar zorgde dit voor € 1.506.000 hogere loonkosten in 2023.

De overige personele lasten waren € 204.000 lager dan in 2022. De inzet van extern personeel kon verder worden teruggebracht. Ook de toevoegingen aan de personele voorzieningen waren lager. Bij de overige lasten is minder uitgegeven aan nascholing, maar meer aan bedrijfsgezondheidszorg.

afschrijvingen

In de begroting was uitgegaan van € 610.000 aan investeringen. Er is € 453.000 geïnvesteerd. Door de lagere investeringen waren de afschrijvingslasten lager dan begroot. Het verschil bedroeg € 16.000.

De lasten waren € 32.000 hoger dan in 2022. Dit is veroorzaakt door de uitbreidingsinvesteringen van 2022 en 2023. Op de investeringen van 2022 was in 2022 maar een deel van het jaar afgeschreven, in 2023 was dat het hele jaar.

huisvestingslasten

De totale huisvestingslasten waren € 48.000 hoger dan begroot. In de begroting was rekening gehouden met een stijging van de energielasten en de schoonmaaklasten door de inflatie. De stijging bleek hoger te zijn dan verwacht. Daarnaast waren ook de lasten van het dagelijks onderhoud hoger dan begroot door meer klachtenonderhoud.

De lasten waren € 147.000 hoger dan in 2022. De energie- en schoonmaaklasten waren door de inflatie samen € 88.000 hoger. De lasten van het dagelijks onderhoud waren ook hoger dan in 2022.

overige lasten

De overige lasten bestaan uit administratie en beheerlasten, uit de lasten inventaris en apparatuur, uit de lasten leer- en hulpmiddelen en de overige lasten.

De lasten waren € 282.000 hoger dan begroot. De administratielasten waren hoger dan begroot door hogere lasten bestuur- en managementondersteuning en door de lasten van de implementatie van het nieuwe pakket voor de salarisadministratie.

De overige lasten waren € 203.000 hoger dan begroot. Hiervan is € 106.000 veroorzaakt door hogere lasten van de bijzondere activiteiten. Dit betreft onder andere de gratis schoollunch, waar inkomsten tegenover staan en de besteding van de NPO-subsidie. Ook de lasten van het schoolzwemmen waren hoger dan begroot.

De lasten waren € 230.000 hoger dan in 2022. Ook in vergelijking met 2022 waren met name de administratielasten, de lasten van de bijzondere activiteiten en de lasten van het schoolzwemmen hoger.

financiële baten en lasten

De rentebaten waren door de gestegen rente hoger dan begroot. In de begroting was geen rekening gehouden met de waardestijging van de obligaties. Hierdoor was het saldo van de financiële baten en lasten € 48.000 positiever dan begroot.

In 2022 was er sprake van een waardedaling van de obligaties en was er sprake van negatieve rente. Hierdoor was er in 2022 een negatief resultaat op de financiële exploitatie van € 58.000. Het resultaat was in 2023 derhalve € 109.000 beter.

9.4 Investerings en financieringsbeleid

Het beleid van de stichting is gericht op het zoveel mogelijk met eigen middelen financieren van de investeringen waarvoor geen investeringssubsidie wordt ontvangen. Het uitgangspunt is dat geen vreemd vermogen wordt aangetrokken voor het doen van investeringen. De investeringen van 2023 zijn dan ook met eigen middelen gefinancierd.

De toekomstige omvang van de liquide middelen is te zien in de toekomstbalans in de continuïteitsparagraaf. Hierbij is rekening gehouden met de geplande investeringen en de onttrekkingen uit de onderhoudsvoorziening. Uit de meerjarenbalans blijkt dat de omvang van de liquide middelen de komende jaren meer dan voldoende zal zijn om de lasten, de investeringen en de onttrekkingen uit de voorzieningen met eigen middelen te betalen. Er is derhalve geen noodzaak voor het aantrekken van vreemd vermogen.

9.5 Treasuryverslag

De stichting heeft 2016 een nieuw statuut opgesteld en vastgesteld dat voldoet aan de nieuwe Regeling beleggen, belenen en derivaten. In 2023 is conform het statuut gehandeld. In 2023 geen waardepapieren gekocht en verkocht. Er hebben ook geen andere bijzondere treasury-activiteiten plaatsgevonden.

De financiële vaste bestaan uit:

<i>Omschrijving</i>	<i>coupon datum</i>	<i>nominale waarde</i>	<i>aankoop waarde</i>	<i>boek waarde</i>
1,25% EIB 14/26	13-nov	250.000	267.750	245.968
0,25 BNG 15/25	5-mei	500.000	495.830	495.339
0,625 NAB 17/24	18-sep	500.000	493.000	504.486
0,625 NWB 17/27	18-jan	500.000	500.400	480.294
		1.750.000	1.756.980	1.726.078

10 Continuïteitsparagraaf

In deze paragraaf wordt ingegaan op de toekomstige ontwikkelingen voor de stichting. Hiermee wordt een beeld gegeven van de continuïteit van de stichting.

Er is geen sprake van majeure investeringen of van volledige doorcentralisatie van de huisvesting. De opgenomen vooruitblik heeft derhalve betrekking op de voorgeschreven drie jaar.

10.1 Kengetallen

	Werkelijk		Prognose		
	2022	2023	2024	2025	2026
Aantal leerlingen 1 februari					
Prinsenhof	106	102	110	120	120
Zonnehoek	219	243	265	304	320
Boog	176	175	170	168	170
Totaal	501	520	545	592	610
Personele bezetting in fte op 31 december					
Bestuur / Management	5,20	5,20	5,20	5,20	5,20
Personeel primair proces	61,01	67,81	69,68	71,62	73,62
Ondersteunend personeel	40,08	46,38	48,76	50,76	52,76
Totaal personele bezetting	106,29	119,39	123,64	127,58	131,58
Aantal leerlingen / totaal personeel	4,71	4,36	4,41	4,64	4,64
Aantal leerlingen / personeel primair proces	8,21	7,67	7,82	8,27	8,29

Toelichting op de kengetallen:

De leerlingprognose is opgesteld op basis van:

- instroomervaring
- demografische ontwikkeling
- invloed Passend Onderwijs

Door het Passend Onderwijs is het aantal leerlingen dat verwezen wordt naar het speciaal (basis) onderwijs de afgelopen jaren gedaald. Leerlingen krijgen in beginsel binnen het reguliere onderwijs aanvullende zorg, het uitgangspunt is ook dat niet voor een duurdere onderwijsvorm wordt gekozen, als een goedkopere mogelijk is.

Sinds 2021 stijgt het leerlingenaantal weer. De komende jaren wordt bij zowel de Prinsenhof als de Zonnehoek een stijging van het leerlingenaantal verwacht. Dit komt onder andere doordat is gestart met Kompas-klassen.

Bij de Boog wordt een daling van het leerlingenaantal verwacht. Dit wordt veroorzaakt door grote uitstroom en de beperkingen van het gebouw.

Onder invloed van het hogere leerlingenaantal is de formatieve inzet in de afgelopen jaren gestegen. De stijging is versterkt door de inzet van aanvullende subsidies. Daarnaast is in de reguliere formatie al ruimte voor vervangingen opgenomen, zodat daar niet steeds nieuwe medewerkers voor moeten worden gezocht. De opgenomen aantallen zijn zonder vervangingsbenoemingen waar wel een tijdelijke uitbreiding of benoeming is gerealiseerd.

10.2 Balans

	Werkelijk		Prognose		
	2022	2023	2024	2025	2026
Activa					
Materiële vaste activa	€ 1.079.869	€ 1.307.228	€ 1.627.316	€ 1.564.004	€ 1.402.000
Financiële vaste activa	€ 1.695.766	€ 1.221.592	€ 726.253	€ 480.295	€ -
Totaal vaste activa	€ 2.775.635	€ 2.528.820	€ 2.353.569	€ 2.044.299	€ 1.402.000
Vorderingen	€ 216.040	€ 231.525	€ 225.000	€ 225.000	€ 225.000
Kortlopende effecten	€ -	€ 504.486	€ 495.339	€ 245.958	€ 480.295
Liquide middelen	€ 2.814.319	€ 2.418.143	€ 1.690.083	€ 1.580.421	€ 1.931.297
Totaal vlottende activa	€ 3.030.359	€ 3.154.154	€ 2.410.422	€ 2.051.379	€ 2.636.592
Totaal Activa	€ 5.805.994	€ 5.682.974	€ 4.763.991	€ 4.095.678	€ 4.038.592
Passiva					
Algemene reserve	€ 3.809.874	€ 3.435.694	€ 3.230.663	€ 2.562.350	€ 2.505.264
Bestemmingsreserves	€ 811	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal eigen vermogen	€ 3.810.685	€ 3.435.694	€ 3.230.663	€ 2.562.350	€ 2.505.264
Voorzieningen	€ 778.552	€ 851.489	€ 283.328	€ 283.328	€ 283.328
Langlopende schulden	€ 631	€ -	€ -	€ -	€ -
Kortlopende schulden	€ 1.216.127	€ 1.395.791	€ 1.250.000	€ 1.250.000	€ 1.250.000
Totaal passiva	€ 5.805.995	€ 5.682.974	€ 4.763.991	€ 4.095.678	€ 4.038.592

Toelichting op de balans:

De omvang van de balans zal de komende jaren afnemen door de verwachte negatieve exploitatie-resultaten en de onttrekkingen uit de voorzieningen. De negatieve resultaten zijn het gevolg van de groei van het leerlingenaantal. Het bekostigingsstelsel zorgt ervoor dat meer dan een jaar voor minder leerlingen bekostiging wordt ontvangen dan er daadwerkelijk op school onderwijs volgen.

In de meerjarenbegroting is voor 2024 uitgegaan van € 555.000 aan investeringen waarvan € 300.000 in meubilair. De boekwaarde van de materiële vaste activa zal door deze investeringen sterk toenemen. Voor 2025 en 2026 zijn lagere investeringen begroot. In deze jaren zal de boekwaarde van de materiële vaste activa weer dalen.

De financiële vaste activa zullen worden aangehouden tot de einddatum. In 2024 zal een deel van de obligaties worden afgelost. Dit bedrag is in 2023 overgeboekt naar de kortlopende effecten. De obligaties die in 2025 worden afgelost zijn in 2024 overgeboekt naar de kortlopende effecten. In 2026 worden de laatste obligaties overgeboekt naar de kortlopende effecten.

De hoogte van de vorderingen is lastig te voorspellen. De balans is een momentopname. De hoogte van de vorderingen op dat moment is sterk afhankelijk van wanneer de subsidies en andere vergoedingen worden ontvangen. Op 31 december 2023 zijn er geen bijzondere vorderingen. Voor de komende jaren mag een vergelijkbaar saldo aan vorderingen op 31 december 2023 worden verwacht.

De obligaties zullen de komende jaren worden afgelost. Een jaar voor de aflossing worden ze overgeboekt naar de kortlopende effecten. Deze zal ieder jaar een saldo hebben.

De wijziging van de omvang van de liquide middelen wordt bepaald door de mutaties bij de andere balansposten. Met name de verwachte negatieve resultaten, in 2024 de hoge investeringen zullen zorgen voor een sterke daling van de omvang van de liquide middelen. De daling wordt deels

gecompenseerd door de aflossing van de obligaties. De omvang blijft voldoende om aan alle verplichtingen te kunnen voldoen.

Vanaf 1 januari zal op het groot onderhoud worden afgeschreven. De voorziening groot onderhoud zal via een stelselwijziging aan het eigen vermogen worden toegevoegd.

De begrote resultaten zijn met het eigen vermogen verrekend. Er zijn geen bestemmingsreserves meer, waardoor het resultaat volledig met de algemene reserve wordt verrekend.

Zoals hiervoor is aangegeven zal de voorziening groot onderhoud per 1 januari worden opgeheven en opgaan in de algemene reserve. De hoogte van de totale voorzieningen zal hierdoor sterk dalen.

Het saldo van de voorziening langdurig zieken zal in 2024 vrijvallen.

Bij de andere voorzieningen is geen rekening gehouden met wijziging van de omvang. Daar wordt de omvang sterk beïnvloed door mutaties in het personeelsbestand.

De hoogte van de kortlopende schulden is, net zoals de hoogte van de vorderingen, lastig te voorspellen. Deze hoogte is sterk afhankelijk van het moment waarop de facturen worden ontvangen. Op 31 december is er een hoog bedrag aan vooruit ontvangen subsidie. Deze subsidie zal in 2024 worden ingezet. De andere schulden zijn gelijk gehouden aan het niveau op 31 december 2023.

10.3 Staat van baten en lasten

	Werkelijk		Prognose		
	2022	2023	2024	2025	2026
Baten					
Rijksbijdragen	€ 10.385.063	€ 11.629.738	€ 12.318.414	€ 12.774.199	€ 13.833.250
Overige overheidsbijdragen en subsidies	€ 163.135	€ 94.417	€ 77.000	€ 74.500	€ 74.500
Overige baten	€ 262.334	€ 471.693	€ 313.500	€ 233.500	€ 183.500
Totaal baten	€ 10.810.532	€ 12.195.848	€ 12.708.914	€ 13.082.199	€ 14.091.250
Lasten					
Personeelslasten	€ 8.966.375	€ 10.268.241	€ 11.384.705	€ 11.660.500	€ 12.062.632
Afschrijvingen	€ 171.431	€ 203.513	€ 235.412	€ 253.312	€ 252.004
Huisvestingslasten	€ 691.821	€ 839.108	€ 693.800	€ 743.800	€ 743.800
Overige lasten	€ 1.080.801	€ 1.311.261	€ 1.149.000	€ 1.101.500	€ 1.098.500
Totaal lasten	€ 10.910.428	€ 12.622.123	€ 13.462.917	€ 13.759.112	€ 14.156.936
Saldo baten en lasten	€ -99.896	€ -426.275	€ -754.003	€ -676.913	€ -65.686
Financiële baten	€ 8.659	€ 51.685	€ 9.000	€ 9.000	€ 9.000
Financiële lasten	€ 66.404	€ 400	€ 400	€ 400	€ 400
Saldo financiële baten en lasten	€ -57.745	€ 51.285	€ 8.600	€ 8.600	€ 8.600
Totaal Resultaat	€ -157.641	€ -374.990	€ -745.403	€ -668.313	€ -57.086

Onderstaande toelichting op de meerjarenbegroting is een cijfermatige toelichting. Voor de inhoudelijke toelichting wordt verwezen naar het algemeen deel van het bestuursverslag. De meerjarenbegroting 2024-2028 is vastgesteld door de bestuurder na goedkeuring door de Raad van Toezicht. De komende jaren zal een deel van het eigen vermogen worden ingezet te behoeve van de kwaliteit van het onderwijs.

Toelichting op de staat van baten en lasten:

De rijksbijdragen zijn gebaseerd op de leerlingaantal zoals opgenomen bij de kengetallen en de normbedragen van november 2023. Er is op advies van de PO-raad en de VO-raad rekening gehouden met een verhoging van de normbedragen met 3,9%. In de in 2023 afgesloten cao is dit percentage al weggegeven als salarisverhoging.

Bij de Zonnehoek en de Prinsenhof is rekening gehouden met de vrijval van de subsidie basisvaardigheden rekenen en taal in 2024. De Prinsenhof zal in 2024 het tweede deel van de subsidie ontvangen.

Bij de overige overheidsbijdragen zijn de komende jaren de vaste vergoedingen ontvangen, zoals de vergoeding voor de gymzaal en de parkeergarage en de impuls baankansen.

De overige baten bestaan uit de verhuurbaten, ouderbijdragen en diverse projectsubsidies en incidentele baten. Vooral de projectsubsidies en incidentele baten zijn zeer lastig te begroten. Meestal wordt pas gedurende het jaar bekend of een vergoeding wordt ontvangen. Op basis van de nu bekende projecten is uitgegaan van lagere baten dan in 2023.

De personele lasten zijn gebaseerd op de bij de kengetallen opgenomen formatieve inzet. De hogere formatieve inzet vanaf augustus 2024 en de salarisverhoging van 2023 zorgen voor hogere salarislasten. De jaren daarna zullen de personele lasten verder stijgen door de hogere formatieve inzet.

De afschrijvingslasten zijn gebaseerd op de in de administratie aanwezige materiële vaste activa en zijn verhoogd met de afschrijvingslasten van de geplande investeringen. De lasten zullen stijgen door de hoge investeringen van 2024. In de jaren daarna zal minder worden geïnvesteerd en zal niet alle materiële vaste activa direct worden vervangen. Vanaf 2026 mag een lichte daling van de lasten worden verwacht.

De huisvestingslasten zijn voor het grootste deel gebaseerd op de lasten in 2023 met uitzondering van de toevoeging aan ede onderhoudsvoorziening. Deze is komen te vervallen. Er is uitgegaan van uitbreiding van de huisvesting bij de Zonnehoek. Bij het opstellen van de begroting was nog niet bekend hoe dit zou worden gerealiseerd. Er wordt verder de eerste paar jaar geen wijziging in de huisvestings situatie verwacht.

De overige instellingslasten zijn grotendeels gebaseerd op de historische lasten. Desondanks zijn ze lager begroot dan de realisatie van 2023. In 2023 was er sprake van diverse lasten van projecten. Deze zijn voor 2024 niet opgenomen, de bijbehorende projectbaten zijn ook niet opgenomen. Daarnaast zal op diverse gebieden geprobeerd worden minder uit te geven gezien de begrote negatieve resultaten voor 2024 en 2025.

De financiële baten bestaan voor het grootste deel uit de baten van de financiële vaste activa. Voor de komende jaren is geen rekening gehouden met een mogelijke waardedaling of waarde stijging van de obligaties.

10.4 Financiële kengetallen

Bij realisatie van de meerjarenbegroting zullen de financiële kengetallen zich op de volgende wijze ontwikkelen.

Kengetallen	Werkelijk		Prognose		
	2022	2023	2024	2025	2026
Liquiditeit (quick ratio)	2,49	2,26	1,93	1,64	2,11
Liquiditeit (absolute omvang)	€ 2.814.319	€ 2.418.143	€ 1.690.083	€ 1.580.421	€ 1.931.297
Rentabiliteit	-0,01	-0,03	-0,06	-0,05	0,00
Solvabiliteit (incl. voorzieningen)	0,79	0,75	0,74	0,69	0,69
Weerstandsvermogen	0,35	0,28	0,25	0,20	0,18
Normatief publiek eigen vermogen	2,28	1,77	1,41	1,13	1,14

De inspectie voor het onderwijs hanteert de volgende signaleringswaarden:

Kengetallen	
Liquiditeit (quick ratio)	risico indien lager dan 1,5
Liquiditeit (absolute omvang)	risico indien lager dan € 100.000
Rentabiliteit	n.v.t.
Solvabiliteit (incl. voorzieningen)	risico indien lager dan 0,3

10.5 Normatief eigen vermogen

De inspectie van het onderwijs heeft in 2020 een rekenmethode ontwikkeld om te bepalen wat een redelijk (publiek) eigen vermogen is om aan te houden. Indien het publieke eigen vermogen hoger is dan het normatief eigen vermogen is er mogelijk sprake van bovenmatig eigen vermogen. In dat geval moet worden onderbouwd waarom een hoger eigen vermogen nodig is, of er moet een bestedingsplan worden opgesteld.

Het normatief eigen vermogen wordt bepaald door:

- aanschafwaarde van de gebouwen (0,5 x aanschafwaarde x 1,27)
- boekwaarde overige materiële vaste activa
- omvangafhankelijke rekenfactor (tussen 5% en 10% van omzet) x totale baten

Uitgaande van de jaarrekening van 2023 bedraagt het normatief vermogen € 1.940.000. Het eigen vermogen publiek bedraagt € 3.436.000. Er zou derhalve mogelijk sprake zijn van € 1.496.000 aan bovenmatig vermogen.

Het negatieve resultaat van € 375.000 in 2023 en de meerjarenbegroting geven aan dat de stichting de intentie heeft om het eventueel bovenmatig vermogen in te zetten. Bij realisatie van de meerjarenbegroting is de ratio normatief eigen vermogen eind 2026 nog maar 1,14.

	Werkelijk		Prognose		
	2022	2023	2024	2025	2026
Normatief eigen vermogen publiek	€ 1.671.916	€ 1.939.809	€ 2.286.576	€ 2.268.430	€ 2.198.981
Werkelijk eigen vermogen publiek	€ 3.810.685	€ 3.435.694	€ 3.230.663	€ 2.562.350	€ 2.505.264
Ratio normatief eigen vermogen publiek	2,28	1,77	1,41	1,13	1,14
Mogelijk bovenmatig eigen vermogen	€ 2.138.769	€ 1.495.885	€ 944.087	€ 293.920	€ 306.283

10.6 Overige rapportages

10.6.1 Rapportage aanwezigheid en werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem

De stichting wil verantwoord financieel beleid voeren, waarmee de financiële middelen worden aangewend om een zo hoog mogelijke kwaliteit van het onderwijs te genereren, zonder dat financiële risico's in de organisatie ontstaan. De interne beheersing van de processen binnen de stichting is primair een verantwoordelijkheid van de bestuurder. Het totale stelsel van functiescheidingen, autorisaties en andere maatregelen en procedures ondersteunt de bestuurder bij het beheersen van de processen. De omvang van de organisatie maakt dat een functiescheiding niet altijd mogelijk is.

Bij de factuurafhandeling is functiescheiding gerealiseerd. De facturen worden digitaal verwerkt. Een administratief medewerker bereidt voor en de directeur keurt de factuur goed. De betaling van de facturen wordt onder een service level agreement verzorgd door een extern administratiekantoor. Dit geldt ook voor de betaling van de salarissen. De personele mutaties worden digitaal via een vastgelegde workflow doorgegeven aan het administratiekantoor.

De meerjarenbegroting wordt in het najaar opgesteld. Bij het opmaken van de meerjarenbegroting worden met de kosten van getroffen beheersingsmaatregelen rekening gehouden. De meerjarenbegroting wordt opgenomen in het financieel beleidsplan. De stichting stelt jaarlijks een financieel beleidsplan voor de komende vier jaar op. Hiermee wordt invulling gegeven aan de kernactiviteiten. Naast de meerjarenbegroting zijn hierin de overkoepelende doelstellingen van het financieel beleid, de investeringsbegroting de risico-paragraaf, de ontwikkeling van de balansposities en de liquiditeitsbegroting opgenomen.

Het controlesysteem bestaat uit de rapportages van het administratiekantoor die op afgesproken momenten worden opgeleverd. Met deze rapportages kan worden bepaald of de uitgaven en formatieve inzet conform planning zijn en of bijsturing noodzakelijk is. De rapportages worden besproken in het directieoverleg, met de bestuurder en in de vergadering van de RvT.

Met de inrichting van het interne risicobeheersings- en controlesysteem wordt voorkomen dat er onrechtmatig wordt gehandeld. Daarnaast wordt ervoor gezorgd dat er een goed beeld is van de financiële situatie.

De stichting heeft geen plannen om het interne risicobeheersings- en controlesysteem te wijzigen.

10.6.2 Risicomanagement en beschrijving van de belangrijkste risico's en onzekerheden

Om de financiële risico's goed in beeld te krijgen, is een uitgebreid risicoprofiel opgesteld. Ruim 120 risico's zijn in kaart gebracht met een daarbij behorende kans van optreden en de mogelijke gevolgen

die dit kan hebben op het behalen van de strategische doelstellingen, op het financieel gebied en voor sommige risico's ook ten aanzien van het imago. Het inventariseren van de risico's is een jaarlijks terugkerende activiteit bij het opstellen van het nieuwe financieel beleidsplan. In het najaar van 2020 zijn alle risico's opnieuw bekeken en geactualiseerd en is de weerstandscapaciteit opnieuw berekend. In 2023 heeft geen actualisatie plaatsgevonden.

Op basis van de ingevoerde risico's is een risicosimulatie uitgevoerd. De risicosimulatie wordt toegepast omdat het reserveren van het maximale bedrag (€ 5.385.000) ongewenst is. De risico's zullen immers niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang optreden. De benodigde weerstandscapaciteit is vastgesteld op € 1.568.000. De benodigde weerstandscapaciteit van CSO die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit (de reserves van de stichting). De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

De belangrijkste financiële risico's zijn in volgorde van invloed:

- Onvoorziene reparatie / aanpassing aan het schoolgebouw (10,33% invloed)
Maatregel: Voor zover de kosten voor rekening komen van het schoolbestuur, is een voorziening voor groot onderhoud gevormd. Indien deze niet toereikend is, dan wordt ten laste van het weerstandsvermogen aanvullend gedoteerd aan de voorziening onderhoud
- Een bestuurder/directeur valt uit door ziekte of andere oorzaken (6,09% invloed).
Maatregel: In voorkomende gevallen zal een beroep worden gedaan op interim's. De kosten kunnen worden gefinancierd vanuit het weerstandsvermogen.
- Onbevoegden hebben toegang tot vertrouwelijke informatie (5,78% invloed)
Maatregel: Opstellen en naleven protocollen AVG en regelmatige evaluatie ervan.
Aanpassing van de ICT-systemen en de beveiliging van de gegevens.
- Daling van leerlingenaantal (5,77% invloed)
Maatregel: De t-1/t-3 maandenbekostiging leidt tot een vertraging van de daling van de inkomsten. Voor het primair onderwijs geldt dat de financiële gevolgen pas het schooljaar erna zichtbaar worden. Om deze gevolgen op te vangen zal de personeelsformatie neerwaarts worden bijgesteld. Bij het voortgezet onderwijs zijn de financiële gevolgen al zichtbaar 3 maanden na de teldatum. Door middel van goede prognoses wordt echter geanticipeerd op het dalend aantal leerlingen en kan de formatie neerwaarts worden bijgesteld bij de start van het schooljaar.
- Vermindering bedrag per leerling (i.c. de kostenstijgingen worden niet of niet volledig door een stijging van de rijksvergoeding vergoed) (3,71% invloed).
Maatregel: De aanpassingen van de rijksvergoeding worden veelal pas laat gedurende het schooljaar bekend gemaakt. Via het weerstandsvermogen worden de financiële gevolgen op korte termijn opgevangen. Het weerstandsvermogen van CSO is ruim voldoende om schommelingen op korte en middellange termijn op te vangen.

In 2024 is besloten dat een nieuwe risico-analyse zal worden opgesteld met externe begeleiding. Deze analyse moet klaar zijn voordat wordt gestart met de meerjarenbegroting 2025-2029 .

Jaarrekening 2023

Stichting Christelijk Speciaal Onderwijs Apeldoorn

Balans per 31 december 2023

vergelijkende cijfers 2022 na verwerking resultaatbestemming

	<u>31-12-2023</u>		<u>31-12-2022</u>	
	€	€	€	€
1	ACTIVA			
1.1	Vaste Activa			
1.1.2	Materiële vaste activa	1.307.228	1.079.869	
1.1.3	Financiële vaste activa	1.221.592	1.695.766	
	<i>Totaal vaste activa</i>	2.528.820	2.775.635	
1.2	Vlottende Activa			
1.2.2	Vorderingen	231.525	216.040	
1.2.3	Effecten	504.486	-	
1.2.4	Liquide middelen	2.418.143	2.814.319	
	<i>Totaal vlottende Activa</i>	3.154.154	3.030.359	
	TOTAAL ACTIVA	<u>5.682.974</u>	<u>5.805.995</u>	
2	PASSIVA			
2.1	Eigen vermogen	3.435.694	3.810.684	
2.2	Voorzieningen	851.489	778.552	
2.3	Langlopende schulden	-	631	
2.4	Kortlopende schulden	1.395.791	1.216.127	
	TOTAAL PASSIVA	<u>5.682.974</u>	<u>5.805.995</u>	

Staat van baten en lasten 2023
en vergelijkende cijfers 2022

	2023		Begroting 2023		2022	
	€	€	€	€	€	€
3 Baten						
3.1 Rijksbijdragen OCW	11.629.738		11.365.916		10.385.063	
3.2 Overheidsbijdragen en subsidies overige overheden	94.417		69.434		163.135	
3.5 Overige baten	471.693		161.500		262.334	
<i>Totaal Baten</i>		<i>12.195.848</i>		<i>11.596.850</i>		<i>10.810.532</i>
4 Lasten						
4.1 Personeelslasten	10.268.241		9.738.948		8.966.375	
4.2 Afschrijvingen	203.513		219.583		171.431	
4.3 Huisvestingslasten	839.108		791.321		691.821	
4.4 Overige lasten	1.311.261		1.029.327		1.080.801	
<i>Totaal lasten</i>		<i>12.622.123</i>		<i>11.779.179</i>		<i>10.910.428</i>
<i>Saldo baten en lasten</i>		<i>-426.275</i>		<i>-182.329</i>		<i>-99.896</i>
6 Financiële baten en lasten						
6.1 Financiële baten	51.685		4.000		8.659	
6.2 Financiële lasten	400		400		66.404	
<i>Saldo financiële baten en lasten</i>		<i>51.285</i>		<i>3.600</i>		<i>-57.745</i>
Totaal resultaat		<u>-374.990</u>		<u>-178.729</u>		<u>-157.641</u>

Bestemming van het resultaat

De bestemming van het resultaat is opgenomen na de toelichting op de te onderscheiden posten van de staat van baten en lasten

**Kasstroomoverzicht 2023
en vergelijkende cijfers 2022**

		2023		2022	
		€	€	€	€
Kasstroom uit operationele activiteiten					
Resultaat uit gewone bedrijfssoefening (saldo baten en lasten)			-426.275		-99.895
<i>Aanpassing voor aansluiting bedrijfsresultaat:</i>					
Afschrijvingen	-/- 4.2	203.513		171.429	
Mutaties voorzieningen	2.2	72.937		-156.881	
<i>Totaal van aanpassing voor aansluiting bedrijfsresultaat</i>			276.450		14.548
<i>Veranderingen in werkkapitaal:</i>					
Vorderingen	1.2.2	-15.485		453.486	
Effecten	1.2.3	-504.486		-	
Kortlopende schulden	2.4	179.664		165.544	
<i>Totaal van aanpassingen in werkkapitaal</i>			-340.307		619.030
Kasstroom uit bedrijfsoperaties			-490.132		533.683
Ontvangen interest	6.1.1	21.373		10.571	
Betaalde interest	6.2.1	-400		-67.744	
Mutaties overige financiële vaste activa	6.1.4 / 6.2.2	30.312		-	
			51.285		-57.173
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten			-438.847		476.510
Kasstroom uit investeringsactiviteiten					
Investerings in materiële vaste activa	1.1.2	-408.855		-211.077	
Desinv. in materiële vaste activa	1.1.2	-22.018		-	
Investerings in financiële vaste activa	1.1.3	-30.312		59.239	
Desinvesterings in financiële vaste activa	1.1.3	504.486		-	
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten			43.301		-151.839
Kasstroom uit financieringsactiviteiten					
Aflossing langlopende schulden	2.3	-631		-382	
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten			-631		-382
Kasstroom uit overige balansmutaties					
Mutatie liquide middelen	1.2.4		-396.176		324.290

Het verloop van de geldmiddelen is als volgt:

		2023		2022	
		€	€	€	€
Stand liquide middelen per 1-1		2.814.319		2.490.030	
Mutatie boekjaar liquide middelen		-396.176		324.290	
Stand liquide middelen per 31-12			2.418.143		2.814.319

Grondslagen voor waardering van activa, passiva en resultaatbepaling

Algemeen

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn conform de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs (RJO). Op basis van de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs worden Titel 9 Boek 2 B en de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving toegepast (behoudens afwijkingen aanvullingen in de Regeling voor de Jaarverslaggeving Onderwijs). De jaarrekening is opgesteld in gehele euro's.

Activa en passiva, met uitzondering van het eigen vermogen, worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Voor zover noodzakelijk worden op de vorderingen voorzieningen getroffen voor verwachte oninbaarheid.

Kernactiviteiten

Het verzorgen van (openbaar)primair onderwijs binnen de kaders gesteld door de Wet op het Primair Onderwijs

Continuïteit

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

Vergelijking met voorgaand jaar

De grondslagen voor waardering van activa, passiva en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van voorgaand jaar.

Verbonden partijen

Als verbonden partij worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutel-functionarissen in het management van de instelling en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Grondslagen Balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs plus bijkomende kosten of de vervaardigingsprijs, verminderd met de afschrijvingen. De afschrijvingen vinden lineair en naar tijdsgeleng plaats op basis van de verwachte toekomstige gebruiksduur. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht.

Investeringsubsidies worden gesaldeerd met de investeringen waarvoor deze subsidies zijn verstrekt.

Onderstaand worden de afschrijvingstermijnen per categorie weergegeven. Tevens zijn de activeringsgrenzen vermeld.

Categorie	afschrijvings- termijn in maanden	afschrijvings- percentage per jaar	activerings- grens in €
<u>Gebouwen</u>			
Permanent	480	2,50%	n.v.t.
Semi-permanent	240	5,00%	n.v.t.
Noodlokalen	120	10,00%	n.v.t.
<u>Installaties</u>			
Verwarming	180	6,67%	1000
Alarm	120	10,00%	1000
Liften	180	6,67%	1000
<u>Kantoormeubilair en inventaris</u>			
Bureau's	240	5,00%	1000
Stoelen	120	10,00%	1000
Kastelen	240	5,00%	1000
<u>Huishoudelijke apparatuur</u>			
Schoonmaakapparatuur	60	20,00%	1.000
<u>Schoolmeubilair en inventaris</u>			
Docentensets	240	5,00%	1.000
Leerlingensets	180	6,67%	1.000
Schoolborden	240	5,00%	1.000
Garderobe	240	5,00%	1.000
<u>Onderwijskundige apparatuur en machines</u>			
Kopieerapparatuur	60	20,00%	1.000
Audio/video installatie	60	20,00%	1.000
Beamer	60	20,00%	1.000
Projectiemiddelen	60	20,00%	1.000
<u>ICT</u>			
Servers	48	25,00%	1.000
Netwerk	120	10,00%	1.000
Computers	36	33,33%	1.000
Printers	48	25,00%	1.000
Telefooncentrale	120	10,00%	1.000
Digitale schoolborden	96	12,50%	1.000
<u>Leermiddelen</u>			
Methodes	96	12,50%	n.v.t.
Spel- en sportmateriaal	96	12,50%	1.000
<u>Vervoermiddelen</u>			
Vervoermiddelen	48	25,00%	1.000

Gebouwen

Voor de toekomstige kosten van groot onderhoud aan de bedrijfsgebouwen is een voorziening voor groot onderhoud gevormd. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden van groot onderhoud verloopt.

Financiële vaste activa

Effecten

Obligaties (beursgenoteerd en niet-beursgenoteerd) die behoren tot de categorie gekochte leningen en obligaties en die worden aangehouden tot het einde van de looptijd dienen te worden gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas- en banktegoeden met een looptijd korter dan 12 maanden. De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting en zijn direct opeisbaar. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen bestaat uit een algemene reserve.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen.

Voorzieningen worden onderscheiden naar aard en doel.

Toevoegingen aan de voorzieningen vinden plaats door dotaties ten laste van de staat van baten en lasten. De onttrekkingen vinden rechtstreeks plaats ten laste van de betreffende voorziening.

Indien een voorziening gewaardeerd wordt tegen contante waarde wordt gerekend met een rekenrente.

Deze rekenrente wordt als volgt bepaald:

Rekenrente = Wettelijke rente (bron: DNB) +/- Inflatie (bron: CBS).

Bij een negatieve uitkomst van de rekenrente zal deze op nul worden gesteld.

Voor 2023 wordt er gerekend met een rekenrente van 9,20%.

De waarde voor de wettelijke rente vastgesteld is op 6,00%, en de uitgangswaarde voor de inflatie is 3,20%.

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea wordt opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitkeringen gedurende het dienstverband. Voor de berekening van de contante waarde van de voorziening wordt gerekend met de ekenrente welke onder het kopje voorzieningen is benoemd. Daarnaast wordt onder meer rekening gehouden met verwachte salarisstijgingen en de blijfkans.

Voorziening levensfasebewust personeelsbeleid

De voorziening levensfasebewust personeelsbeleid wordt opgenomen tegen de contante waarde van de gespaarde uren per einddatum verslagperiode, voor personeelsleden waarbij een opnameplan is overeengekomen. Voor de berekening van de contante waarde van de voorziening wordt gerekend met de rekenrente welke onder het kopje voorzieningen is benoemd. Bij de berekening van de voorziening wordt onder meer rekening gehouden met de opnamekans.

Voorziening langdurig zieken

De voorziening langdurig zieke werknemers wordt gevormd door de verwachte salariskosten van langdurig ieke werknemers die waarschijnlijk niet meer zullen terugkeren in het arbeidsproces.

Voorziening groot onderhoud

Voor uitgaven voor groot onderhoud van gebouwen wordt een voorziening gevormd om deze lasten gelijkmatig te verdelen over een aantal boekjaren. De toevoeging aan de voorziening wordt bepaald op basis van het geschatte bedrag van het groot onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden voor groot onderhoud verloopt. Als de kosten uitgaan boven de boekwaarde van de voorziening, worden de (meer)kosten verwerkt in de winst- en verliesrekening.

Leasing

Operationele leasing

Bij de Stichting kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan de eigendom verbonden zijn, niet bij de Stichting ligt.

Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de staat van baten en lasten over de looptijd van het contract.

Kortlopende schulden

De overlopende passiva betreffen de vooruitontvangen bedragen die aan opvolgende perioden worden toegerekend en/of nog te betalen bedragen, voor zover ze niet onder de andere kortlopende schulden zijn te plaatsen.

Kortlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde.

Kortlopende schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten.

Dit is meestal de nominale waarde.

Grondslagen Staat van Baten en Lasten

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderinggrondslagen.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Lasten en risico's die hun oorsprong vinden vóór het einde van het verslagjaar, zijn in acht genomen als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Het resultaat van de staat van baten en lasten wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Rijksbijdragen worden als baten verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als bate verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de Stichting de condities voor ontvangst kan aantonen.

Subsidies m.b.t. investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de staat van baten en lasten.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

De Stichting heeft de toegezegd-pensioenregeling bij het bedrijfstakpensioenfonds in de jaarrekening verwerkt als verplichtingenbenadering.

Voor toegezegde-bijdrageregelingen betaalt de instelling op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen. Behalve de betaling van premies heeft de instelling geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze pensioenregelingen.

De premies worden verantwoord als personeelskosten als deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen.

Pensioenregeling

Nederlandse pensioenregelingen:

De instelling heeft op de balans geen eigen pensioenvoorziening opgenomen.

De instelling is volgens de CAO aangesloten bij het ABP. De belangrijkste kenmerken van deze regelingen zijn:

- pensioengevende salarisgrondslag is middelloon
- er heeft in 2023 geen indexatie plaatsgevonden
- de dekkingsgraad van het ABP was per 31-12-2023: 110,50%
- overige kenmerken zijn te vinden op www.abp.nl

Op de Nederlandse pensioenregelingen zijn de bepalingen van de Nederlandse Pensioenwet van toepassing en worden op verplichte, contractuele of vrijwillige basis premies aan pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen betaald door de instelling. De premies worden verantwoord als personeelskosten zodra deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien dit tot een terugstorting leidt of tot een vermindering van toekomstige betalingen. Nog niet betaalde premies worden als verplichting op de balans opgenomen.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikneming afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Over terreinen en vastgoedbeleggingen wordt niet afgeschreven. Indien een schattingswijziging plaatsvindt van de economische levensduur, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast.

Boekwinsten en -verliezen bij verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Financiële baten en lasten

Rentebaten en rentelasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen.

Dividenden

Dividenden te ontvangen van niet op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen en effecten, worden verantwoord zodra de het recht hierop heeft verkregen.

Waardeveranderingen financiële instrumenten gewaardeerd tegen reële waarde

Waardeveranderingen van de volgende financiële instrumenten worden rechtstreeks verwerkt in de staat van baten en lasten:

- Financiële activa en verplichtingen die onderdeel zijn van de handelsportefeuille;
- Afgeleide financiële instrumenten (derivaten) met een beursgenoteerde onderliggende waarde;
- Gekochte leningen, obligaties (tenzij aangehouden tot einde looptijd) en aangehouden eigen-vermogensinstrumenten die beursgenoteerd zijn.

Waardeverminderingen van financiële instrumenten die op reële waarde gewaardeerd zijn, worden verwerkt in de staat van baten en lasten. Voor gerealiseerde waardevermeerderingen van financiële instrumenten die op reële waarde worden gewaardeerd met verwerking van de waardevermeerderingen rechtstreeks in het eigen vermogen, dient het cumulatieve resultaat dat voorheen in het eigen vermogen was opgenomen, te worden verwerkt in de staat van baten en lasten op het moment dat de desbetreffende effecten niet langer in de balans worden verwerkt.

Grondslagen Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij de indirecte methode wordt het resultaat als basis genomen.

Dit overzicht geeft weer waaraan de in de verslagperiode beschikbaar gekomen gelden zijn besteed.

In samenhang met de balans en de staat van baten en lasten moet het kasstroomoverzicht bijdragen aan het inzicht in de financiering, de liquiditeit, de solvabiliteit en het vermogen van de instelling om geldstromen te genereren.

Operationele activiteiten

Onder de operationele activiteiten is het saldo van de baten en lasten opgenomen welke in het verslagjaar gerealiseerd zijn. Het saldo van de baten en lasten wordt gecorrigeerd met de lasten door afschrijvingen, dotatie en vrijval van voorzieningen. Het saldo van de baten en lasten wordt tevens gecorrigeerd met de fluctuatie van kortlopende vorderingen en schulden gedurende het verslagjaar. Ontvangsten en uitgaven uit rente gedurende het verslagjaar zijn ook opgenomen onder de operationele activiteiten.

Investeringsactiviteiten

Uitgaven en inkomsten welke voortvloeien uit het respectievelijk aankopen en verkopen van duurzame middelen.

Financieringsactiviteiten

Inkomsten en uitgaven welke voortvloeien uit het respectievelijk aangaan of aflossen van leningen.

Prijrisico

De instelling loopt risico's ten aanzien van de waardering van effecten, opgenomen onder financiële vaste activa en effecten, opgenomen onder vlottende activa. De instelling beheerst het marktrisico door onderscheid aan te brengen in de portefeuille, en limieten te stellen.

Kredietrisico

De liquide middelen staan uit bij banken die minimaal voldoen aan het treasurybeleid.

Grondslagen van segmentering

In de jaarrekening wordt overeenkomstig de Richtlijn voor Onderwijsinstellingen een segmentatie van de staat van baten en lasten gemaakt in de volgende segmenten: PO en VO

Toelichting op de te onderscheiden posten van de balans

1 Activa

1.1 Vaste Activa

1.1.2 Materiële vaste activa

	1.1.2.1	1.1.2.2	1.1.2.3	1.1.2.4	1.1.2.5	
	Gebouwen	Terreinen	Inventaris en apparatuur	Overige materiële vaste activa	MVA i.u. en v.b. op MVA	Totaal materiële vaste activa
	€	€	€	€	€	€
Stand per 31 december 2022						
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	405.894	3.302	1.896.109	178.590	-	2.483.895
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	159.060	963	1.096.205	147.799	-	1.404.027
Materiële vaste activa per 31 december 2022	246.834	2.339	799.904	30.791	-	1.079.869
Verloop gedurende 2023						
Investerings	51.142	-	357.713	-	21.734	408.855
Desinvesteringen	-	-	150.193	58.634	-	208.827
Afschrijvingen	-26.563	-165	-170.202	-6.583	-	-203.513
Afschrijvingen op desinvesteringen	-4.045	-	-124.130	-58.634	-	-186.809
Mutatie gedurende 2023	20.534	-165	213.574	-6.583	21.734	227.360
Stand per 31 december 2023						
Verkrijgings- of vervaardigingsprijs	452.991	3.302	2.152.402	119.956	-	2.728.651
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	185.623	1.128	1.138.924	95.748	-	1.421.423
Materiële vaste activa per 31 december 2023	267.368	2.174	1.013.478	24.208	-	1.307.228

Toelichting op de te onderscheiden posten van de balans

1.1.3	Financiële vaste activa	Boek-	Investerings	Naar	Waarde-	Resultaat	Boek-	
		waarde		kortlopende			veranderingen	waarde
		01-01-2023		effecten			2023	2023
		€	€	€	€	€	€	
1.1.3.7	Effecten	1.695.766	-	-504.486	30.312	-	1.221.592	
	Totaal Financiële vaste activa	1.695.766	-	-504.486	30.312	-	1.221.592	
1.2	Vlottende activa							
1.2.2	Vorderingen			31-12-2023		31-12-2022		
				€	€	€	€	
1.2.2.3	Gemeenten			17.735		2.701		
1.2.2.10	Overige vorderingen			69.760		30.618		
	<i>Subtotaal vorderingen</i>				87.495		33.319	
1.2.2.12	Vooruitbetaalde kosten			79.588		62.534		
1.2.2.14	Te ontvangen interest			13.911		3.114		
1.2.2.15	Overige overlopende activa			50.531		117.073		
	<i>Subtotaal overlopende activa</i>				144.030		182.721	
	Totaal Vorderingen				231.525		216.040	
1.2.3	Kortlopende effecten			Boek-	Kortlopend deel	Des-	Boek-	
				waarde		investeringen	waarde	
				01-01-2023	2023	2023	2023	
		€	€	€	€	€	€	
1.2.3.1	Aandelen			-	504.486	-	504.486	
				-	504.486	-	504.486	
1.2.4	Liquide middelen			31-12-2023		31-12-2022		
				€	€	€	€	
1.2.4.1	Kasmiddelen			1.288		454		
1.2.4.2	Tegoeden op bankrekeningen			2.416.855		2.813.865		
	Totaal liquide middelen				2.418.143		2.814.319	

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de stichting en zijn direct opeisbaar.

Toelichting op de te onderscheiden posten van de balans

2.1	Eigen vermogen	Stand per	Resultaat	Overige	Stand per	Stand per	Resultaat	Overige	Stand per
		01-01-2022	2022	mutaties	31-12-2022	01-01-2023	2023	mutaties	31-12-2023
		€	€	€	€	€	€	€	€
2.1.1.1	Algemene reserve	3.966.179	-156.305	-	3.809.874	3.809.874	-374.179	-	3.435.694
2.1.1.2	Bestemmingsreserves (publiek)	2.145	-1.334	-	811	811	-811	-	-
	Totaal eigen vermogen	3.968.324	-157.639	-	3.810.685	3.810.685	-374.990	-	3.435.694

De toelichting over de beperkte doelstellingen van de reserves zijn vermeld in de Grondslagen.

2.2	Voorzieningen	Stand per	Dotatie	Ont-	Vrijval	Stand per	Bedrag	Bedrag	Bedrag
		01-01-2023	2023	trekking	2023	31-12-2023	< 1 jaar	1 - 5 jaar	> 5 jaar
		€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1	Personele voorzieningen	312.924	136.106	-137.913	-	311.117	67.475	164.894	78.748
2.2.3	Voorzieningen voor groot onderhoud	465.629	193.221	118.477	-	540.372	65.315	475.057	-
	Totaal voorzieningen	778.553	329.327	-19.436	-	851.489	132.790	639.951	78.748

2.2.1	Personele voorzieningen	Stand per	Dotatie	Ont-	Vrijval	Stand per	Bedrag	Bedrag	Bedrag
		01-01-2023	2023	trekking	2023	31-12-2023	< 1 jaar	1 - 5 jaar	> 5 jaar
		€	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1.2	Levensfasebewust personeelsbeleid	25.635	55.923	-	-	81.558	-	81.558	-
2.2.1.4	Jubileumuitkeringen	148.589	73.111	-19.930	-	201.770	39.686	83.336	78.748
2.2.1.6	Langdurig zieken	138.700	7.073	-117.984	-	27.789	27.789	-	-
	Totaal personele voorzieningen	312.924	136.106	-137.913	-	311.117	67.475	164.894	78.748

2.3	Langlopende schulden	Stand per	Leningen	Aflossing	Stand per	Looptijd	Looptijd
		01-01-2023	aangegaan	2023	31-12-2023	> 1 jaar	> 5 jaar
		€	€	€	€	€	€
2.3.7	Vooruitontvangen investeringssubsidies	631	-	631	-	-	-
	Totaal langlopende schulden	631	-	631	-	-	-

2.4	Kortlopende schulden	31-12-2023		31-12-2022	
		€	€	€	€
		2.4.6	Schulden aan gemeenten en Gemeenschappelijke regelingen	-	6.521
2.4.8	Crediteuren	207.194	137.301	207.194	137.301
2.4.9	Belastingen en premies sociale verzekeringen	460.597	381.076	460.597	381.076
2.4.10	Schulden terzake van pensioenen	131.629	107.854	131.629	107.854
2.4.12	Kortlopende overige schulden	23.008	11.953	23.008	11.953
	<i>Subtotaal overige schulden</i>		822.428		644.705
2.4.14	Vooruit ontvangen subsidies OCW	180.592	268.822	180.592	268.822
2.4.15	Vooruit ontvangen investeringssubsidies	-	382	-	382
2.4.16	Vooruit ontvangen bedragen	-	140	-	140
2.4.17	Vakantiegeld en vakantiedagen	336.245	278.972	336.245	278.972
2.4.18	Te betalen interest	100	1.923	100	1.923
2.4.19	Overige overlopende passiva	56.426	21.183	56.426	21.183
	<i>Subtotaal overlopende passiva</i>	392.671	573.363	392.671	571.422
	Totaal Kortlopende schulden		1.395.791		1.216.127

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Rechten

Er zijn geen niet in de balans opgenomen rechten.

Verplichtingen

De volgende niet in de balans opgenomen verplichtingen worden hieronder toegelicht.

nr.	Omschrijving	Periode		Looptijd Mdn	Bedrag	< 1 jaar €	1 - 5 jaar €	> 5 jaar €	Totaal
		van	t/m		per maand €				€
1	Ricoh (kopieerapparatuur De Zonnehoek)	25-06-22	25-06-25	36	1.144	13.730	5.721	-	19.451
2	Canon (kopieerapparatuur De Prinsenhof)	17-01-20	17-06-26	77	778	9.332	13.220	-	22.551
3	Canon (kopieerapparatuur De Boog)	01-05-19	01-05-26	84	148	1.771	2.362	-	4.133

Toelichting op de te onderscheiden posten van de staat van baten en lasten

3 Baten

3.1	Rijksbijdragen	2023		Begroot 2023		2022	
		€	€	€	€	€	€
3.1.1	Rijksbijdragen						
3.1.1.1	Rijksbijdragen OCW	10.884.963		10.515.270		8.867.486	
	Totaal rijksbijdragen		10.884.963		10.515.270		8.867.486
3.1.2	Overige subsidies						
3.1.2.1	Overige subsidies OCW	703.732		795.646		1.066.848	
	Totaal overige subsidies		703.732		795.646		1.066.848
3.1.4	Ontvangen doorbetaling rijksbijdragen SWV		41.043		55.000		450.729
	Totaal Rijksbijdragen		11.629.738		11.365.916		10.385.063

3.1.2.1	Overige subsidies OCW	2023		Begroot 2023		2022	
		€	€	€	€	€	€
3.1.2.1.2	Niet-geoomerkte subsidies OCW	503.778		432.687		727.946	
3.1.2.1.4	Overige subsidies OCW	199.954		362.959		338.902	
	Totaal overige subsidies OCW		703.732		795.646		1.066.848

3.2	Overheidsbijdragen overige overheden	2023		Begroot 2023		2022	
		€	€	€	€	€	€
3.2.2	Overige overheidsbijdragen overige overheden						
3.2.2.2	Overige gemeentelijke en gemeenschappelijke bijdragen*	94.417		69.434		163.135	
	Totaal overheidsbijdragen overige overheden		94.417		69.434		163.135

Overige gemeentelijke en gemeenschappelijke bijdragen*

Vergoeding gymzaal	26.411	23.131	23.189
Vergoeding parkeergarage	13.005	11.303	11.643
Begeleiding stage (vrijval)	4.830	-	-
Projecten ESF	47.748	35.000	92.921
Loonkostensubsidie	2.041	-	-
Vrijval investeringssubsidie gemeente	382	-	382
NPO-middelen	-	-	35.000
	<u>94.417</u>	<u>69.434</u>	<u>163.135</u>

3.5	Overige baten	2023		Begroot 2023		2022	
		€	€	€	€	€	€
3.5.1	Verhuur	126.141		108.000		117.184	
3.5.5	Ouderbijdragen	19.360		12.500		24.040	
3.5.9	Catering	6.586		2.000		4.656	
3.5.10	Overige**	319.606		39.000		116.454	
	Totaal overige baten		471.693		161.500		262.334

Overige**

Risicofonds uitk 2022	148.058	-	-
Subsidie combinatiefunctaris	47.317	34.000	24.514
Bekostiging EMB	42.435	-	-
Overige personele opbrengsten	51.308	-	3.559
Schoollunch	21.405	-	-
Overige opbrengsten	2.850	5.000	40.729
Inkoop ambulante zorg (Youngster)	-	-	47.652
	<u>313.372</u>	<u>39.000</u>	<u>116.454</u>

4 Lasten

4.1	Personeelslasten	2023		Begroot 2023		2022	
		€	€	€	€	€	€
4.1.1	Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten						
4.1.1.1	Lonen en salarissen	7.439.589		9.286.304		6.361.479	
4.1.1.2	Sociale lasten	1.284.049		-		1.003.512	
4.1.1.5	Pensioenpremies	1.078.517		-		935.766	
	Totaal salarissen, sociale lasten en pensioenlasten		9.802.155		9.286.304		8.300.757
4.1.2	Overige personele lasten						
4.1.2.1	Dotaties personele voorzieningen	18.122		(47.356)		104.883	
4.1.2.2	Personeel niet in loondienst	206.059		215.000		328.999	
4.1.2.3	Overige***	335.184		285.000		329.643	
	Totaal overige personele lasten		559.365		452.644		763.525
4.1.3	Ontvangen uitkeringen personeel						
4.1.3.3	Overige uitkeringen personeel	-93.279		-		-97.907	
	Totaal ontvangen uitkeringen personeel		-93.279		-		-97.907
	Totaal personeelslasten		10.268.241		9.738.948		8.966.375

Overige***

(Na)scholing	162.339	165.000	221.723
Kosten BGZ	80.788	49.000	54.702
Begeleiding personeel	-	-	1.255
Schoolbegeleiding	8.358	5.000	1.279
Overige personele lasten	83.698	66.000	50.684
	<u>335.183</u>	<u>285.000</u>	<u>329.643</u>

Gemiddeld aantal werknemers

Het gemiddeld aantal werknemers bedraagt 108 in (2022: 104). Hieronder is de onderverdeling te vinden van het gemiddeld aantal werknemers.

	2023	2022
Bestuur / Management	5	5
Personeel primair proces	64	62
Ondersteunend personeel	39	37
Totaal gemiddeld aantal werknemers	<u>108</u>	<u>104</u>

Hiervan zijn er 0 werkzaam in het buitenland in 2023 (2022: 0).

4.2	Afschrijvingen	2023		Begroot 2023		2022	
		€	€	€	€	€	€
4.2.2	Afschrijvingen op materiële vaste activa	203.513		219.583		171.431	
	Totaal afschrijvingen		203.513		219.583		171.431

4.3	Huisvestingslasten	2023		Begroot 2023		2022	
		€	€	€	€	€	€
4.3.1	Huur	11.562		10.000		14.046	
4.3.2	Verzekeringen	-		-		-	
4.3.3	Onderhoudslasten (klein onderhoud)	161.882		125.000		92.270	
4.3.4	Energie en water	192.860		188.600		132.962	
4.3.5	Schoonmaakkosten	197.471		177.000		169.333	
4.3.6	Belastingen en heffingen	29.116		39.000		36.659	
4.3.7	Dotatie onderhoudsvoorziening	193.221		193.221		193.221	
4.3.8	Overige	52.996		58.500		53.331	
	Totaal huisvestingslasten		839.108		791.321		691.822

4.4	Overige lasten	2023		Begroot 2023		2022	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1	Administratie en beheerlasten	311.560		242.850		241.547	
4.4.2	Inventaris en apparatuur	35.535		40.250		26.050	
4.4.3	Leer- en hulpmiddelen	301.816		286.800		301.928	
4.4.4	Dotatie overige voorzieningen	-		-		-	
4.4.5	Overige	662.350		459.427		511.276	
	Totaal overige lasten		1.311.261		1.029.327		1.080.801

4.4.1	Administratie en beheerlasten	2023		Begroot 2023		2022	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1.1	Administratie en beheerslasten	239.465		167.500		170.477	
4.4.1.2	Reis- en verblijfkosten	11.301		15.200		13.340	
4.4.1.3	Telefoon- en portokosten	37.504		44.250		39.017	
4.4.1.4	Kantoorartikelen	6.040		3.450		2.794	
4.4.1.5	Overige administratie- en beheerslasten	17.250		12.450		15.919	
	Totaal administratie en beheerlasten		311.560		242.850		241.547

Separate specificatie kosten instellingsaccountant

In het boekjaar zijn de volgende bedragen aan accountants-honoraria (reeds onderdeel van 4.4.1) ten laste van het resultaat gebracht:

4.4.1.1	Kosten instellingsaccountant	2023		Begroot 2023		2022	
		€	€	€	€	€	€
4.4.1.1.1	Controle van de jaarrekening	10.315		7.000		6.625	
	Totaal kosten instellingsaccountant		10.315		7.000		6.625

Uitsplitsing honoraria naar accountantskantoor

Alle hierboven opgesomde werkzaamheden zijn verricht door hetzelfde accountantskantoor.

Honoraria met betrekking tot de werkzaamheden

Bovenstaande honoraria betreffen uitsluitend de werkzaamheden die bij de Stichting zijn uitgevoerd door accountantsorganisaties en externe accountants zoals bedoeld in art. 1, lid 1 Wta (Wet toezicht accountantsorganisaties). De kosten voor de controle zijn inclusief bekostiging en omzetbelasting.

Bovenstaande accountants-honoraria zijn verwerkt op basis van het facturenstelsel.

4.4.5	Overige lasten	2023		Begroot 2023		2022	
		€	€	€	€	€	€
4.4.5.1	Wervingskosten	2.617		6.500		10.972	
4.4.5.4	Buitenschoolse cq bijzondere activiteiten	309.771		203.577		237.587	
4.4.5.6	Contributies	21.928		18.200		17.270	
4.4.5.7	Abonnementen	3.742		3.000		1.932	
4.4.5.8	Medezeggenschapsraad	5.423		3.350		2.603	
4.4.5.9	Verzekeringen	3.677		4.200		3.844	
4.4.5.10	Reproductiekosten, drukwerk, schoolgids	75.181		47.000		39.260	
4.4.5.11	Toetsen en testen	8.689		10.000		8.506	
4.4.5.12	Culturele vorming	15.891		8.500		3.781	
4.4.5.13	Overige overige lasten	215.431		155.100		185.522	
	Totaal overige lasten		662.350		459.427		511.277

6 Financiële baten en lasten

6.1	Financiële baten	2023		Begroot 2023		2022	
		€	€	€	€	€	€
6.1.1	Rentebaten en soortgelijke opbrengsten	21.373		4.000		8.659	
6.1.4	Overige opbrengsten financiële vaste activa en ef	30.312		-		-	
	Totaal financiële baten		51.685		4.000		8.659

6.2	Financiële lasten	2023		Begroot 2023		2022	
		€	€	€	€	€	€
6.2.1	Rentelasten en soortgelijke lasten	400		400		66.404	
6.2.2	Waardeverminderingen FVA en effecten	-		-		-	
	Totaal financiële lasten		400		400		66.404

Bestemming van het resultaat

	2023	
	€	€
2.1.1.1 <u>Algemene reserve (publiek)</u>		-374.179
2.1.1.2 <u>Bestemmingsreserves (publiek)</u>		
2.1.1.2.10 Reserve nulmeting	-811	
Totaal bestemmingsreserves publiek	<hr/>	-811
Totaal resultaat		<hr/> <hr/>
		-374.990

Verbonden partijen

De verbonden partijen die toegelicht dienen te worden, zijn hieronder opgenomen.

Verbonden partijen

Statutaire naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code	Deelname percentage
Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Apeldoorn VO	Stichting	Apeldoorn	4	0%
Samenwerkingsverband Passend Onderwijs Apeldoorn PO	Stichting	Apeldoorn	4	0%

Code activiteiten: 1. contractonderwijs, 2. contractonderzoek, 3. onroerende zaken, 4. overige

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum die hier dienen te worden toegelicht.

Verantwoording subsidies

De subsidies die toegelicht dienen te worden, zijn hieronder opgenomen.

G1. Subsidies zonder verrekeningsclausule

Omschrijving	Toewijzing		De activiteiten zijn ultimo verslagjaar conform de subsidiebeschikkingen geheel uitgevoerd en afgerond
	Kenmerk	Datum	
Subsidie voor studieverlof	1278096-1	20-07-2022	Ja
Subsidie impuls en innovatie bewegingsonderwijs	IIB210219	13-12-2021	Ja
Subsidie zij-instroom	1255183-01	20-06-2022	Ja
Subsidie basisvaardigheden rekenen en taal	VBV22-PO-2447	11-11-2022	Ja
Subsidie basisvaardigheden rekenen en taal	VBV23-PO-5097	31-05-2023	Onderhanden
Subsidie voor studieverlof	1349444-1	22-08-2023	Onderhanden
Subsidie zij-instroom	3/244/39999	13-09-2023	Onderhanden

G2A. Subsidies met verrekeningsclausule, aflopend

Niet van toepassing

G2B. Subsidies met verrekeningsclausule, doorlopend

Niet van toepassing

WNT verantwoording 2023

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) in werking getreden. De WNT schrijft voor dat de beloning van topfunctionarissen verantwoord dient te worden in de jaarrekening, ook als de beloning beneden de norm blijft. Voor overige functionarissen geldt publicatieplicht alleen als de norm overschreden wordt.

Op de Stichting is het bezoldigingsmaximum voor het onderwijs van toepassing.

Indeling en bezoldigingsklasse

De indeling van de rechtspersonen of instellingen over de bezoldigingsklassen gebeurt op basis van drie generieke instellingscriteria, te weten:

- a) de gemiddelde totale baten per kalenderjaar
- b) het gemiddelde aantal leerlingen, deelnemers of studenten
- c) het gewogen aantal onderwijssoorten of -sectoren

Deze instellingscriteria bieden een weergave van de zwaarte van de functie van de topfunctionaris gebaseerd op functiewaarderingsverhoudingen. Gezamenlijk geven de criteria een indicatie van de complexiteit van de betreffende bestuursfunctie.

Voor ieder criterium wordt een schaal gehanteerd. Uit de score op die schaal volgt een aantal

Complexiteitspunten

Aantal complexiteitspunten per instellingscriteria:	2023
Gemiddelde totale baten	4
Gemiddeld aantal leerlingen, deelnemers of studenten	1
Gewogen aantal onderwijssoorten of sectoren	4
Totaal aantal complexiteitspunten	9
Bezoldigingsklasse	D
Bezoldigingsmaximum	€ 173.000

WNT verantwoording 2023

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de

Niet van toepassing, er zijn geen leidinggevend topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking vanaf 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

Gegevens 2023

Naam	L.H. Wijtsma
Functiegegevens	Voorzitter CvB
Aanvang functievervulling in 2023	01-01
Einde functievervulling in 2023	31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00
Gewezen topfunctionaris	Nee
Dienstbetrekking	Ja

Bezoldiging

Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€	112.556
Beloningen betaalbaar op termijn	€	20.173
<i>Subtotaal</i>	€	<u>132.729</u>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€	173.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	€	-
Bezoldiging	€	<u>132.729</u>

Het bedrag van de overschrijding	€	-
de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan		n.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling		n.v.t.

Gegevens 2022

Naam	Voorzitter CvB
Functiegegevens	Voorzitter CvB
Aanvang functievervulling in 2022	01-01
Einde functievervulling in 2022	31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,00
Dienstbetrekking	Ja

Bezoldiging

Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€	108.212
Beloningen betaalbaar op termijn	€	18.972
<i>Subtotaal</i>	€	<u>127.184</u>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€	168.000
Bezoldiging	€	<u>127.184</u>

WNT verantwoording 2023

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Niet van toepassing, er zijn geen leidinggevend topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12 van de functievervulling.

WNT verantwoording 2023

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

Niet van toepassing, er zijn geen toezichthoudende topfunctionarissen.
Toezichthoudende topfunctionarissen zijn in onderstaande tabel opgenomen

Gegevens 2023

Naam	L. Vos
Functiegegevens	Voorzitter
Aanvang functievervulling in 2023	01-01
Einde functievervulling in 2023	31-12

Bezoldiging

Bezoldiging	€	2.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€	26.021
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	€	-

Bezoldiging

€ 2.000

Het bedrag van de overschrijding	€	-
----------------------------------	---	---

Gegevens 2022

Functiegegevens	Voorzitter
Aanvang functievervulling in 2022	01-01
Einde functievervulling in 2022	31-12

Bezoldiging

Bezoldiging	€	2.000
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€	25.269

WNT verantwoording 2023

1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 1.900 of minder

Naam	Functie
B. Rodel	Lid RvT, auditcommissie
J. van Casteren	Lid RvT, auditcommissie en Identiteit, Onderwijs & Kwaliteit
D. Wakker	Lid RvT, auditcommissie en Identiteit, Onderwijs & Kwaliteit
W.P. Boogaard	Lid RvT, remuneratiecommissie
F. ten Klooster	Lid RvT, auditcommissie

1e. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.900

Niet van toepassing, er zijn geen topfunctionarissen inclusief degene die op grond van zijn/haar voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris wordt aangemerkt, voor al zijn/haar functies bij het bevoegd gezag en eventuele aan deze WNT-instelling gelieerde rechtspersonen.

1f. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 1.900 waarop de anticumulatie bepaling van toepassing is.

Niet van toepassing, er zijn geen (voormalige) (aangemerkte) leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking bij een of meer andere WNT-instellingen.

1g. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van € 1.900 of minder waarop de anticumulatie van toepassing is.

Niet van toepassing, er zijn geen (voormalige) (aangemerkte) leidinggevende topfunctionarissen met een dienstbetrekking bij een of meer andere WNT-instellingen.

WNT verantwoording 2023

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Niet van toepassing, er zijn geen (aangemerkte) topfunctionarissen, met of zonder dienstbetrekking, waaraan een uitkering is verstrekt.

Ondertekening door bestuurders en toezichthouders

Apeldoorn, d.d.

L.H. Wijtsma
Voorzitter College van Bestuur

L. Vos
Voorzitter Raad van Toezicht

Overige gegevens

Segmentatie staat van baten en lasten naar onderwijssectoren

	<u>Primair onderwijs</u>	<u>Voortgezet onderwijs</u>	<u>Totaal</u>
	€	€	€
3 Baten			
3.1 Rijksbijdragen OCW	8.555.769	3.073.970	11.629.739
3.2 Overheidsbijdragen en subsidies overige overheden	66.747	27.670	94.417
3.5 Overige baten	451.485	20.208	471.693
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
<i>Totaal Baten</i>	<i>9.074.001</i>	<i>3.121.848</i>	<i>12.195.849</i>
4 Lasten			
4.1 Personeelslasten	7.984.164	2.284.074	10.268.238
4.2 Afschrijvingen	149.287	54.227	203.514
4.3 Huisvestingslasten	643.101	196.008	839.109
4.4 Overige lasten	1.014.514	296.748	1.311.262
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
<i>Totaal lasten</i>	<i>9.791.066</i>	<i>2.831.057</i>	<i>12.622.123</i>
 <i>Saldo baten en lasten</i>	 <i>-717.065</i>	 <i>290.791</i>	 <i>-426.274</i>
6 Financiële baten en lasten			
6.1 Financiële baten	51.685	-	51.685
6.2 Financiële lasten	400	-	400
	<hr/>	<hr/>	<hr/>
<i>Saldo financiële baten en lasten</i>	<i>51.285</i>	<i>-</i>	<i>51.285</i>
Totaal resultaat	-665.780	290.791	-374.990

Statutaire bepaling van het resultaat

Er is statutair niets geregeld inzake de bepaling van het resultaat